

EESTI PANGA
2004. AASTA ARUANNE

© **Eesti Pank, 2005**

Aadress
Estonia pst 13
15095 Tallinn

Telefon
6680 719

Faks
6680 836

E-post
info@epbe.ee

Veebileht
www.eestipank.info

Eesti Panga trükiste tellimisinfo
telefonil: 6680 998
faksil: 6680 954
e-postiga: trykis@epbe.ee

EESTI PANGA MISSIOON

Eesti Panga missioon on tagada hinnastabiilsus Eestis.

EESTI PANGA PEAEESMÄRGID

Eesti Pank osaleb riigi majanduspoliitikas iseseisva rahapoliitika teostamise, Vabariigi Valitsuse nõustamise ja rahvusvahelise koostöö kaudu.

Eesti Pank seisab hea finantsstabiilsuse eest läbi finantssektori poliitika kujundamise ja usaldusväärsete ning hästitoimivate maksesüsteemide.

Eesti Pank korraldab sularaharinglust Eestis.

SISUKORD

Eesti laienenud Euroopa Liidus

I. EESTI OSANA LAIENEVAST JA MUUTUVAST EUROOPA LIIDUST 11
Laienemise institutsionaalne mõju ja põhiseaduslik leping 11
Euroopa Liidu majanduspoliitika 12
Uute liikmesriikide kaasamine ELi majanduspoliitika koordinatsiooniprotsessi 13
Euroopa Liidu finantssektori poliitika 14

Maailma ja Eesti majandus

II. MAAILMAMAJANDUS 19
Olulisemad üleilmsed trendid 19
USA ja Jaapan 20
Euroala 20
Soome ja Rootsi 21
Balti riigid ning Kesk- ja Ida-Euroopa 22
Venemaa 23
Arengusuunad rahvusvahelistel finants- ja toormeturgudel 23

III. EESTI MAJANDUS JA FINANTSSEKTOR 25
REAALSEKTOR 25
Rahapoliitiline keskkond 25
Välis- ja sisenõudlus 26
Majanduskasv ja selle katteallikad 28
Valitsemissektor 29
Inflatsioon 29

FINANTSSEKTOR 34
Finantssektori olulisemad arengusuunad 2004. aastal 34
Pangandus 35
Institutsionaalne areng 35
Pankade varad ja kohustused 36
Tulukus ja riskid 38
Kasumlikkus 38
Kapitali adekvaatsus ja riskid 38
Väärtpaberiturg 41
Võlakirjaturg 41
Aktsiaturg 42

Muud finantsvahendajad 43
Investeerimis- ja pensionifondid 43
Kindlustus 44

Eesti Panga olulisemad tegevussuunad

IV. RAHAPOLIITILISE STABIILSUSE TAGAMINE 47
Eesti rahapoliitika põhijooned majanduspoliitika stabiilsuse vaatekohast 47
Rahapoliitika 2004. aastal 48
Rahapoliitika lähiaastatel 50
Rahaliidu liikmeks saamise eeldused 50
Lähenemisaruanded 52
Ettevalmistused EMU täisliikmeks saamiseks 53
Regulaarne majandusanalüüs, prognoos ja majandusuuringud kui raha- ja finantspoliitiliste otsuste põhistamise alus 54

V. KESKPANK KUI FINANTSSTABIILSUSE TAGAJA 56
Finantsstabiilsuse tagamise üldine raamistik Eestis 56
Regulatsioon ja panganduspoliitika 56
Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamine 57
Finantsstabiilsuse seire ja analüüs 58
Kriisilahenduse raamistik 58
Maksesüsteemide järelevaatamine 59

VI. STATISTIKAALANE TEGEVUS 60
Statistikategevuse olulisemad suunad 2004. aastal 60
Pangandus- ja muu finantsstatistika 60
Maksebilansistatistika 61
Üldmajandusstatistika 62

VII. MAKSESÜSTEEMID 64
Pankadevaheliste maksete arveldussüsteem 64
Makseviisid 65
Sularahanõudluse rahuldamine 68
Ringlusse lastud pangatähed ja mündid ning nende struktuur 68
Sularaha ringlus 69
Uute meenemüntide käibelelaskmine 70
Sularaha ekspertiis 70
Euro sularahale ülemineku ettevalmistamine 70
Sularahaalane koostöö Euroopa Liidus 70

VIII. RESERVIHALDUS 71
Reservihalduse korraldus 71
Välisvaluutareservi struktuur 71
Investeerimisprotsess 71
2004. aasta investeerimistulemused ja neid mõjutanud tegurid 72
Normportfelli muutused 73
Varahaldusteenuse osutamine avalikule sektorile 73

Koostöö, suhtlus ja organisatsiooni areng

IX. EESTI PANGA RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ 77
Regulaarne koostöö Euroopa Liidu struktuuride raames 77
Euroopa Keskpank 77
Ministrite nõukogu ja selle allstruktuurid 78
Euroopa Komisjon 79
Euroopa Liidu suunalise tegevuse koordinatsioon Eestis 79

Koostöö Rahvusvahelise Valuutafondiga 80
Koostöö muude rahvusvaheliste organisatsioonidega 81
Koostöö teiste keskpankadega 82

X. AVALIKE SUHETE JA KOMMUNIKATSIOONI PÕHIMÕTTED 83
Keskpanga avalike suhete seisukohast olulised sihtrühmad 83
Eesti Panka laekunud infopäringud ning teabenõuded 84
Meediasuhtlus ja avalikud esinemised 84
Eesti Panga 85. aastapäeva tähistamine 84
Euroraha tutvustamine ja Eesti euromündi kavandi konkurss 85
Eesti Panga muuseumi tegevus 2004. aastal 86

XI. JUHTIMINE, ORGANISATSIOON JA PERSONALIPOLIITIKA 87
Eesti Panga juhtimis- ja otsustusorganid ning otsustusprotsessid 87
Eesti Panga Nõukogu 87
Eesti Panga juhatus 88
Rahapoliitika komitee 88
Juhtimise üldine raamistik 89
Strateegiline juhtimine 89
Protsessijuhtimine 89
Juhtimiskompetentsid 90
Riskijuhtimine 90
Eesti Panga õigusliku tegevuse kooskõlastamine uueneva seadusandluse ja panga strateegiliste eesmärkidega 91
Eesti Panga personalipoliitika 91
Panga töötajad 91
Arendamine ja koolitus 92
Rahvusvaheline koostöö 93
Eesti Panga töötajate harrastused ja traditsioonid 93
Spordiklubi 93
Kammerkoor 94

Eesti Panga raamatupidamise aastaaruanne

31. detsembril 2004 lõppenud majandusaasta kohta 95
Eesti Panga raamatupidamise aastaaruande lisad 101
Audiitori järeldusotsus 116

Lisad

Eesti Panga strateegiline arengukava aastaiks 2005–2007 119
2004. aastal vastu võetud Eesti Panga Nõukogu otsused ja Eesti Panga presidendi määrused 121
2004. aasta kroonika 123
Eesti Panga infoväljundid 126

Statistika 129

EESTI LAIENENUD EUROOPA LIIDUS

I. EESTI OSANA LAIENEVAST JA MUUTUVAST EUROOPA LIIDUST

1. mail 2004 leidis aset Euroopa Liidu senise ajaloo ulatuslikem laienemine: korraga liitus kümme uut liikmesriiki[1], teiste hulgas ka Eesti. Seega kuulub alates 2004. aasta 1. maist ELi 25 liikmesriiki. Seoses laienemisega suurenes ELi elanikkond enam kui 450 miljoni inimeseni ehk 20%. ELi SKP kasvas aga ligikaudu 4,5%. Samaaegselt ELiga laienes ka Euroopa majanduspiirkond[2], kuhu kuuluvad lisaks ELi 25 liikmesriigile Island, Liechtenstein ja Norra.

LAIENEMISE INSTITUTSIONAALNE MÕJU JA PÕHISEADUSLIK LEPING

Laienev ja arenev EL on tekitanud vajaduse muudatuste järele ka liidu institutsioonides. Liidu tõhusaks toimimiseks vajalikes institutsionaalsetes muudatustes lepiti kokku 2000. aasta Nice'i Euroopa Ülemkogul. Nice'i leping jõustus 1. veebruaril 2003[3]. Samas oli Nice'i leping algusest peale ainult ajutine lahendus ning 2001. aastal moodustatud Euroopa tulevikukonvent hakkas välja töötama uut ELi põhiseaduslikku lepingut. Seejärel alustas lepinguga tööd valitsustevaheline konverents[4], millel on õigus ELi aluslepinguid muuta. Eesistuja Iirimaa eduka läbirääkimiste suunamise tulemusel jõudsid liikmesriigid 2004. aasta juunis põhiseadusliku lepingu osas kokkuleppele. ELi liikmesriikide riigipead ja valitsusjuhid allkirjastasid lepingu 29. oktoobril Roomas. Leppe peavad ratifitseerima kõik liikmesriigid, osa liikmesriike on lubanud lepingu ratifitseerimiseks korraldada rahvahääletuse. Kui kõik riigid lepingu ratifitseerivad, peaks see jõustuma 2006. aasta 1. novembril. 2005. aasta 15. märtsi seisuga olid lepingu ratifitseerinud neli liikmesriiki: Leedu, Ungari, Sloveenia ja Hispaania. Leppele on oma heakskiidu andnud ka Euroopa Parlament. Eesti Vabariigi Valitsus otsustas, et lepingu ratifitseerib Riigikogu; lepet hakatakse menetlema 2005. aasta kevadel.

---

[1] Lisaks Eestile Küpros, Leedu, Läti, Malta, Poola, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi ja Ungari.
[2] *European Economic Area* (EEA).
[3] Nice'i lepinguga tehtud olulisemad muutused on järgmised: alates 1. novembrist 2004 on koguhäälte arv ministrite nõukogus 321, millest Eestil on neli häält. Alates 1. novembrist 2004 on igal liikmesriigil Euroopa Komisjonis üks volinik, seni oli viiel suurimal riigil kaks volinikku. Juuni algul avanes uute liikmesriikide kodanikel võimalus valida esindajaid Euroopa Parlamenti; 2004.–2009. a koosseisus on Eestil 732st kohast kuus.
[4] Tulevastele liikmesriikidele anti võimalus osaleda nii konvendi töös kui ka valitsustevahelisel konverentsil võrdselt vanade liikmesriikidega.

PEAMISED ELi PÕHISEADUSLIKU LEPINGU JÕUSTUMISEGA KAASNEVAD MUUDATUSED INSTITUTSIOONIDE JA MAJANDUSPOLIITIKA VALLAS

ELi põhiseadusliku lepingu koostamise olulisemad eesmärgid olid seniste aluslepingute süsteemi lihtsustamine ning laienenud ELi toimivuse tagamine. Muuhulgas oli vaja täpsemalt määratleda liikmesriikide ja ELi institutsioonide pädevus ning muuta hääletussüsteemi. Oluliseks lihtsustuseks on ka Euroopa Liidu mõiste kasutuselevõtt.

Institutsionaalsed küsimused. *Euroopa Komisjoni volinike arv väheneb 2014. aastast kahe kolmandikuni liikmesriikide arvust (praegu on igal liikmesriigil üks volinik). Ministrite nõukogu eesistumine jääb samaks, kuid kasutama hakatakse kolme riigi meeskonna eesistumist järjestikusel 18 kuul. Oluliselt on laiendatud ministrite nõukogu kvalifitseeritud häälteenamusega otsuste vastuvõtmise valdkondi; ühehäälsus jääb kehtima vaid üksikutes valdkondades (sh maksustamine). Euroopa Parlamendi kohtade arv suureneb 732-lt 750-le, liikmesriigi esindajate minimaalne arv on kuus (praegu neli). Leppega luuakse kaks uut ametikohta – ELi välisminister ja Euroopa Ülemkogu president. ELis hakkab kehtima uuendatud õigusaktide hierarhia. Õigust loovad aktid on seadus ja raamseadus (praegu sisuliselt määrus ja direktiiv), mida võivad vastu võtta vaid Euroopa Parlament ja ministrite nõukogu kaasotsustamismenetlusega. Vahendavad ja soovituslikud aktid on määrus, otsus, soovitus ja arvamus.*

Majanduspoliitika valdkond. *Mõnevõrra kasvas Euroopa Komisjoni roll majanduspoliitika seire vallas. Erisused euroala riikide ja euroalaväliste liikmesriikide majanduspoliitika seire vahel suurenevad. Euroala riigid hakkavad tegema euro kasutusele võtnud riikide kohta otsuseid omakeskis. Lisaks loodi laiemad võimalused euroala ühtse rahvusvahelise esindatuse tarvis. Leppele lisatud eurogruppi puudutava protokolli kohaselt võib eurogrupp endale presidendi valida. Muudeti euroala liikmeks saamise protseduuri – otsus euroala liikmeks sobivuse kohta tehakse euroala seniste liikmesriikide soovitusel. Euroopa Keskpanga juhatuse liikmed valitakse edaspidi kvalifitseeritud häälteenamuse alusel.*

EUROOPA LIIDU MAJANDUSPOLIITIKA

ELi majanduspoliitika koordinatsiooni keskmes on 2000. aastal Lissabonis toimunud Euroopa Ülemkogul seatud eesmärk muutuda maailma kõige konkurentsivõimelisemaks teadmistel põhinevaks majanduseks. Euroopa majanduskasv on viimastel aastatel olnud siiski allpool potentsiaalset taset. 2004. aasta eesistujariikide Iirimaa ja Hollandi programmides olid majandusküsimused väga olulisel kohal. 2004. aasta rõhuasetustes oli olulisel kohal riigirahanduse distsipliin, millega oli probleeme 12 liikmesriigil (sh kuuel uuel liikmesriigil).

ELi majanduspoliitika koordinatsiooni keskseks mehhanismiks on **majanduspoliitilised üldsuunised**: nii kogu ELi hõlmavad kui ka iga liikmesriiki eraldi käsitlevad juhised puudutavad tegevusi, mis on vajalikud kokkulepitud eesmärkide saavutamiseks. Majanduspoliitilised üldsuunised käsitlevad kolmeaastast perioodi, viimased suunised võeti vastu 2003. aastal ning need hõlmasid ajavahemikku 2003.–2005. Vahepeal toimub suuniste ajakohastamine. 2004. aastal ajakohastatud suunistel oli kolm prioriteeti:

- jätkusuutlik majanduskasv,
- tööturu paindlikkus,
- riigirahanduse jätkusuutlikkus.

Konkurentsivõime ja tootlikkus on tihedalt seotud olukorraga ELi liikmesriikide tööturul, mille paindlikkust peetakse tugeva majanduskasvu saavutamiseks liiga väikseks. Edu on saavutatud tööturu- ja pensionireformide vallas ning mitmete oluliste turgude (nt telekommunikatsioon, elekter) avamisel konkurentsile, kuid needki valdkonnad vajavad edasisi reforme. Oluline on teha jõupingutusi teadus- ja uurimistegevuse rahastamiseks ning sotsiaalse jätkusuutlikkuse edendamiseks. Finantsteenuste tegevuskava rakendamisel on tehtud edusamme.

Stabiilsuse ja kasvu pakt on üks Euroopa Majandus- ja Rahaliidu (EMU)[5] põhialuseid, kuid akadeemilistes ringkondades on juba ammu diskuteeritud selle kokkuleppe rakendatavuse ja majanduslike aluste teemal. Stabiilsuse ja kasvu pakti reeglite sagedase rikkumise ja loomingulise tõlgendamise tõttu elavnesid aasta jooksul arutelud pakti muutmise teemal. Teemat on arutatud ministrite nõukogus ja selle alla kuuluvates komiteedes ning töögruppides. Ka Euroopa Komisjon töötas välja oma nägemuse, kuidas pakti paindlikumaks muuta ning tugevdada selle reeglite järgimist. Kuna pakt on ühtse rahapoliitika peamiseid alustalasid, on Euroopa Keskpank ja liikmesriikide keskpangad olnud selle reeglite muutmise suhtes kriitilisemalt meelestatud. Stabiilsuse ja kasvu pakti uuendamise osas jõudsid ELi rahandusministrid kokkuleppele 2005. aasta märtsis ning seejärel kinnitati uuendused Euroopa Ülemkogu poolt. Uuenduste eesmärk oli eelkõige pakti paindlikumaks muutmine. Kehtima jäid senised kvantitatiivsed piirangud eelarvepuudujäägile ja riigivõlale (vastavalt 3% ja 60% SKPst) ning endiselt tuleb "headel aegadel" teostada kokkuhoidlikku eelarvepoliitikat. Samas on võimalik arvestada mitmete erinevate teguritega ülemäärase eelarvepuudujäägi hindamisel (näiteks pensionireformi läbiviimine, Lissaboni strateegia elluviimiseks rakendatavad poliitikad ja investeeringud).

2004. aasta teisel poolel tõusis päevakorda konkurentsivõimega lähedalt seotud teema – **administratiivse koormuse**[6] **vähendamine** ELis. 2004. aasta algul esitasid neli järjestikust eesistujamaad (Iirimaa, Holland, Luksemburg ja Ühendkuningriik) seisukoha, et parem regulatiivne keskkond aitab saavutada Lissaboni strateegia eesmärke ning et regulatsioonidest tulenevat lisakoormust majandusele tuleks piirata. Seadusandluse lihtsustamise eesmärk on parandada ELi ettevõtlustingimusi ning konkurentsivõimet. Ministrite nõukogu jõudis novembris otsusele, et seadusandlust hakatakse esmajärjekorras lihtsustama järgmistes valdkondades: keskkond, statistika, siseturg, äriühinguõigus, sotsiaalpoliitika, tervishoid, põllumajandus ja transport.

2004. aastal algasid arutelud ELi järgmise, **2007.–2013. aasta eelarveraamistiku** üle. Eelarveraamistikuga kinnitatakse ELi poliitiliste eesmärkidega kaasnev kulude jaotus, kulude maksimaalne maht aastate lõikes eelarvega hõlmatud valdkondades ning ELi omavahendite maksimaalsed määrad.

UUTE LIIKMESRIIKIDE KAASAMINE ELi MAJANDUSPOLIITIKA KOORDINATSIOONIPROTSESSI

2004. aasta oli ELi majanduspoliitika koordinatsiooni üleminekuaasta, st uued liikmesriigid lõimusid erinevate koordinatsiooniprotsessidega. Nad kaasati stabiilsus- ja lähenemisprogrammide hindamise tsüklisse, samuti hakkas neile kehtima ülemäärase eelarvedefitsiidi protseduur. **Majandus- ja eelarvepoliitika kooskõlastamine** on üks Euroopa Majandus- ja Rahaliidu peamisi alustalasid. Selleks koostavad kõik riigid regulaarselt oma majandusprogrammi (euroala riigid stabiilsusprogrammi, teised lähenemisprogrammi), mis kooskõlastatakse nii omavahel kui ka Euroopa Komisjoniga. Programmid on suunatud stabiilsuse ja kasvu paktis sätestatud eelarvetasakaalu nõuete järgimisele ning euroalaväliste liikmesriikide puhul ka Maastrichti kriteeriumide täitmisele.

Uued liikmesriigid esitasid **esimesed lähenemisprogrammid** 2004. aasta mais ning need hõlmasid perioodi 2004–2008. Vahepealsetel aastatel programmid ajakohastatakse, need esitatakse tavapäraselt aasta lõpus

[5] *Economic and Monetary Union* (EMU).
[6] Administratiivset koormust on määratletud järgmiselt: kulud, mis tulenevad aruandluse ja teavitamise kohustusest, mis omakorda tulenevad ettevõtlust puudutavatest õigusaktidest ja määrustest.

ja ühine hinnang antakse järgmise aasta algul. Uute liikmesriikide põhiprobleemid on kõrge riigieelarve puudujäägi tase, vananeva elanikkonnaga kaasnev surve eelarve pikaajalisele jätkusuutlikkusele ning Balti riikides ka jooksevkonto puudujääk.

2004. aasta mais esitas Euroopa Komisjon ülemäärase eelarvepuudujäägiga liikmesriikidele soovitused selle likvideerimiseks. 2004. aastal anti uutele liikmesriikidele, sh ka Eestile, esmakordselt nii majanduspoliitiliste üldsuuniste kui ka struktuurireformide aastaraporti raames mitmeid **soovitusi majanduskeskkonna parandamiseks**. 2005. aastal hinnatakse uute liikmesriikide olukorda esmakordselt majanduspoliitiliste üldsuuniste rakendamise aruandes.

Euroopa Komisjon avaldab kaks korda aastas (kevadel ja sügisel) korrigeeritud **majandusprognoose**. 2004. aasta kevade majandusprognoosides käsitleti uusi liikmesriike esmakordselt sama põhjalikult kui teisi liikmesriike.

Uued liikmesriigid kaasati ka Euroopa Keskpanga **rahapoliitilise koordinatsiooni ülevaatesse**. Kaks korda aastas koostatav rahapoliitilise koordinatsiooni ülevaade tutvustab euroalaväliste ELi liikmesriikide keskpankade rahapoliitilisi eesmärke ja strateegiaid Euroopa Keskpanga rahapoliitika taustal. Raportis antakse ülevaade nii euroala kui euroalaväliste liikmesriikide viimasest majandusarengust ja majanduskasvu väljavaadetest.

PROGRAMMID JA ARUANDED, MIDA EESTI ELi MAJANDUSPOLIITIKA KOORDINATSIOONI-PROTSESSI RAAMES ESITAB

- *Eelarveteatis ehk valitsussektori eelarve- ja võlanäitajate aruanne (kevad, sügis)*
- *Lähenemisprogramm (tavaliselt aasta lõpus; esimene – 2004.–2008. a programm esitati 2004. aasta mais, vahepealsetel aastatel toimub n-ö ajakohastamine ja prognooside täpsustamine)*
- *Majandusreformide aruanne ehk nn Cardiffi aruanne (sügisel)*
- *Tööhõive tegevuskava (sügisel)*

EUROOPA LIIDU FINANTSSEKTORI POLIITIKA

Üks oluline ELi majanduskasvu edendamise võimalus on finantsturgude lõimumine. Seetõttu töötati 1999. aastal välja **finantsteenuste tegevuskava**[7], mis aegus 2004. aastal, kuid sisuline töö sellega siiski jätkub. Samas tekkis vajadus arutada, kuidas finantsturgude lõimumist edasi arendada. Liikmesriigid jõudsid põhimõttelisele kokkuleppele, et uute ELi õigusaktide vastuvõtmisel tuleks teha paus ja keskenduda vastuvõetud õigusaktide rakendamisele.

2004. aasta algul võttis Euroopa Parlament vastu uued **väärtpaberiturgu ja investeerimisteenuseid käsitlevad direktiivid**. Ministrite nõukogu saavutas poliitilise kokkuleppe pankade ja investeerimisasutuste kapitali adekvaatsust käsitleva direktiivi ning rahapesu ja terrorismi rahastamise vastast tegevust käsitleva direktiivi osas ja edastas need Euroopa Parlamendile menetlemiseks.

---

[7] *Financial Services Action Plan.*

Lähitulevikus jätkub töö maksesüsteemide uue õigusliku raamistikuga. Kui uus raamistik ja kaks Euroopa Parlamendile edastatud direktiivi vastu võetakse, on kõik finantsteenuste tegevusplaanis sisaldunud direktiivid vastu võetud.

Lisaks jõudis ministrite nõukogu poliitilisele kokkuleppele direktiivi osas, mis paneb aluse finantsteenuste komiteede uuele struktuurile. Seega laiendatakse nn Lamfalussy[8] komiteede süsteemi väärtpaberituru valdkonnast ka pangandus- ja kindlustussektorisse. Luuakse neli uut komiteed: pangandus- ja kindlustussektori komiteed ning panga- ja kindlustusjärelevalve komiteed.[9]

2004. aastal allkirjastati hoiuseintresside maksustamise alased lepingud Šveitsi, Liechtensteini, San Marino, Monaco, Andorra ning Ühendkuningriigi ja Madalmaade assotsieerunud territooriumidega (kokku 15 maksulepingut). See tähendab, et alates 1. juulist 2005 jõustub ELi territooriumil hoiuseintresside maksustamisega seotud infovahetust käsitlev direktiiv.

[8] Alexandre Lamfalussy juhtis nn tarkade meeste komiteed (*Committee of Wise Men*), mis pakkus välja reformi väärtpaberiturgu reguleerivate õigusaktide kiiremaks menetlemiseks.
[9] Direktiivi menetles eelmine Euroopa Parlamendi koosseis, kuid uus president ei allkirjastanud 2005. aasta algul direktiivi eelnõud ning seetõttu on finantsteenuste komitee uue struktuuri moodustamine edasi lükkunud.

MAAILMA JA EESTI MAJANDUS

II. MAAILMAMAJANDUS

OLULISEMAD ÜLEILMSED TRENDID

Pärast elavnemist 2003. aastal stabiliseerus maailma majanduskasv 2004. aasta esimeses pooles viimaste aastate kõrgeimal tasemel. Alates aasta teisest poolest hakkas üleilmne majandusaktiivsus aeglaselt alanema. Rahvusvahelise Valuutafondi hinnangul kasvas maailma riikide kogutoodang 2004. aastal 5,1% (2003. a 4,0%; vt tabel 2.1), 2005. aastaks prognoositakse kasvu langust 4,3%ni.

Tabel 2.1. Arenenud riikide majandusnäitajad

	SKP kasv (%)		THI aasta keskmine kasv (%)		Töötuse aasta keskmine tase (%)		Riigieelarve üle- või puudujääk (% SKP suhtes)		Jooksevkonto saldo (% SKP suhtes)	
	2003	2004*	2003	2004*	2003	2004*	2003	2004*	2003	2004*
Maailm	4,0	5,1								
Ameerika Ühendriigid	3,0	4,4	2,3	2,7	6,0	5,5	-4,6	-4,3	-4,8	-5,7
Jaapan	1,4	2,6	-0,2		5,3	4,7	-7,8	-7,1	3,2	3,7
Euroala	0,5	2,0	2,1	2,2	8,7	8,8	-2,8	-2,7	0,3	0,4
Saksamaa	-0,1	1,7	1,5	1,2	9,6	9,2	-3,8	-3,7	2,2	3,6
Prantsusmaa	0,5	2,3	2,0	1,9	9,5	9,7	-4,2	-3,7	0,3	-0,3
Soome	2,4	3,7	1,3	0,2	9,0	8,8	2,3	1,9	4,2	4,5
Muud ELi liikmesriigid										
Ühendkuningriik	2,2	3,1	1,7	2,0	5,0	4,8	-3,3	-3,0	-1,7	-2,2
Rootsi	1,5	3,5	2,3	1,1	4,9	5,5	0,5	0,7	7,6	8,1

* 2004. aasta andmed on esialgsed.

Allikas: Rahvusvahelise Valuutafondi *World Economic Outlook*, aprill 2005; Eurostat, märts 2005

Piirkonniti oli 2004. aastal majanduskasv suurim Aasia tööstusriikides. Hiina 2004. aasta majanduskasv (9,5%) oli viimase kaheksa aasta jõulisim. Arenenud riikidest oli majanduskasv kiireim USAs (4,4%) ning nõrgem euroala riikides (2,0%) ja Jaapanis (2,6%). Võrreldes aasta alguses prognoosituga[1] oli tegelik majanduskasv USAs oodatust 0,2 protsendipunkti võrra väiksem ning euroalal 0,2 ja Jaapanis 0,5 protsendipunkti võrra suurem.

[1] *Consensus Forecasts*, jaanuar 2004.

Põhilised tegurid, mis aasta jooksul üleilmset majandust mõjutasid, olid väga muutlik ning mitmel korral ajaloolisele kõrgtasemele tõusnud naftahind (aasta algul 30–35 dollarit maksnud barreli hind tõusis oktoobris üle 55 dollari, langedes aasta lõpuks tagasi 40–45 dollari vahemikku), jätkuvalt suur tasakaalustamatus suuremates majanduspiirkondades (suurenev USA ja euroala riikide riigieelarvete ja USA jooksevkonto puudujääk ning kasvav erasektori võlakoormus) ja alanud üleminek tavaomasemale rahapoliitikale USAs, Kanadas, Ühendkuningriigis jt suurriikides. Inflatsioonitempo tõusis suuremates majanduspiirkondades aasta jooksul eelkõige naftahinna tõusust tingituna. Tööturustatistika kohaselt vähenes tööpuudus USAs ja Jaapanis ning püsis kõrgel tasemel euroala riikides.

USA JA JAAPAN

2004. aastal säilis Ameerika Ühendriikide roll üleilmse majanduskasvu mootorina – USA majanduskasv ületas selgelt teiste arenenud riikide oma. Nii nagu 2003. aastal, püsis ka 2004. aastal majanduskasv põhiliselt tänu sisenõudlusele, mida toetas aasta esimeses pooles jätkunud ekspansiivne rahapoliitika. Väliskaubandus majanduskasvu ei toetanud – jooksevkonto puudujääk tõusis üle 5,5% SKPst. Ekspansiivsena püsis ka USA fiskaalpoliitika: aastatel 2003–2004 oli keskvalitsuse eelarve defitsiit (412,6 miljardit dollarit ehk ligi 3,5% SKPst) viimase kümnendi kõrgeim. Nii jooksevkonto kui eelarvedefitsiiti kattis aasta jooksul tugev kapitali sissevool USA võlakirjadesse, millest suure osa moodustasid Aasia riikide keskpankade valuutareservide kasvust tingitud ostud.

Aasta lõikes oli majanduskasv kiireim I kvartalis, pärast seda majandusaktiivsus aeglustus mõnevõrra. Trendipärase majanduskasvu saavutamisel alustas Föderaalreserv senise kasvu stimuleeriva rahapoliitika normaliseerimist. Aasta teises pooles toimunud viie järjestikuse 25baaspunktise intressitõusuga tõsteti baasintressi tase rekordmadalalt 1%lt 2,25%le.

Inflatsioon, mis Ameerika Ühendriikides oli aasta algul alla 2%, tõusis aasta jooksul naftahinna tõusust ja USA dollari langustrendist tingituna 3–3,5% vahemikku. Tööturustatistika järgi mitteaktiivsete inimeste osakaal kasvas. Tööpuudus langes jaanuari 5,7%lt aasta lõpuks 5,4%le; samas ei kiirenenud majandusaktiivsuse suurenemisest oodatud tööhõive kasv.

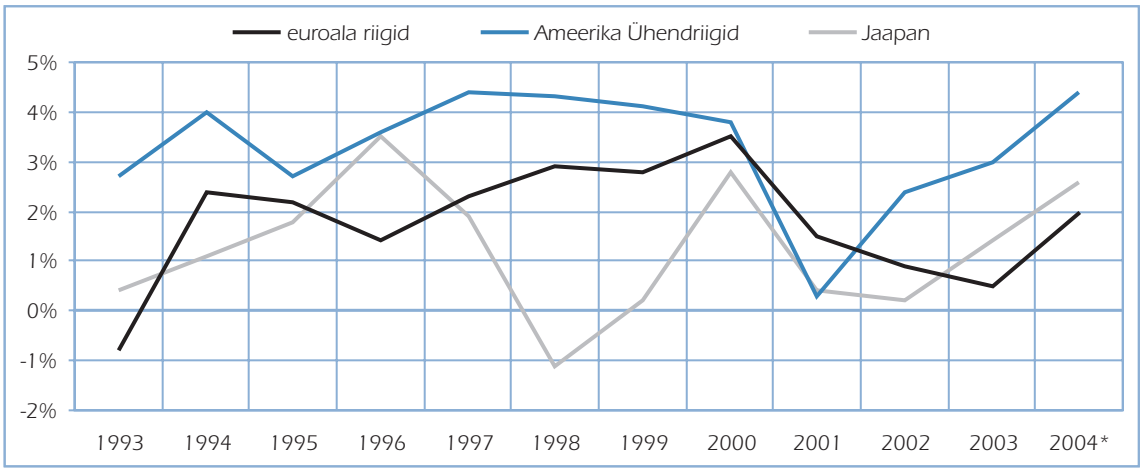
Ka Jaapani majanduskasv oli aasta esimeses pooles suur, SKP aastakasv I kvartalis (4,4%) oli viimase 12 aasta kiireim. Alates II kvartalist pidurdus majandusaktiivsus Jaapanis aga järsult ning majanduses toimus langus. Negatiivse majanduskasvu nii II (-0,3%) kui III (-0,3%) kvartalis ning väga nõrga kasvu IV (-0,1%) kvartalis tingis peamiselt naftahinna tõus ning jeeni tugevnemine. Aasta majanduskasvuks kujunes 2,6%. Jaapanis üle viie aasta püsinud tarbijahindade langus asendus 2004. aasta lõpus nõrga hinnatõusuga, mille jätkumine sõltub suuresti naftahinna edasisest dünaamikast. Tööpuudus langes Jaapanis aasta alguse 5,0%lt aasta lõpus 4,5%le (viimase kuue aasta madalaim tase).

EUROALA

Euroala riikide majanduskasv kiirenes 2004. aasta esimesel poolel suurenenud välisnõudluse toel. II kvartalis oli SKP aastakasv viimase kolme aasta kiireim (2,2%; vt joonis 2.1), kuid jäi siiski trendipärasest aeglasemaks. Aasta teisel poolel majandusaktiivsus taas alanes, kuna USA ja Jaapani majanduskasvu aeglustumisest tingitud välisnõudluse vähenemine ja euro kursi kiire tõus pidurdasid ekspordikasvu ning, erinevalt oodatust, sisenõudlus aasta algul ei paranenud.

Inflatsioonisurvet euroalal mõjutasid 2004. aasta jooksul peamiselt naftahinna muutused ja administratiivsed tegurid (eriti tubakamaksude tõus). Aasta jooksul tõusis inflatsioon jaanuari 1,9%lt detsembris 2,4%le.

Püsiva nõrga sisenõudluse tõttu keskpank inflatsiooni edasist kiirenemist lähiajal siiski ei oota. Tööpuudus oli euroalal jätkuvalt suur, jäädes 8,8–9,0% vahemikku. Saksamaa tööpuudus peaks 2005. aastal vähenema tänu tööturumeetmete paketi Hartz IV etapi rakendamisele.[2]

Joonis 2.1. SKP aastakasv peamistes majanduspiirkondades viimasel kümnendil

* 2004. a andmed on esialgsed.

Jätkuvalt väikse sisenõudluse ning inflatsiooni- ja palgasurvete puudumise tõttu püsis euroala baasintress aasta jooksul ajalooliselt madalal 2,0% tasemel. Trendipärasest madalama majanduskasvu tõttu oli ka suuremate euroala riikide (Saksamaa, Prantsusmaa jt) riigieelarvete puudujääk juba teist-kolmandat aastat üle stabiilsuse ja kasvu paktis sätestatud 3% taseme; aasta jooksul peeti elavat poliitilist diskussiooni eelarvereeglite võimaliku leevendamise teemal.

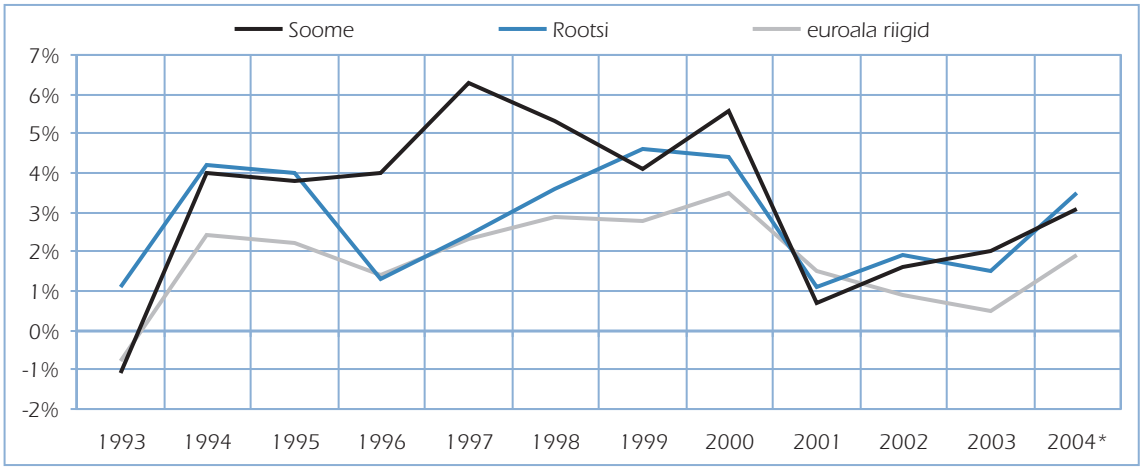
Euroala majandusväljavaated sõltuvad 2005. aastal nii välisnõudluse edasisest arengust kui seni ootustele alla jäänud sisenõudluse kasvust. Euroopa Keskpanga hinnangul peaks üldine majanduskasv veidi kiirenema.

SOOME JA ROOTSI

Eesti peamiste kaubanduspartnerite Soome ja Rootsi majanduskasv oli 2004. aastal suurem kui euroalal keskmiselt, hinnanguliselt vastavalt 3,7 ja 3,5% (vt joonis 2.2)**, kuid jäi siiski veidi allapoole potentsiaalset taset.** Mõlemas riigis tugines kasv kodumajapidamiste jätkuvalt tugevale tarbimisvalmidusele, mida toetas viimaste aastakümnete soodsaim intressitase, Euroopa Liidu keskmisest oluliselt aeglasem inflatsioonitempo ja Soomes ka kaudsete maksude muudatused (sh alkoholi- ja autoaktsiisi alandamine).

Kuigi mõlema riigi 2005. aasta kasvuväljavaateid peetakse maailmamajanduse üldise elavnemise taustal suhteliselt tugevaks, võivad neid negatiivselt mõjutada euro vahetuskursi edasine tugevnemine dollari suhtes ja toormehindade jätkuv tõus. Suhteliselt tähtsat rolli mängib ka Soome ja Rootsi maailmaturule avatud tööstussektori edasine areng (eriti telekommunikatsiooniturru väga tiheda konkurentsi tingimustes).

[2] Saksamaal 1. jaanuarist 2005 jõustunud tööturumeetmete paketi (nn Hartz IV paketi) eesmärk on reformida riigi sotsiaaltoetuste süsteemi (eelkõige töötu abirahasid).

Joonis 2.2. Eesti peamiste väliskaubanduspartnerite Soome ja Rootsi majanduskasv

* 2004. a andmed on esialgsed.

BALTI RIIGID NING KESK- JA IDA-EUROOPA

Olulisemaks sündmuseks selles riikidegrupis on kõigi Balti riikide, Poola, Tšehhi, Slovakkia, Sloveenia, Ungari ning Malta ja Küprose Euroopa Liidu liikmeks saamine 1. mail 2004. Eesti, Leedu ja Sloveenia astusid ka järgneva sammu ühisrahale ülemineku teel, ühinedes Euroopa vahetuskursimehhanismiga ERM2.

Eelkõige kodumaise nõudluse toel kasvas enim Läti majandus (8,5%), Leedu aastane majanduskasv ulatus 6,8%ni (vt tabel 2.2 ja joonis 2.3). Mõlemas riigis oli hinnakasv suhteliselt kiire, lisaks toormehindade tõusule maailmaturul oli siin oma osa ka 2003. aastal alustatud lisandväärtus- ja aktsiisimaksude ühtlustamisel Euroopa Liidu omadega. Leedus asendus 2003. aasta hinnalangus hinnatõusuga, mis tipnes augustis ning hakkas seejärel uuesti taanduma.

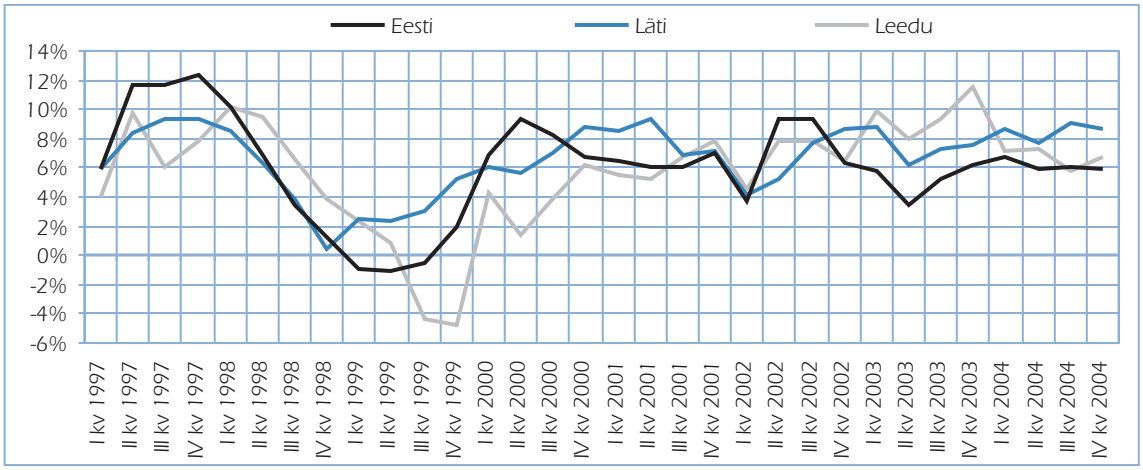
Kesk- ja Ida-Euroopa riikide majanduskasv ületas 2004. aastal 4% ja oli seega ligikaudu kaks korda kiirem euroala keskmisest. 2005. aasta majanduskasv sõltub eelkõige Euroopa Liidu majandusarengust ja riikidegrupi

Tabel 2.2. Euroopa Liiduga liitunud riikide majandusnäitajaid

	SKP kasv (%)		Keskmine THI kasv (%)		Eelarve puudujääk (% SKP suhtes)	
	2003	2004*	2003	2004*	2003	2004*
Eesti	5,1	6,2	1,3	3,0	3,1	1,8
Küpros	1,9	3,5	4,1	2,3	-6,3	-4,2
Läti	7,5	8,0	2,9	6,3	-1,5	-0,8
Leedu	9,7	6,6	-1,2	1,2	-1,9	-2,5
Malta	-0,3	0,6	1,3	2,9	-10,5	-5,2
Poola	3,8	5,4	0,8	3,5	-4,5	-4,8
Slovakkia	4,5	5,3	8,5	7,5	-3,7	-3,3
Sloveenia	2,5	4,4	5,6	3,6	-2,0	-1,9
Tšehhi	3,7	3,7	0,1	2,8	-11,7	-3,0
Ungari	2,9	3,8	4,7	6,8	-6,2	-4,5

* 2004. aasta andmed on esialgsed.

Allikas: Rahvusvahelise Valuutafondi *World Economic Outlook*, aprill 2005; Eurostat, märts 2005

Joonis 2.3. Balti riikide majanduskasv

majanduspoliitilistest otsustest. Poolal, Tšehhil, Ungaril ja Slovakkial seisab ees eelarvepoliitiliselt raske aasta, sest eelarvepuudujääki tuleb vähendada lähenevate üldvalimiste õhkkonnas (Poolas 2005. a suvel, teistel 2006. a). Nimetatud neli riiki plaanivad ühisraha euro võtta kasutusele aastatel 2009–2010.

VENEMAA

Jätkuvalt kõrged toormehinnad hoidsid 2004. aastal Venemaa majandusarengu tempo kõrgel (7,1%) ja ka riigi välistasakaal paranes tunduvalt. Majandusaktiivsust elavdas eelkõige kütuste ja muu toorme väljaveole tuginev ekspordisektor, mida toetas ka kodumajapidamiste tarbimisvalmidus. YUKOSega toimuva tõttu halvenenud investeerimiskliima tõi kaasa investeeringute kasvu aeglustumise. Alanes ka tööstussektori kasvutempo. Ekspordisektori tulude kiire suurenemine aitas kaasa valitsemissektori eelarve ülejäägi kujunemisele, ulatumaks 4,1%ni SKPst. Suuremad reitinguagentuurid tõstsid Venemaa reitingud investeerimisjärku, kuid hoiatasid endiselt Vene majanduse haavatavuse eest selle ühekülgsuse ja pidurdunud struktuurireformide tõttu.

2003. aastal võttis Venemaa keskpank oma peasihiks inflatsiooni ohjeldamise. 2004. aastal kergitasid ebajärjekindel rahapoliitika ja kasvanud valuutatulude surve tarbijahindu kiiremas tempos kui aastaeesmärgiks võetud 10%.

ARENGUSUUNAD RAHVUSVAHELISTEL FINANTS- JA TOORMETURGUDEL

2004. aasta algul jätkus peamistel **aktsiaturgudel** eelmisel aastal alanud tõusutrend, mis põhiosas tugines üleilmse majanduskasvu väljavaadete paranemisele. Peagi hakkas aktsiaturge aga mõjutama naftahinna tõus, mis halvendas kasvuväljavaateid ja vähendas investorite soovi raha aktsiatesse paigutada. Seetõttu aktsiate hinnatõus peatus kuni IV kvartalini, mil tõusutrend naftahinna langedes taastus. Kokkuvõttes jäid aktsiaturud positiivsele poolele: Ameerika Ühendriikide S&P 500 indeks tõusis aastaga 9%, Nikkei 225 indeks 7,6% ja Eurobloc 300 indeks 9,3%.

Võlakirjaturgudel peegeldas lühiajaliste intressimäärade dünaamika riikide rahapoliitikat. Oluliseks muutuseks oli baasintressi tõusutsükli algus Ameerika Ühendriikides aasta teisel poolel majanduse elavnemise tõttu. Föderaalreserv tõstis aasta teisel poolel baasintressi 1%lt järk-järgult 2,25%le. Euroala ja Jaapani

rahapoliitilised intressid jäid endisele tasemele (sh euroalal 2%le). Pikaajaliste intresside dünaamika, mida mõjutasid vahetumalt majanduskasvu väljavaated ja teiste finantsturgude liikumised, oli samas üsna vahelduv: I kvartalis domineeris langus, II kvartalis tõus ja seejärel aasta lõpuni taas langus. Ameerika Ühendriikides jäid pikaajalised intressid kokkuvõttes ligikaudu aasta alguse tasemele, langedes vaid 3 baaspunkti võrra; euroalal langesid need 61 ja Jaapanis tõusid 7 baaspunkti võrra.

Valuutaturgudel jätkus peamise trendina USA dollari nõrgenemine teiste põhivaluutade suhtes. Euro kurss tugevnes dollari suhtes 7,6% ja Jaapani jeeni kurss 4,3% võrra. Dollari languse peamiseks põhjuseks oli endiselt Ameerika Ühendriikide majanduse tasakaalustamatus, eeskätt suur jooksevkonto puudujääk, mille kasv jätkus ka 2004. aastal. Aasta algul dollar mõnevõrra tugevnes Ameerika Ühendriikide majanduse elavnemise toel, kuid viimases kvartalis toimus dollari kiire nõrgenemine, mis määras ka aastase dünaamika. Detsembri lõpus saavutas euro vahetuskurss dollari suhtes oma ajaloolise kõrgtaseme (1,3637).

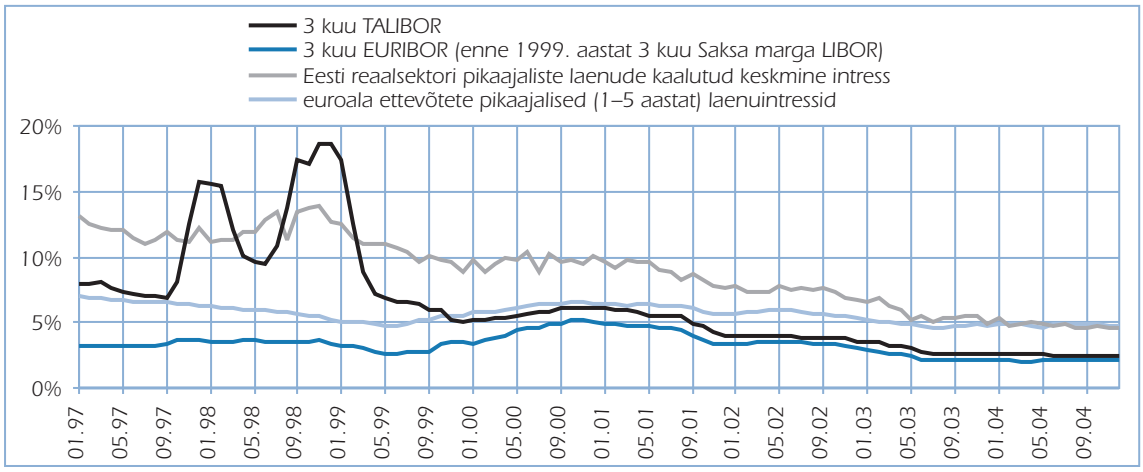
Toormeturgudel jätkus hindade tõus. Kõige enam mõjutas maailma majandust nafta kallinemine 34% võrra (32,5 dollarilt 43,5 dollarini barrelist). Nii majandusaktiivsuse poolt põhjustatud nõudluse kasvust kui ka pakkumispoolsetest piirangutest (poliitiline ebastabiilsus mõnedes naftat tootvates riikides, halvad ilmastikuolud jm) tingituna saavutas nafta hind mitmete aastakümnete kõrgtaseme, tõustes oktoobris lühiajaliselt üle 55 dollari barrelist. Naftahinna tõus suurendas investorites ebakindlust majanduskasvu ja inflatsiooniväljavaadete suhtes ning tõi koos dollari nõrgenemisega kaasa ka kulla hinna tõusu 5,5% võrra. Peamiste toormete üldist hinnataset peegeldav CRB indeks tõusis vähem kui eelmistel aastatel (3,3% võrra).

III. EESTI MAJANDUS JA FINANTSSEKTOR

REAALSEKTOR

RAHAPOLIITILINE KESKKOND

Euroopa Keskpank hoidis rahapoliitilised intressimäärad kogu 2004. aasta jooksul eelmise aasta lõpu tasemel ning vahe Eesti ja euroala intressitaseme vahel vähenes jätkuvalt. Eesti ettevõtetele ja elanikele antud laenude intressid langesid veelgi: aasta lõpus oli reaalsektorile väljastatud pikaajaliste laenude keskmine intressimäär 4,6%, mis on pea 1 protsendipunkti võrra väiksem kui aasta algul (vt joonis 3.1). Tegu on viimase 15 aasta madalaima laenuintresside tasemega.

Joonis 3.1. Eesti ja euroala rahaturuintressid ja Eesti reaalsektorile antud pikaajaliste laenude intressid

Üks 2004. aasta läbivaid arengusuundi oli dollari odavnemine, mis oli eriti kiire aasta algul ja lõpus.

2004. aasta mais ühines Eesti Euroopa Liiduga ning juunis vahetuskursimehhanismiga ERM2, säilitades ühepoolse kohustusena nii valuutakomitee süsteemi kui ka krooni senise fikseeritud kursi euro suhtes. Et need sammud olid kooskõlas Eesti majanduspoliitika pikaajaliste eesmärkide ja turuosaliste ootustega, siis ei põhjustanud liitumine rahapoliitilises keskkonnas hüppelist muutust, ehkki soodustas majanduse usaldusväärsuse kasvu ja riskipreemia jätkuvat alanemist.

2004. aastal maailma majanduskasv kiirenes. Kuigi euroala riikide majanduse keskmine kasvutempo ei ulatunud veel potentsiaalse taseme lähedale, parandas kasvu kiirenemine Eesti jaoks oluliselt välismaist nõudluskeskkonda. Lisaks oli Eesti peamiste partnerriikide majanduskasv jätkuvalt kiirem kui Euroopa Liidus keskmiselt.

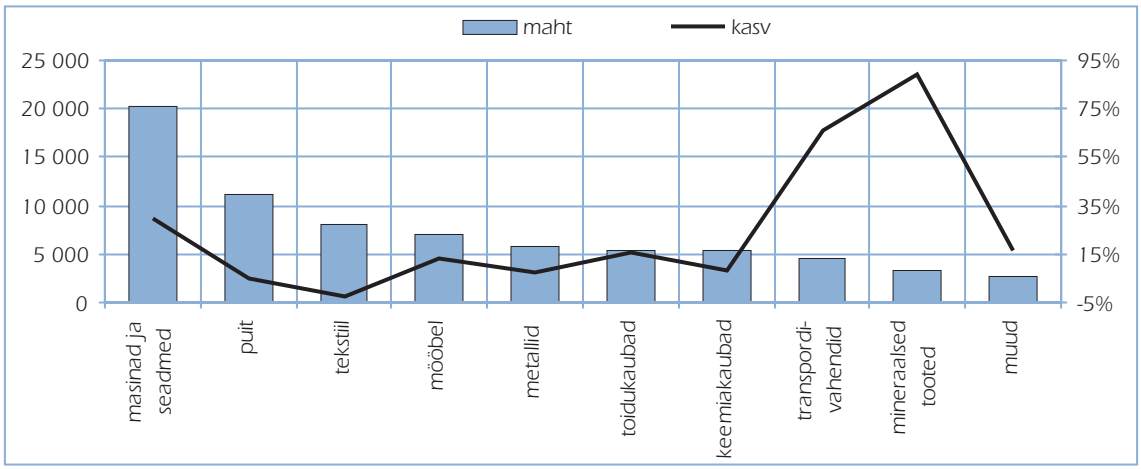
Kokkuvõttes olid kasvutingimused nii ekspordile orienteeritud kui ka suletud sektori ettevõtete jaoks varasemast soodsamad.

VÄLIS- JA SISENÕUDLUS

Eesti majanduskasv kiirenes kasvanud välisnõudluse toel 2003. aasta 5,2%lt 2004. aastal 6,2%le, olles seega potentsiaalilähedasele kasvule vastavas vahemikus (erinevatel hinnangutel 5,8–6,5%). Euroala/Euroopa Liidu keskmise kasvukiirusega võrreldes säilis umbes 4protsendipunktine erinevus.

Kaubaekspordi kasv kiirenes nii hoogustuva välisnõudluse ja paraneva konkurentsivõime kui ka infotehnoloogiasektori suurenenud allhangete toel[1]. 2004. aastal paranesid teenimisvõimalused transiitvedude valdkonnas ja ka teistes teenindussektori harudes. Oluliselt suurenes reisiteenuste müük ja turismi osakaal majanduskasvus.

Soodsale väliskeskkonnale vaatamata püsisid väljaveos väga suured erinevused kaubagruppide lõikes (vt joonis 3.2). Näiteks tekstiilitoodete eksport jäi eelneva aasta kogusele alla 2,2%, puidueksport aga kasvas esimese üheksa kuuga vaid 4,5%. Traditsioonilistest ja tähtsamatest tööstusharudest suutis ekspordi suhteliselt kiire kasvutempo säilitada mööblitööstus (2004. a 13,3%). Väiksema osakaaluga töötleva tööstuse harudes oli kasvutempo aga üldiselt keskmisest kiirem, ulatudes näiteks piimatoodete puhul 24,9%. Mineraalsete toodete väljavedu aga pea kahekordistus, seda tänu mineraalsete kütuste ja mineraalõli väljaveo kasvule. Suur hüpe toimus ka transpordivahendite ning masinate ja seadmete ekspordis – vastavalt 66,2% ja 29,6%.

Joonis 3.2. Ekspordimaht (mln kr; vasak telg) ja nominaalkasv (parem telg) kaubagrupiti 2004. aastal

Töötlev tööstus, kaubandus ning veondus, laondus ja side moodustavad umbes 45% Eesti sisemajanduse koguproduktist. 2004. aasta kokkuvõttes kiirenes lisandväärtuse aastakasv töötlevas tööstuses 10,2%ni ja kaubanduses 5,3%ni. Veonduse, laonduse ja side sektoris jäi lisandväärtuse aastakasv mõnevõrra

[1] Euroopa Liiduga ühinemisel muutus oluliselt väliskaubandusstatistika metoodika. Seetõttu kajastavad ekspordinäitajad alates 2004. aasta maist osaliselt ka transiiti ja taasväljavedu.

väiksemaks kui eelmisel aastal, ent oli ikkagi suhteliselt kõrge (8,2%). Teistest tegevusaladest kiirenes kasvutempo märgatavalt veel ehituses, hotelli- ja restoraniäris ning finantsvahenduses. Kasvu laiapõhjalisust näitab see, et välja arvatud üks erand, polnud selliseid tegevusalasid, kus majanduskasv oleks eelmise aastaga võrreldes oluliselt aeglustunud. Erandiks oli energeetika ja küttemajandus, kus aastakasv kujunes tänu soojale ilmale varasemast oluliselt aeglasemaks (vt tabel 3.1).

Tabel 3.1. Lisandväärtuse muut tegevusalade lõikes 2003. ja 2004. aastal

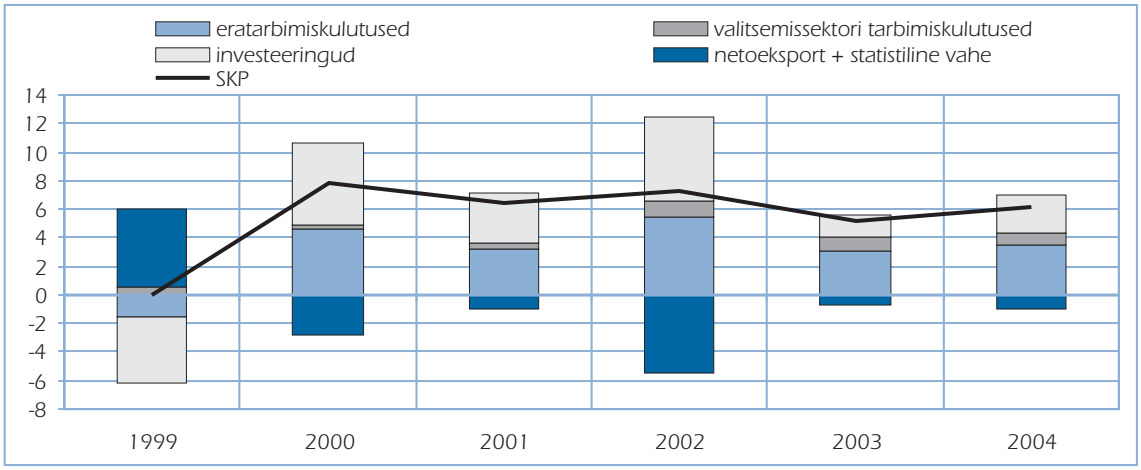
	2003	2004
Põllumajandus, jahindus	3,6%	3,6%
Metsamajandus	-8,2%	-3,4%
Kalandus	-6,9%	-6,7%
Mäetööstus	7,2%	-7,9%
Töötlev tööstus	8,3%	10,2%
Energeetika, gaasi- ja veevarustus	6,5%	2,8%
Ehitus	7,7%	9,6%
Hulgi- ja jaekaubandus	4,5%	5,3%
Hotellid ja restoranid	3,3%	11,3%
Veondus, laondus ja side	10,1%	8,2%
Kinnisvara, rentimine ja äritegevus	1,2%	5,6%
Finantsvahendus	5,4%	10,8%
Avalik haldus ja riigikaitse	1,0%	3,1%
Haridus	1,0%	1,2%
Tervishoid ja sotsiaalhooldus	0,1%	1,2%
Muud teeninduse liigid	4,6%	3,9%
SKP kokku	**5,1%**	**6,2%**

Sisenõudluse kasvutempo kiirenes, ulatudes 6,6%ni (2003. a – 5,3%). Eratarbimise reaalkasv kiirenes mõnevõrra vähem ja valitsemissektori lõpptarbimiskulutuste kasv isegi aeglustus. Teisel poolaastal kiirenes ka eraisikute hoiuste kasv, seda eelkõige tähtajaliste hoiuste osas. Eraisikute võlakoormuse kasvutrendis olulist murrangut ei toimunud. Laenude ja liisingulepingute kasvutempo kujunes siiski 2,5–3 protsendipunkti võrra aeglasemaks kui aasta varem. Selline aeglustuv tempo oli iseloomulik eeskätt eluasemelaenudele, mis moodustavad 75% leibkondade laenukoormusest. Suur osa reaalsektori võlakoormuse kasvust tulenes ettevõtluse, eriti ekspordile suunatud ettevõtete arvelt. Äriühingutele antud laenude jääk ja nendega sõlmitud liisingulepingute maht kasvas aastaga rohkem kui 25%.

Sisenõudluse kasvu toetasid investeeringud, mille aastakasv koos varude suurenemisega ulatus 11,2%ni. Jooksevhinnas moodustasid investeeringud rohkem kui 30% SKPst (vt joonis 3.3). Sisenõudlust suurendas märkimisväärselt Euroopa Liiduga ühinemisele eelnenud kaubavarude soetamine (vt ka taustinfot “Euroopa Liidu liikmeks saamisega kaasnenud ühekordsed hinnaarengud 2004. aasta II kvartalis”).

Investeeringute kiire kasv põhines eelkõige uutel äriprojektidel, sealhulgas elamuehitusel. Enamik turul juba tegutsevaid ettevõtteid investeeris pigem tagasihoidlikult või eelneva aastaga sarnases mahus. Elamuehitus hoogustus seoses pangalaenude järjest parema kättesaadavusega elanikele; laenamist soodustas ka intresside alanemine.

Suur sisenõudlus ja ekspordi suhteliselt kiire kasv tõid üheksa kuu kokkuvõttes kaasa tööhõive suurenemise nii teeninduses kui ka töötlevas tööstuses. Töötuse määr langes jätkuvalt aeglaselt. Keskmise nominaalpalga kasvutempo kujunes paari protsendipunkti võrra aeglasemaks ja tööjõu tootlikkuse kasv samavõrra kiiremaks kui aasta varem. Tänu teenindussektori jätkuvale ja suhteliselt kiirele kasvule jäi tööjõu erikulude kasv makrotasandil peaaegu eelmise aasta tasemele.

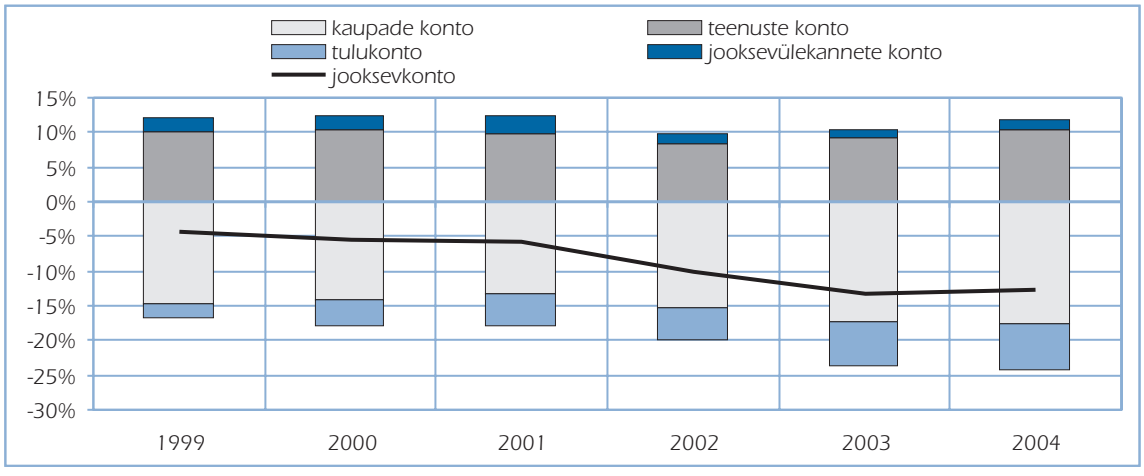

Joonis 3.3. SKP tarbimiskomponentide panus majanduskasvu (protsendipunktides)

MAJANDUSKASV JA SELLE KATTEALLIKAD

Sisemaise säästu ja SKP suhe esialgsete hinnangute järgi veidi paranes 2004. aastal. Seekord suurenes sääst tänu erasektorile – eelkõige leibkondade tarbimise aeglasema kasvu tõttu. Valitsemissektori sääst oli veidi väiksem kui eelmisel aastal.

Ettevõtete kasumlikkuse kasv jäi – sõltumata sellest, kas tegu oli kodumaisel või välismaisel kapitalil põhineva ettevõttega – eelmise aasta taseme lähedale, ehkki Euroopa Liidu struktuurifondidest laekunud summad suurendasid ettevõtete tulusid. Kuna sisemaine sääst ületas eelmise aasta taseme, siis ei halvendanud kasvav investeeringunõudlus välistasakaalu niisama ulatuslikult kui 2003. aastal ning vajadus välisrahastamise järele kokkuvõttes isegi veidi vähenes. Rahvusvahelises võrdluses jäi investeeringute tase siiski kõrgeks ning sisemaise säästu tase madalaks. Jooksevkonto puudujääk SKP suhtes jäi 12,6% tasemele (vt joonis 3.4). Välismaiste netootseinvesteeringute osatähtsus kapitali sissevoolus veidi vähenes ja seetõttu kasutati rohkem laene. Seepärast suurenes Eesti välisvõlg 2004. aasta lõpu seisuga ligi 84%ni SKPst ja Eesti netovälisvõlg (võla iseloomuga välisnõuete ja -kohustuste vahe) 19%ni SKPst.

Joonis 3.4. Jooksevkonto saldo ja maksebilansi kontod (% SKPst)

VALITSEMISSEKTOR

Euroopa Liitu astumisel jõustus juba varem kavandatud muudatus maksupoliitikas ning maksukoormus nihkus tuludelt rohkem tarbimisele. Aasta algul suurendas valitsus jõuliselt üksikisiku tulumaksuvaba miinimumi, millele järgnes kütuseaktsiiside ning tollitariifide tõstmine liitumise hetkel. Samuti jätkus tubakatoodete aktsiisi järkjärguline suurendamine. Euroopa Liiduga ühinemisel muutus ka käibemaksu kogumise kord ning käibemaksu tasumise kohustus lükkus varasemaga võrreldes kahe kuu võrra edasi. See muudatus tingis varem eeldatust suuremaid kõikumisi kuude lõikes ning raskendas ka tulude laekumise prognoosimist. Aasta kokkuvõttes kujunesid maksutulud vaatamata ligi miljardi krooni suurusele lisaeelarvele plaanitust veidi suuremaks ning üldine maksukoormus alanes eelmise aastaga võrreldes vähe.

Ehkki laekumised Euroopa Liidu struktuurifondidest suurenesid eelmise aastaga võrreldes oluliselt, ei ulatunud need eelarve kulude kavandamisel eeldatud tasemeni. Seetõttu osutus otstarbekaks lükata edasi ka osa Euroopa Liidu struktuurifondidest rahastatavate projektidega seotud kaasfinantseerimise kuludest. Kavandatust väiksemad kulud andsid olulise panuse valitsemissektori eelarve ülejäägi tekkimisse, mida toetas ka varasemate aastatega võrreldes väiksem kohalike omavalitsuste eelarve puudujääk. Valitsemissektori tulud ületasid kulusid neljandat aastat järjest ning 2004. aasta ülejääk moodustas esialgsetel andmetel ligi 2% SKPst.

Valitsus kavandab aastateks 2005–2007 tulumaksumäära märkimisväärset alandamist. Et valitsuse programm sisaldab ka teatud prioriteetsete kululiikide suurendamist, eeldab eelarve tasakaalus hoidmine enamiku tarbimiskulude kasvu piiramist.

Arvestades, et prognooside kohaselt kasvab Eesti majandus lähiaastatel potentsiaalsel tasemel ning välistasakaalu paranemine vajab jätkuvat eelarvepoliitika tuge, on eelarve tasakaalus hoidmine majanduskasvu jätkusuutlikkuse tagamiseks hädavajalik.

INFLATSIOON

Inflatsiooni aastakasv kõikus Eestis 2004. aasta jooksul erinevate kuude ja kvartalite lõikes enam kui 4 protsendipunkti ulatuses. 2004. aasta algul püsis Eesti inflatsioon erakordselt madal tänu kütuse- ja toidukaupade hindade odavnemisele. Hiljem hakkasid nii toidukaupade kui kütusehinnad tõusma ning oluliseks kujunes ka Euroopa Liiduga liitumise hetkeni edasilükatud maksu- ja kaubanduspoliitika ühtlustamise mõju (vt ka taustinfot “Euroopa Liidu liikmeks saamisega kaasnenud ühekordsed hinnaarengud 2004. aasta II kvartalis”).

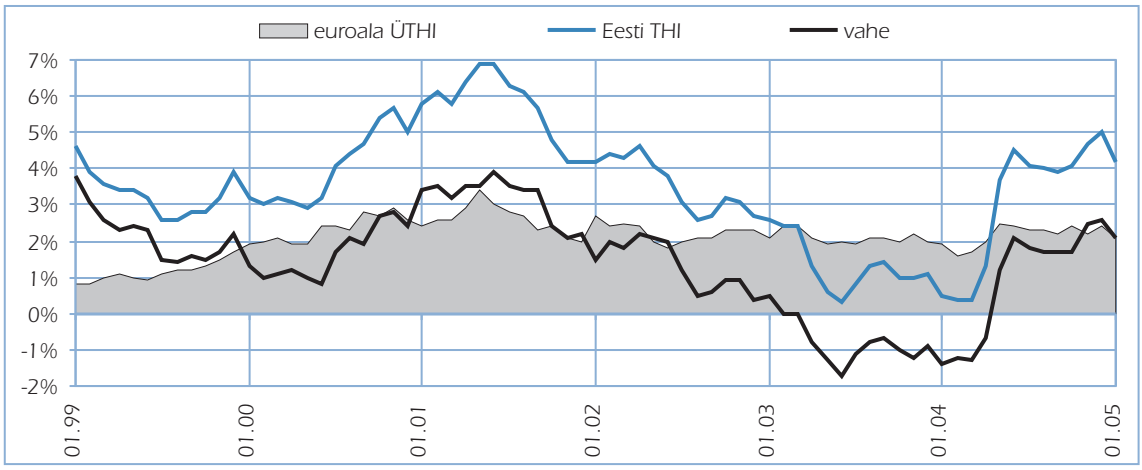
Kokkuvõttes oli tarbijahindade keskmine aastakasv 2004. aastal 3,0%, seda nii rahvusliku kui ka ühtlustatud tarbijahinnaindeksi (ÜTHI)[2] järgi. See oli kooskõlas ootustega ja ka hindade arenguga euroalal, kus tarbijahindade keskmine aastakasv ulatus 2,2%ni (vt joonis 3.5).

Eesti inflatsioon kiirenes 2004. aastal (hinnakasv oli 1,6 protsendipunkti võrra kiirem kui 2003. aastal) ligi 80% ulatuses toidukaupade kallinemise tõttu, millest omakorda vähemalt pool tulenes kaubandusrežiimi muutumisest pärast Euroopa Liiduga ühinemist. Mootorikütuse kallinemine kergitas inflatsioonimäära 0,9 protsendipunkti võrra ja oli lisaks maailmaturu hindade tõusule tingitud ka aktsiisimaksude tõstmisest. Reguleeritud hindade kasv jäi peaaegu eelneva aasta tasemele ning muude hüviste hinnakasv aeglustus (vt joonis 3.6).

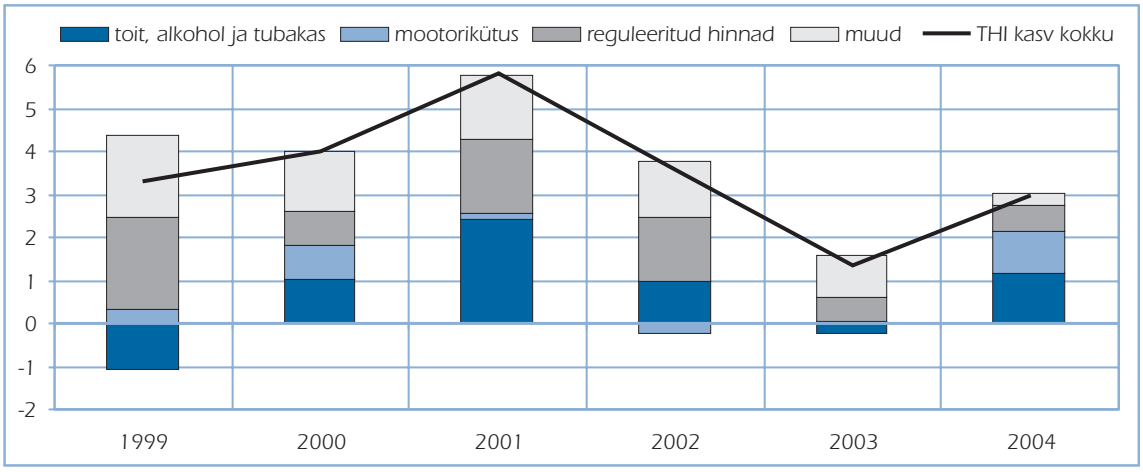
Alusinflatsiooni indeksi järgi, mis mõõdab hinnatõusu ilma selliste ebastabiilsete komponentideta nagu toidu ja energia hind, oli Eesti inflatsioonimäär euroala omast madalam (vt joonis 3.7).

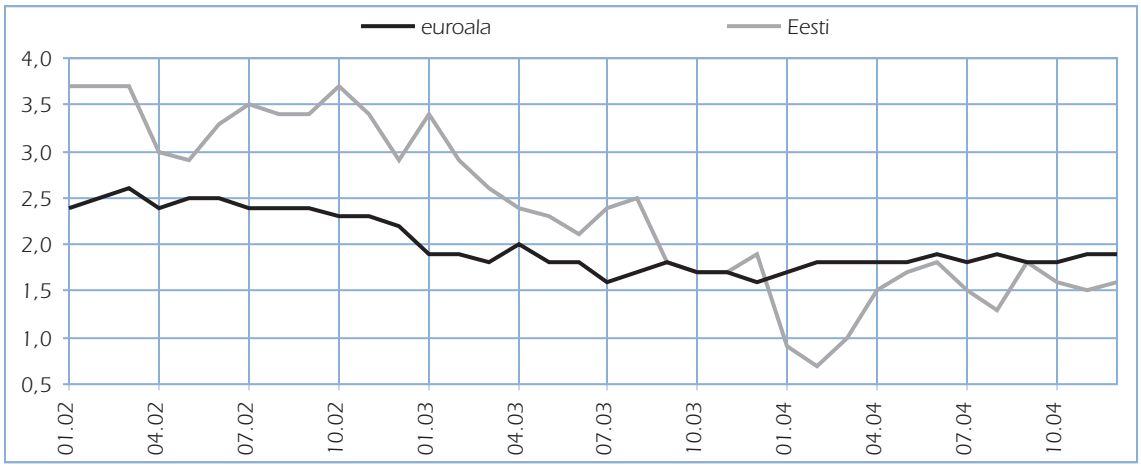
[2] Varem on kasutatud terminit *tarbijahindade harmoneeritud indeks* (THHI).

Joonis 3.5. Eesti ja euroala 12 kuu tarbijahindade kasv

Joonis 3.6. Tarbijahindade kasv komponentide lõikes (protsendipunktides)

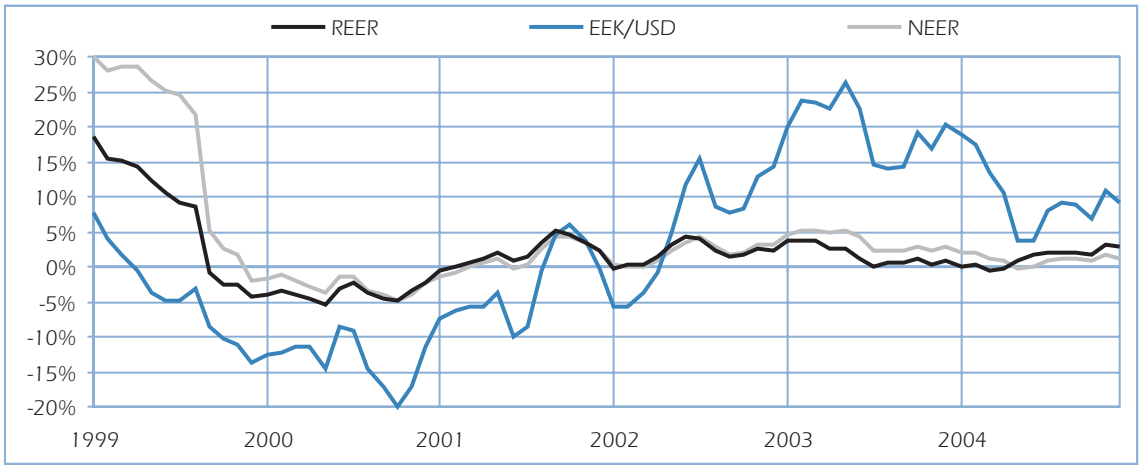

Joonis 3.7. Ühtlustatud tarbijahinna kasv energia, toidu, alkoholi ja tubaka hindadeta (%)

Allikas: Eurostat

Kokkuvõttes ei ole Eesti inflatsioonitempo kiirenemine 2004. aastal eelmise aastaga võrreldes tingitud sisemaistest survetest, vaid peegeldab liitumisjärgset maksumäärade tõstmist ning toidu ja kütuse kallinemist maailmaturul.

2004. aastal kallines krooni reaalkurss tähtsamate kaubanduspartnerite valuutadest koosneva valuutakorvi suhtes 1,3%, sealhulgas tööstusriikidest partnerite valuutade suhtes 2,6% (vt joonis 3.8).

Joonis 3.8. Eesti krooni reaal- ja nominaalkursi 12 kuu muut

EESTI RIIGIREITING

Riigireiting, täpsemalt riigi krediidireiting, on riikide hindamisele spetsialiseerunud rahvusvaheliste agentuuride hinnang riigi suutlikkuse kohta võetud välislaenud tagasi maksta. Riigireitingust sõltub suurel määral see, kui kõrge intressiga on võimalik välisturult laenu võtta.

2004. aastal Eesti reitingud paranesid. Agentuurid Fitch Ratings ja Standard&Poor's tõstsid Eesti pikaajaliste välisvaluutakohustuste reitingu tasemele A. Lühiajaliste välisvaluutakohustuste reitingud jäid endisele tasemele: F1 (Fitch Ratings) ja A-1 (Standard&Poor's). Kolmas suurem agentuur Moody's pole pärast 2002. aasta sügist Eesti reitinguid muutnud ja need on vastavalt A1 ja P-1.

Lisaks tõusid 2004. aastal Eesti riigiriski reitingud – Fitch Ratings andis uueks hinnanguks AA- ning Standard&Poor's AA. Riigiriski reiting vahetas välja senise riigi pikaajaliste valuutakohustuste reitingu kui kõigis antud riigis tegutsevatele firmadele omistatavate reitingute ülempiiri, võimaldades tugevamatel erasektori ettevõtetel saada ka riigireitingust kõrgem reiting.

Eesti reitingute tõus peegeldab ennekõike riigi krediidivõime potentsiaalset tugevnemist seoses eelseisva ühinemisega Euroopa Majandus- ja Rahaliiduga. Euroala liikmestaatus vähendaks agentuuride hinnangul oluliselt maksebilansist ja välisšokkidest tulenevaid riske. Eesti reitingut toetavaks teguriks loeti ka konservatiivset eelarvepoliitikat, mis on oluline majandus- ja rahaliidu kriteeriumide täitmiseks, ning suhteliselt kiiret majanduskasvu. Peamiseks Eesti reitingut nõrgendavaks teguriks pidasid agentuurid ka 2004. aastal suurt jooksevkonto puudujääki.

EUROOPA LIIDU LIIKMEKS SAAMISEGA KAASNENUD ÜHEKORDSED HINNAARENGUD 2004. AASTA II KVARTALIS

2004. aasta I kvartalis oli inflatsioonitempo Eestis tavatult madal (tarbijahinnad kallinesid eelmise aastaga võrreldes vaid 0,4%). Sisenõudluse kasv aeglustus, mis tõi omakorda kaasa väliskaubanduse puudujäägi vähenemise (puudujääk kujunes 4,2 protsendipunkti võrra väiksemaks kui aasta varem). II kvartali algul katkes kaubandusbilansi paranemise trend ning mais kiirenes hüppeliselt ka inflatsioon. Põhjused on järgmised.

1. mail 2004 ühines Eesti Euroopa Liiduga ja sellele hetkele olid ajastatud Eesti senise üliliberaalse kaubanduspoliitika ühtlustamine Euroopa Liidu omaga ning kütuseaktsiiside lähendamine Euroopa Liidu miinimumtasemele. Need sammud avaldasid kohe olulist mõju väliskaubanduse ja inflatsiooninäitajatele.

Vastavalt varem kokkulepitule muutis Eesti liitumishetkest alates kolmandate riikide suhtes rakendatavad tollitariifid võrdseks Euroopa Liidu tollitariifidega ja hakkas rakendama Euroopa Liidus kasutatavaid tollimaksuväliseid vahendeid (kvoodid, ekspordimaksud ja -subsiidiumid), ühtlustades ka seniseid väliskaubanduslepinguid.

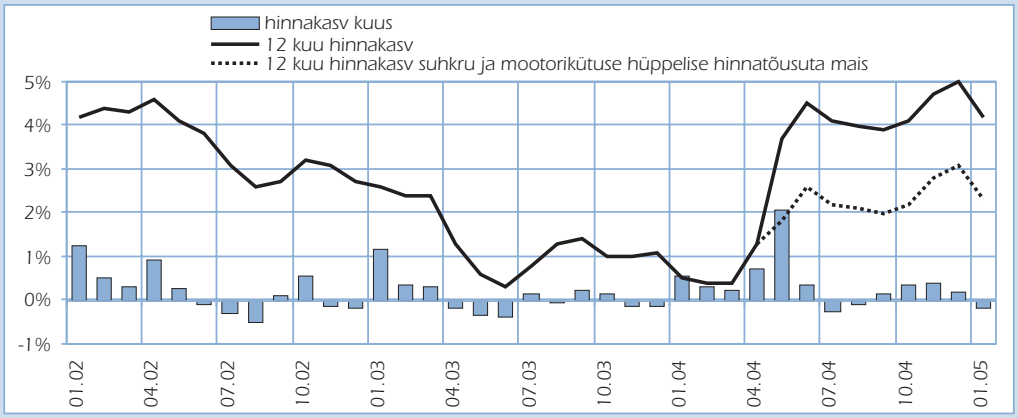
Mõjurid, mis osutusid inflatsiooni ja/või väliskaubanduse jaoks olulisemateks, võib tinglikult liigitada järgnevalt:

- *Euroopa Liidu impordikvootide rakendamise tõttu kallines mitut liiki toorme sissevedu. Seni on SRÜ riikidest Eestisse toodud suurtes kogustes mustmetalli. SRÜst mustmetallide importimise kvoodid on Euroopa Liidul väga väikesed (0,5% ELi terasetoodangust), metalli hind aga on SRÜs 2–5 korda madalam kui Euroopa Liidus. Seetõttu oligi Eestis liitumise eel oodata oluliste metallide kaubavaru soetamist.*
- *Euroopa Liidus rakendatav põllumajanduse regulatsioon, mis on keerulisem kui Eestis seni rakendatu, tõi endaga kaasa kolmandatest riikidest imporditavate põllumajandussaaduste hindade tõusu tollimaksu võrra (nt banaanide puhul oli see 64%) ja Euroopa Liidu riikidest imporditavate põllumajandussaaduste hindade kallinemise ekspordisubsiidiumide kadumise tõttu. Ilmekamaks näiteks on suhkru hind, mis tõusis neil põhjustel ühe kuu jooksul (2004. aasta aprillist maini) 129,3%. Kuna suhkru kallinemine (enam kui kaks korda) oli suhteliselt kaua ette teada, mõjutas see lisaks inflatsioonile ka väliskaubanduse näitajat: varude soetamine oli tavapärasest suurem.*
- *Mitmete kaudsete maksumäärade ühtlustamine Euroopa Liidus kehtivate normidega peab vastavalt liitumiseelselt sõlmitud kokkulepetele toimuma mõne lähiaasta vältel. Näiteks kütuseaktsiisi määrad peavad jõudma Euroopa Liidu miinimumtasemeni aastaks 2010. Kuid terve rida samme kaudsete maksumäärade ühtlustamisel olid ajastatud just liitumishetkele. See võimendas nn erakordsete hüpete ulatust inflatsiooni- ja impordinäitajates veelgi. Olulisemat mõju avaldas mootorikütuse-, alkoholi- ja tubakaaktsiiside tõus. Eelnevalt palju diskussioone põhjustanud maksuvaba kaubanduse lõpetamise mõju osutus aga kardetust palju väiksemaks ega mõjutanud oluliselt turistide arvu ega põhjustanud ka laevapiletite hinnatõusu.*

Kõige selle tulemusel toimus 2004. aasta maikuus inflatsioonimäära hüppeline tõus, hinnad kerkisid eelmise kuuga võrreldes 2,1%. Ostukorvi komponentideks, mille hinnatõus mõjutas eriti oluliselt ühtlustatud tarbijahinnaindeksi (ÜTHI) kasvu, olid mootorikütus ja suhkur.

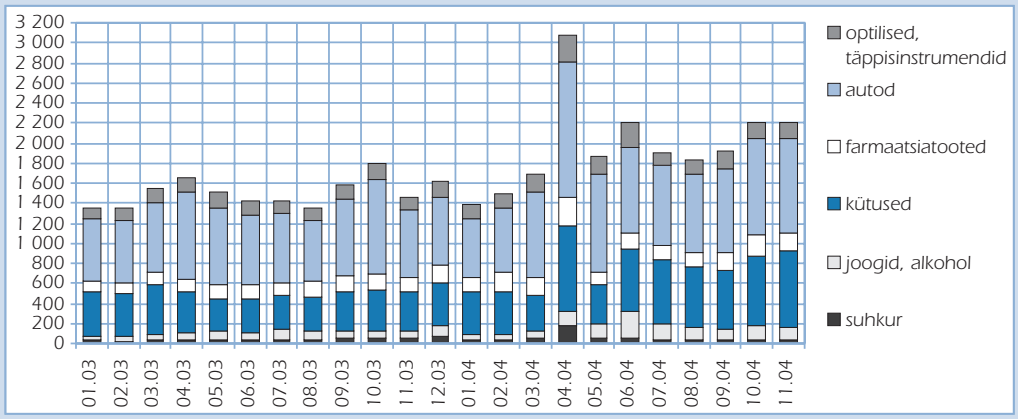
Mootorikütuse hind tõusis maikuus eelneva kuuga võrreldes (aktsiisimäära tõstmise tõttu) 17,0%. Et sellel komponendil on suhteliselt suur osatähtsus eratarbija ostukorvis (6,56%), kasvas ÜTHI seetõttu 1,1 protsendipunkti võrra. Suhkru hind tõusis kuuga 129,3%, kuid selle osatähtsus ostukorvis oli tagasihoidlikum (0,39%) ning seetõttu mõjuulatus üldises tarbijahinnatõusus väiksem (0,5 protsendipunkti). Teiste toiduainete hinnatõusud (banaanid, teatud riikidest sisseveetav kala) mängisid tagasihoidlikumat rolli ning nende summaarne mõju ei ületanud 0,2 protsendipunkti ÜTHIst.

Kui kuist inflatsiooninäitajat mõjutasid siin jutuks olnud tegurid ainult korraks (2004. a mais), siis 12 kuu inflatsiooninäitajat (hinnakasv võrreldes eelmise aasta sama kuu tasemega) mõjutavad need kaheteistkümne kuu jooksul (vt joonis 3a). Ilma hüppelise suhkru ja mootorikütuse hinna tõusuta maikuus olnuks 2004. aasta keskmine hinnakasv ainult 1,8% (tegelikult – 3,0%).

Joonis 3a. Tarbijahinna kasvu näitajad eelmise kuu ja eelmise aasta sama kuu suhtes

Euroopa Liiduga ühinemise hetkeks ajastatud regulatsioonmuudatused ning nendega seotud ootused üksikute kaupade hinna kallinemise osas tõid kaasa varude soetamise majapidamistes ja vähemal määral ka ettevõtluses. Seetõttu kujunes kaupade sissevedu 2004. aasta aprillis 47% suuremaks kui samal ajal aasta tagasi. Pärast liitumist nende kaupade sissevedu vähenes, mis näitab, et tegemist ei olnud püsiva muutusega nõudluses (vt joonis 3b).

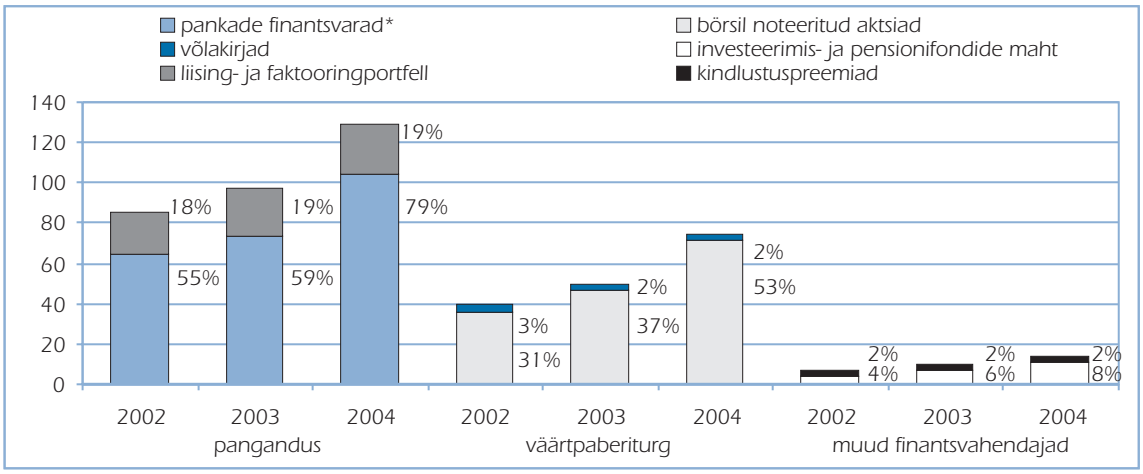
Joonis 3b. Teatud kaubagruppide sissevedu enne ja pärast liitumist (mln kr)

Liitumisjärgsed arengusuunad näitavad, et Eestis oli 2004. aasta II kvartalis tõepoolest tegemist ühekordse hüppelise hinnatõusuga ning juba juunis-juulis alanesid eelmise kuu suhtes mõõdetavad inflatsiooninäitajad tavapärase tasemeni.

FINANTSSEKTOR

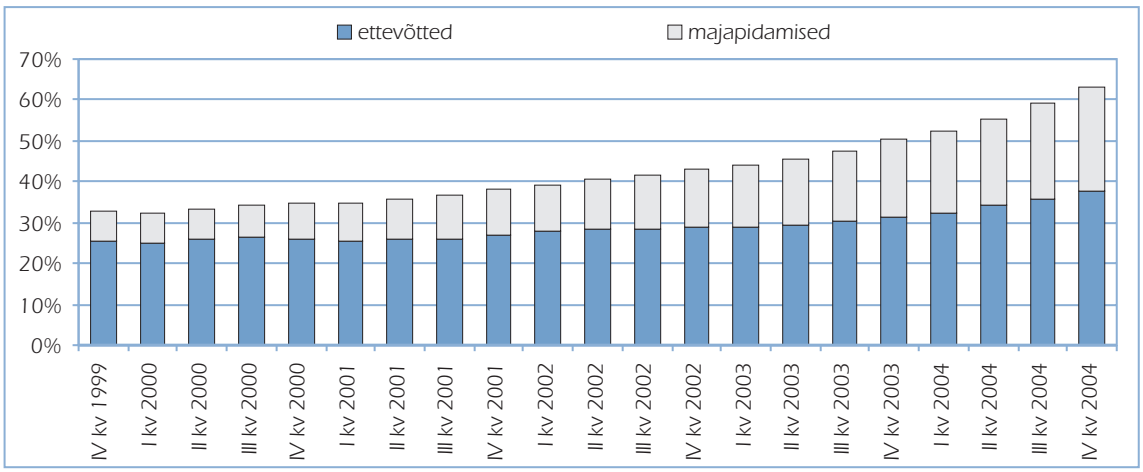
FINANTSSEKTORI OLULISEMAD ARENGUSUUNAD 2004. AASTAL

Soodsa likviidsuskeskkonna ja suurenenud välisusalduse toel jätkus finantssektoris 2004. aastal kiire areng. 2004. aastal märkimisväärselt hoogustuma hakanud välisrahastamise kasv aitas pankadel säilitada oma tugevalt domineerivat positsiooni (vt joonis 3.9). Pankade suurenenud ärimahtu peegeldab reaalsektori võlakoormuse kasv 2003. aasta 51%lt 2004. aastal 63%le (vt joonis 3.10). Täiendava tõuke tegevusmahtude kasvatamisele on andnud tihenev konkurents pangandusturul – nii seniste turuosaliste vahel kui ka uute turuletulijate tõttu.

Joonis 3.9. Eesti finantsvahendajate struktuur (mld kr ja % SKPst)

* v.a finantseerimisasutustele antud laenud

Joonis 3.10. Reaalsektori võlakoormus (% SKPst)

Lisaks pangandusturule kasvas ka kõigi teiste finantsturgude maht. Euroopa Liiduga ühinemise järel suurenenud välishuvi tõttu tõusid Tallinna Börsi aktsiahinnad 2004. aastal kõrgeimale tasemele pärast 1997. aasta börsibuumi. Välisinvestorite osalus Tallinna Börsil noteeritud aktsiates kasvas. Börsiga seonduvalt toimus ka võlakirjaturul mõningane elavnemine: esmasturg laienes ja teist aastat järjest jätkus võlakirjade noteerimine börsil.

Investeerimis- ja pensionifondide turul suunasid arengut peamiselt aktsia- ja pensionifondid. Pensioniinvesteeringud kasvavad eeskätt pensionisüsteemi teise sambaga liitunute regulaarsete sissemaksete arvel.

PANGANDUS

Institutsionaalne areng

2004. aasta arengutendentse Eesti pangandusturul iseloomustavad kiire laenukasv ning tihenev konkurents. Lisaks senistele Eestis tegutsenud **krediidiasutustele** (AS Hansapank, AS Eesti Ühispank, AS Sampo Pank, AS Eesti Krediidipank, Tallinna Äripanga AS ja AS SBM Pank (varasem ärinimi AS Preatoni Pank) ning Nordea Bank Finland Plc Eesti filiaal) avasid 2004. aastal Eestis oma filiaalid ka varem Eestis esindust omanud Parex Banka ning Bayerische Hypo- und Vereinsbank AG (vt tabel 3.2). **Esindust** omas Eestis 2004. aasta lõpu seisuga viis väliskrediidiasutust. Huvi Eesti kui võimaliku turu vastu näitab ka Euroopa Liiduga ühinemise järel Finantsinspektsioonile esitatud enam kui 40 sooviavaldust **piiriüleste pangateenuste** osutamiseks.

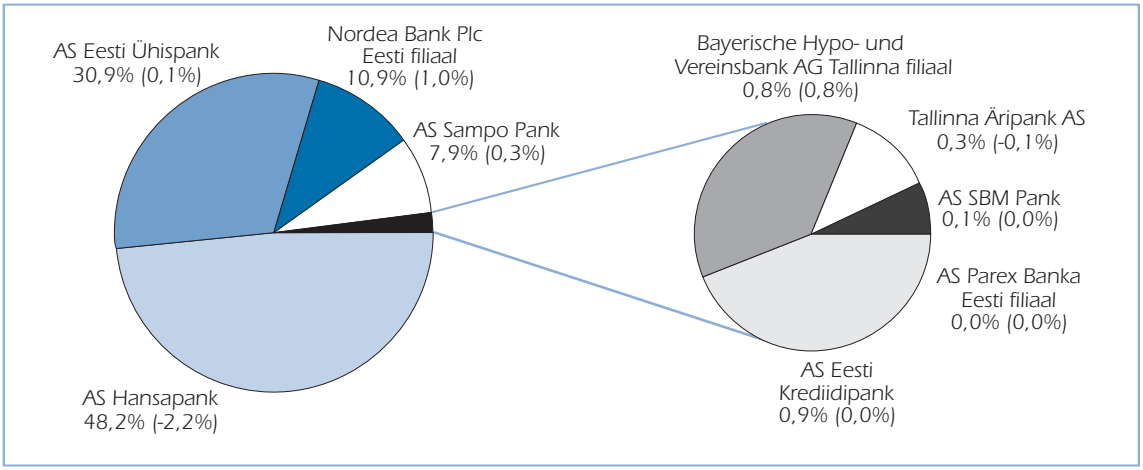
Tabel 3.2. Eesti krediidiasutuste omanikud (%)

	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03	31.12.04
Välismaa	**62,24**	**83,91**	**85,74**	**86,73**	**85,66**	**89,75**
Välisriikides registreeritud krediidiasutused	52,58	66,99	63,28	78,95	80,11	68,21
Välisriikides registreeritud finantsasutused*	1,94	0,51	17,18	3,63	3,05	18,71
Välisriikide muud juriidilised isikud	7,03	16,21	5,15	4,06	2,40	1,39
Välisriikide füüsilised isikud	0,68	0,20	0,14	0,09	0,09	1,44
Eesti	**37,76**	**16,09**	**14,25**	**13,26**	**14,33**	**10,24**
Vabariigi Valitsus, sh kohalikud omavalitsused	0,27	0,01				
Eesti Pank	11,37	0,00				
Eestis registreeritud krediidiasutused	4,62	0,63	0,09	0,09	0,18	0,20
Eestis registreeritud finantsasutused	0,34	0,15	0,36	0,17	0,58	0,19
Eestis registreeritud äriühingud	10,12	5,99	5,08	4,91	6,37	6,59
Eestis registreeritud mittetulundusühingud	0,07	0,02	0,03	0,01	0,00	0,00
Eesti füüsilised isikud	10,84	9,06	8,53	8,08	7,20	3,27
Muud aktsiad (eelisaktsiad)	0,13	0,23	0,16			

* Alates 2001. a lõpust kajastuvad kirjel lisaks välisriikide investeerimisfondidele ka kindlustusseltside ja investeerimisühingute osalused, mis olid eelnenud aastail toodud välisriikide muude juriidiliste isikute all.

Eesti pangandusturu arengut iseloomustas 2004. aastal tugev konkurents. Laenumarginaalide alandamine hoidis klientide huvi ärksana. Laenumahtude kiirele kasvule on kaasnenud muutusi turuosade jaotuses (vt joonis 3.11). Aastases võrdluses on kodumaist turuosa mõnevõrra loovutanud Hansapank, see on jagunenud peamiselt Nordea panga Eesti filiaali ning Ühispanga vahel.

Koduturu kõrval on pangagruppide kasumlikkuses aga järjest suuremat rolli mängimas välisturgudel teenitu. Peamine osa välismaal teenitud kasumist tuleneb tegevusest Läti ja Leedu pangandusturgudel, kuid hoogustunud on ka laienemisvõimaluste otsimine idaturul. 2004. aastal sõlmis Hansapank Moskvas lepingu Kvest panga ostuks. Liisinguettevõtete kaudu on nii Hansapank kui ka Eesti Ühispank Vene Föderatsioonis finantseerimisteenust pakkunud ka varem.

Joonis 3.11. Pangagruppide turuosad Eestis reaal- ja avaliku sektori finantseerimise mahu (pangalaen, liising ja faktooring) järgi 2004. aasta lõpul (sulgudes turuosa muutus võrreldes 2003. aastaga)

Rahvusvahelised reitinguagentuurid parandasid 2004. aastal hinnanguid Eesti pangandusele veelgi (vt tabel 3.3). Nii on tõusnud kõigi kolme suurema panga reitingud. Reitingute tõstmisel arvestati muuhulgas ka emapankade usaldusväärsuse kasvu ning ema- ja tütarpankade vahelist vastastikust mõju.

Tabel 3.3. Pankadele Moody's Investors Service'i poolt antud reitingud 2004. aasta lõpul

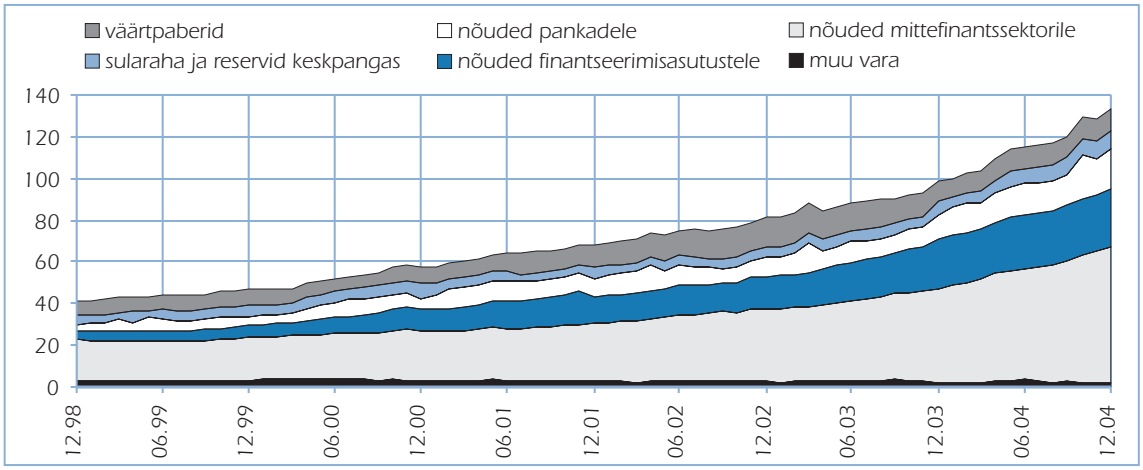
	Hansapank	Ühispank	Sampo Pank
Pikaajalised võlakohustused	A1	A1	A2
Lühiajalised võlakohustused	P-1	P-1	P-1
Finantstugevus	C	C-	D

Pankade varad ja kohustused

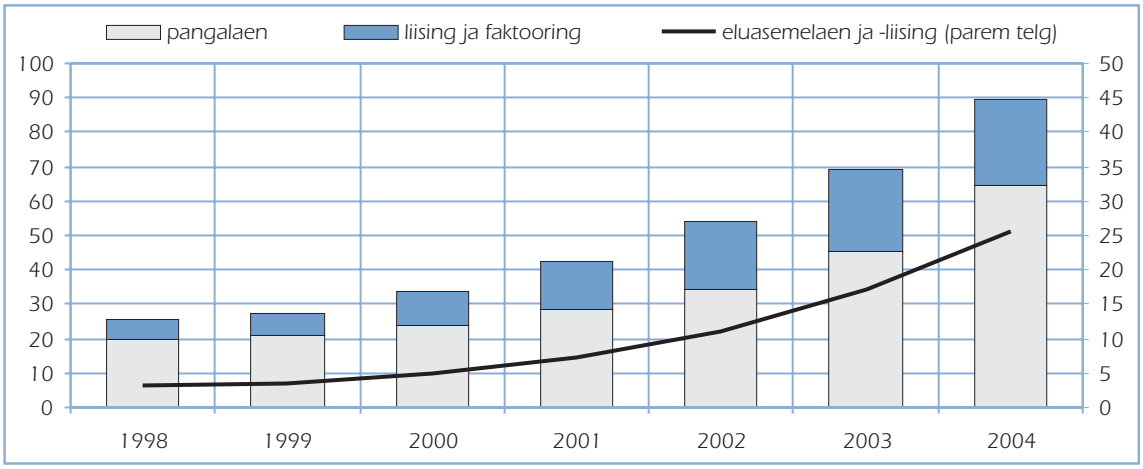
Pankade laenuportfellide kiire kasvu mõjul kasvasid pankade koondvarad 2004. aastal enam kui kolmandiku (35%) ehk ligi 35 miljardi krooni võrra, pankade varade koondmaht lähenes aasta lõpus 134 miljardile kroonile (vt joonis 3.12). Reaal- ning avaliku sektori võlg Eestis litsentseeritud krediidiasutuste, krediidiasutuste filiaalide ning Eesti Liisingühingute Liitu kuuluvate liisingühingute ees kasvas aastaga 30% võrra, lähenedes detsembri lõpus 90 miljardile kroonile. Pankade väärtpaberiportfelli kasv on 2004. aastal olnud pigem mõõdukas, koondbilansi struktuuris on senisest suurema osatähtsuse omandanud välismaistesse krediidiasutustesse paigutatud vahendid.

Finantseerimise osas jätkus 2004. aastal kiire eluaseme- ning kommertskinnisvaralaenude kasv (vt joonis 3.13). Eraisikute eluasemelaenude ning -liisingu jääk kasvas 2004. aastal taas pea poole võrra. Koondarvestuses lähenes eraisikute eluasemelaenude maht 2004. aasta lõpu seisuga 26 mld kroonile. Laenukasvu on soodustanud nii baasintresside mõõdukas tase kui ka konkurentsi mõjul vähenenud laenumarginaalid. Eraisikute muude võlgnevuste kasvutempo pigem aeglustus: laenujääk kasvas eelneva aastaga pea samas mahus ehk 1,6 miljardi krooni võrra.

Ettevõtete osas jätkus ka 2004. aastal kommertskinnisvaraga tegelevate ettevõtete laenujäägi kiire kasv: selle sektori laenujääk kasvas aastaga kokku ligi 2,6 mld krooni võrra. Ekspordituludele orienteeritud sektori ettevõtete laenujääk kasvas 2004. aastal 18% võrra. Neist enim kaasasid täiendavaid vahendeid transpordiettevõtted.

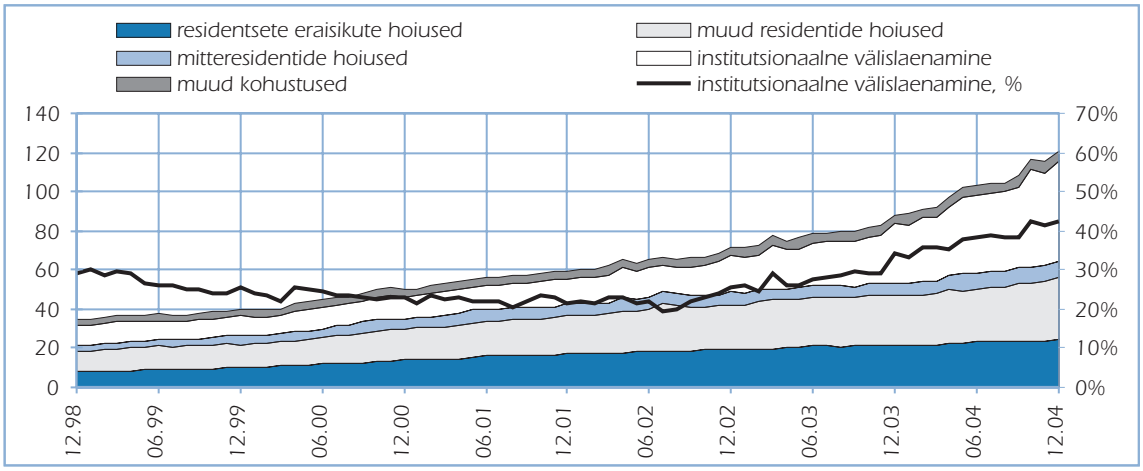

Joonis 3.12. Pankade koondvarade struktuur (mld kr)

Joonis 3.13. Avaliku ja reaalsektori finantseerimine (mld kr)

Pankade laenuportfelli kiire kasvu finantseerimiseks ei piisanud ka 2004. aastal hoiuste 21%sest ehk 11,3 mld kroonisest kasvust. Finantseerimise kasvu võimaldas täiendavate välisvahendite kaasamine kokku 21 mld krooni ulatuses (vt joonis 3.14). 2004. aastal suurenes institutsionaalsete välisvahendite osatähtsus

Joonis 3.14. Pankade ressursi struktuur (mld kr; vasak telg) ja välislaenamise osakaal (parem telg)

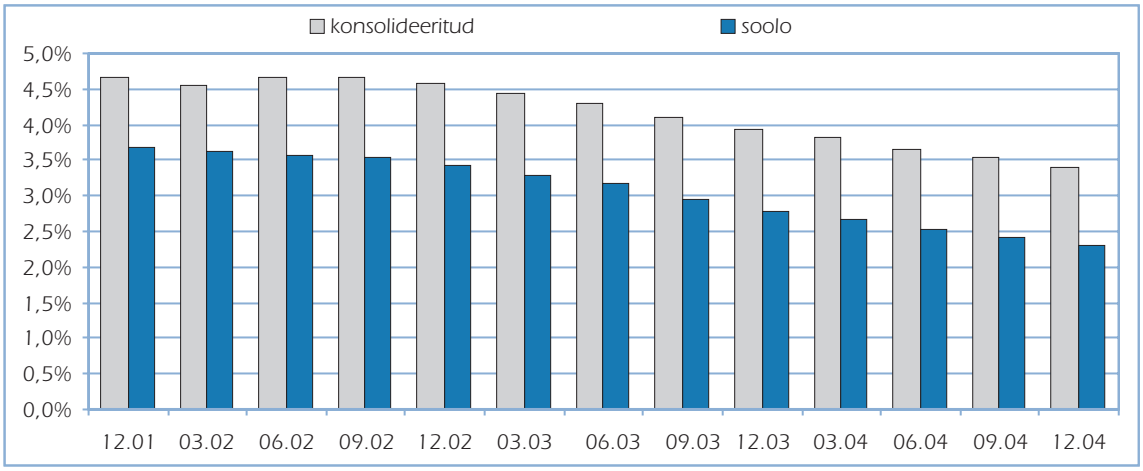
pangandussektori kõikides kohustustes 34%lt 42%le. Täiendavat ressurssi kaasati taas nii emapankade vahendusel kui ka otse rahvusvahelistel turgudel võlakirju emiteerides.

TULUKUS JA RISKID

Kasumlikkus

Tulubaasi jõuline laienemine nii intressi- kui teenustasutulude kasvu näol lõi soodsad tingimused pankade kasumi kasvuks. Kasumit toetas krediidiportfelli stabiilselt rahuldav kvaliteet, mis hoidis suureneva tegevusmahu juures laenukahjumid madalad. Pankade ja pangagruppide kasumi kujunemisel on hakanud järjest suuremat rolli mängima naaberturgudelt tütarettevõtete kaudu teenitavad tulud. Dividenditulu mitteresidentidest tütarettevõtetelt andis 2004. aastal pankade kasumist 28% soolo arvestuses.

Auditeerimata andmetel teenisid pangad soolo arvestuses 2004. aastal 2,5 mld krooni kasumit, konsolideeritud kasum oli 3,7 mld krooni. Kasumi suurenemise põhiallikas on jätkuvalt netointressitulu kasv – seda vaatamata jätkuvalt kahanevale hinnavahele (vt joonis 3.15).

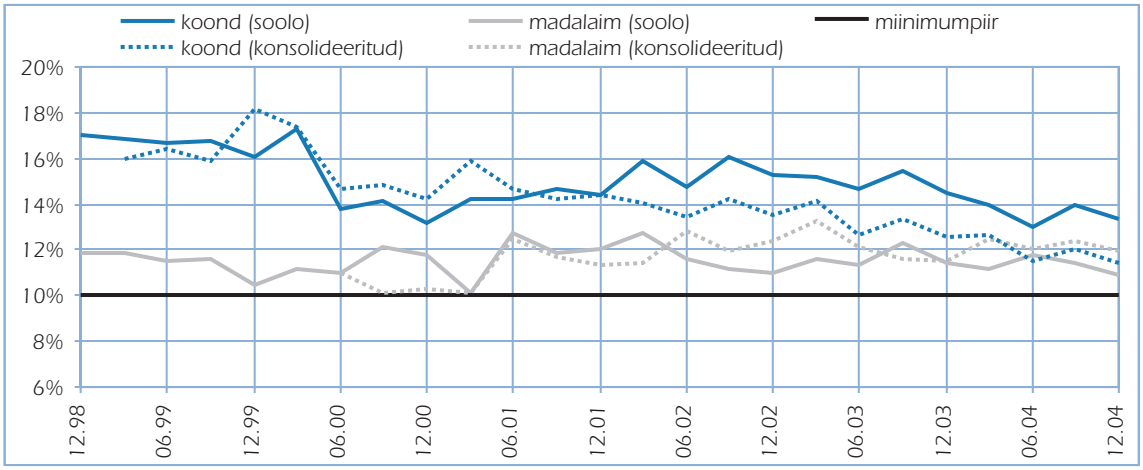
Joonis 3.15. Pankade hinnavahe soolo ja konsolideeritud arvestuses

Kuigi teenustasutulude kasv pangandussektoris tervikuna kiirenes tulubaasi jõulise laienemise mõjul, on areng olnud pangati erinev. Kui mõned pangad üritavad endiselt madalamate teenustasudega kliente meelitada, siis teised määravad teenustasud kulupõhiselt.

Kasumi kasvu on toetanud pangandussektori efektiivsuse jätkuv suurenemine, mida võib kasvanud tegevusmahtusid arvestades pidada märkimisväärseks saavutuseks. Kulude-tulude suhtarv vähenes aasta arvestuses ligikaudu 7 protsendipunkti võrra, ulatudes detsembris 46%ni. Halduskulude suhe laenu- ja liisinguportfelli on samuti jätkuvalt paranenud – 2003. aasta 2,8%lt 2004. aastal 2,3%le. Tugeva kasumi mõjul moodustas omakapitali tulukus aasta kokkuvõttes 19,9% (2003. aastal 14,2%).

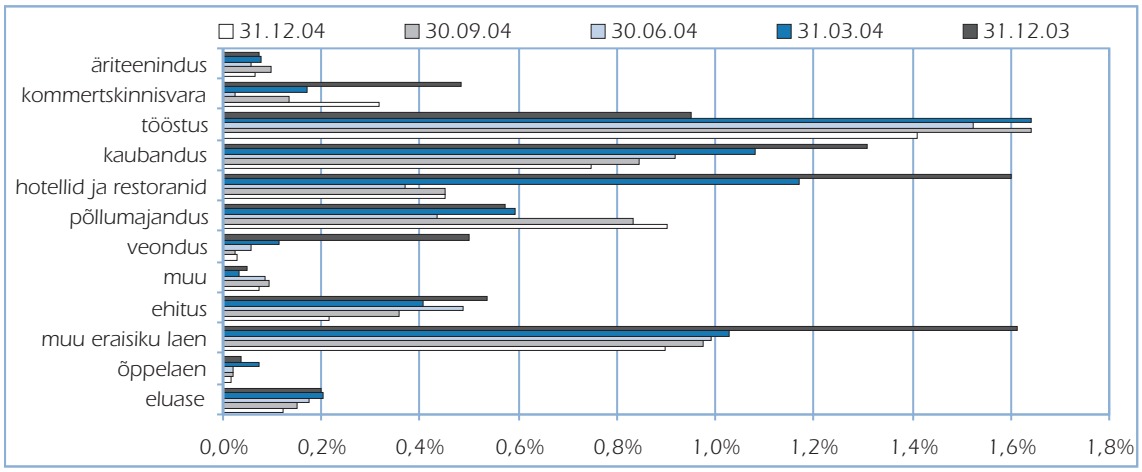
Kapitali adekvaatsus ja riskid

Riskivarade kiire kasvu mõjul kapitali adekvaatsus 2004. aasta kokkuvõttes küll kahanes, kuid auditeeritud kasumi arvestamine omavahendite koosseisus suutis selle mõju mõneti pärssida. Kui riskile avatud positsioonide kasv ulatus üle 25%, siis omavahendite kasv jäi alla 20%. Selle tulemusena oli pangandussektori kapitali adekvaatsus soolo arvestuses 2004. aasta detsembri lõpus 13,4% ning konsolideeritud arvestuses 11,5% (vt joonis 3.16).

Joonis 3.16. Pankade kapitali adekvaatsus soolo ja konsolideeritud arvestuses

Pangandussektori laenuportfelli kvaliteet pole laenumahu kiire kasvu juures halvenemise märke näidanud. Viivislaenude osakaal vähenes kogu pankade laenuportfelli ulatuses. Üle 60 päeva tasumata viivislaenude osatähtsus kahanes 2003. aasta 1,4%lt 2004. aastal 0,7%le (vt joonis 3.17). Suurimaks osutus viivislaenude osakaal tööstussektori puhul (2,3%), kus see ainukesena majandussektoritest 2003. aastaga võrreldes pisut tõusis. Teiste sektorite üle 60 päeva ulatunud viivislaenude osakaal jäi alla 2% laenuportfellist. Ebatõenäoliselt laekuvate nõuete osakaal pankade koondlaenuportfellis oli 2004. aasta detsembris 1,0% (2003. aasta lõpus 1,2%). **Siiski tuleb arvesse võtta krediidiportfelli kiiret kasvu ning võimalust, et majanduskeskkonna muutuste korral võivad laenuteenindamisega seotud probleemid sageneda.**

Joonis 3.17. Üle 60 päeva tähtajaks tasumata laenude osakaal laenuportfellist majandusharude lõikes

Kodumaiste hoiuste kasvu aeglustumine ning välisrahastamise kasvu kiirenemine on muutnud pankade kohustuste struktuuri muutlikumaks. Suur osa pankade välisressurssidest saadakse emapankadelt laenu või hoiusena, ent ligi pool pankade väliskohustustest on turupõhine ressurss, mida üldjuhul kaasatakse korraga suuremas mahus.

Kui likviidsete varade osakaal jäi aasta keskmisena 2003. aastaga võrreldavale 20,5% tasemele, siis kohustuste suurem muutlikkus tingis muutusi likviidsete varade struktuuris, seda iseloomustab kõrgema likviidsusega ja paindlikumat likviidsusjuhtimist võimaldavate välisvarade osakaalu suurenemine bilansis.

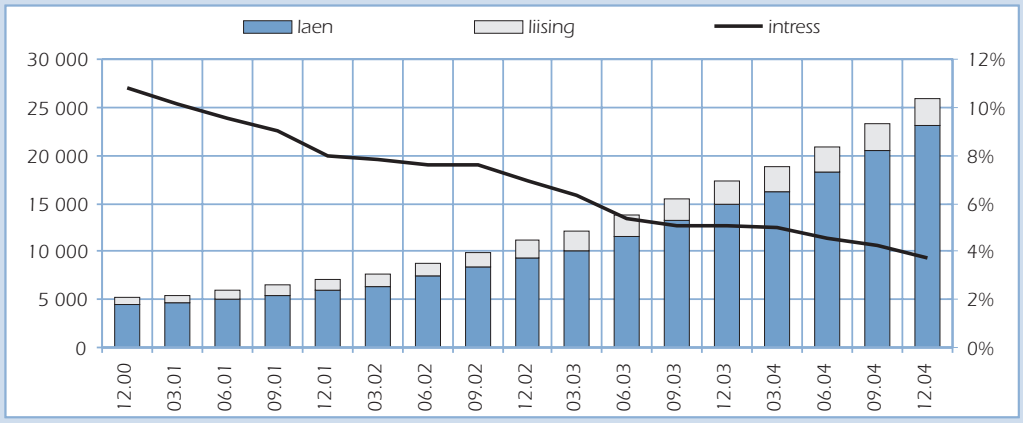
Pankade välisvaluuta avatud netopositsioonid suurenesid põhiliselt euroga seotud eluasemelaenude tõttu. Pankade tütarettevõtete tegevusest tingituna moodustas reaalse valuutariskiga seotud (v.a euro) avatud netopositsioonist üle 90% Läti lati avatud netopositsioon, mis samuti kasvas aastaga. Seetõttu suurenes ka kapitalinõue valuutariski katteks. Kuigi Venemaa-suunalise äritegevuse laiendamine on Vene rubla avatud netopositsiooni suurendanud, jääb see endiselt alla 2% kogu muude välisvaluutadega (peale euro) seotud avatud netopositsioonist.

ELUASEMELAENUDE JA -LIISINGU TURG

Soodsad laenutingimused, tööhõive ja sissetulekute kasv ning optimistlikud tulevikuootused on hoidnud majapidamiste laenunõudluse kõrgel neljandat aastat järjest. Pangad on valmis eluasemelaenu pakkuma, sest eluasemelaenud on üldjuhul kõrge laenuteenindamise kvaliteediga. Eluase kuulub indiviidi esmavajaduste hulka, seetõttu vähendavad majapidamised laenude teenindamiseks pigem tarbimist, kui jäävad võlgu ja riskivad eluaseme kaotusega. Samuti on eluasemelaenud reeglina piisavas ulatuses tagatud, erinevalt näiteks tarbimislaenudest. Tihe pankadevaheline konkurents eluasemelaenu klientide pärast on laenutingimusi soodsamaks muutnud, mis on omakorda ärgitanud nõudlust.

Nende tegurite koosmõjul püsib eluasemelaenude aastakasv kolmandat aastat üle 50% (vt joonis 3c). Eluaseme soetamiseks ja renoveerimiseks võetud laenud moodustavad eraisikute laenujäägist peaaegu 75%. Majapidamiste võlakoormus on kasvanud 2001. aasta 11%lt 2004. aastal 25%ni SKPst. Ühtlasi on eluasemelaenude ja -liisingu näol tegemist pankade laenu- ja liisinguportfelli suurima osaga (29% reaalsektori laenu- ja liisinguportfellist 2004. aasta lõpus), mille käekäik on pankade finantsseisu jaoks kahtlemata olulise tähtsusega. Eluasemelaenude kvaliteeti võib pidada jätkuvalt rahuldavaks, kuivõrd 2004. aasta keskmisena jäi üle 60 päeva viivisesse üksnes 1% pankade väljastatud eluasemelaenudest. Liisingu kasutamine eluaseme finantseerimisel väheneb jätkuvalt, mis on osaliselt tingitud pangagruppide sisestest struktuurimuudatustest. 2004. aasta lõpus moodustas liisinguga finantseeritud laenude maht kümnendiku eluasemelaenude ja -liisingu koondportfellist.

Hoogustunud laenupakkumine on mõjutanud kahtlemata ka eluasemeturgu, kuna valdav osa eluasemetest ostetakse laenu või liisinguga. Viimase kolme aasta jooksul on korteri hind Tallinnas

Joonis 3c. Eluasemelaenude ja -liisingu maht (mln kr; vasak telg) ning keskmine intress (%)

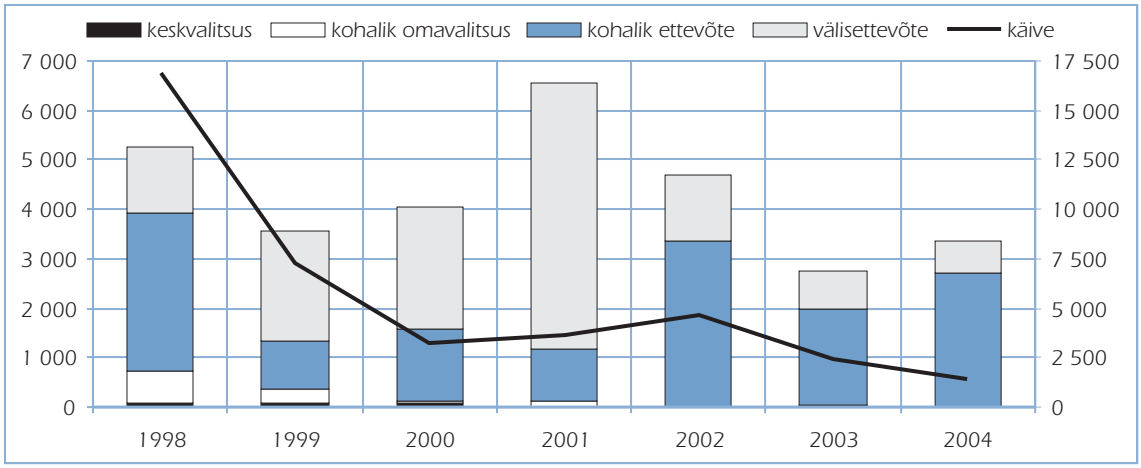
erinevatel hinnangutel kasvanud ligikaudu 15–20% aastas, samal ajal kui eluruume puudutavate notariaalsete tehingute arv on ESA andmetel kerkinud viiendiku võrra. Eesti Panga hinnangul on eluasemelaenude ja -liisingu portfell ligikaudu 40% ulatuses kasvanud laenu suurema vastu vahetanud klientide arvelt. See on aga ajutine nähtus. Lisaks jääb madalamasse sissetulekugruppi kuuluvate uute eluasemelaenuklientide sissetulekute kasv alla eluasemelaenu portfelli kasvutempole. Need tegurid viitavad pikemas perspektiivis laenukasvu aeglustumisele.

VÄÄRTPABERITURG

Võlakirjaturg

Võlakirjaturgu iseloomustas 2004. aastal aktiivsem esmasturg tagasihoidliku järelturu taustal. Emissioonide mahu ja turu kapitalisatsiooni kasv ei ole suurendanud võlakirjade atraktiivsust järelturul ning neid soetatakse endiselt valdavalt hoidmiseks.

Erinevalt kahest viimasest aastast, kui võlakirjaturu kapitalisatsiooni iseloomustas langustrend, tõusis võlakirjaturu kapitalisatsioon 2004. aastal 6% ehk 2,9 mld kroonilt 3,1 mld kroonini. Kapitalisatsiooni kasv tulenes residentsete ettevõtete võlakirjaemissioonide mahu 40%sest suurenemisest. 2004. aastal emiteerisid 80% uutest võlakirjadest kohalikud reaal- ja finantssektori ettevõtted, millest omakorda pool oli pankade poolt võlakirjaturult kaasatud kapital. Võrreldes 2003. aastaga suurenes emissioonide maht võlakirjade esmasturul 2004. aastal rohkem kui viiendiku võrra – 2,8 mld kroonilt 3,4 mld kroonile (vt joonis 3.18).

Joonis 3.18. Aasta jooksul väljalastud võlakirjade maht emitentide lõikes (mln kr; vasak telg) ning käive (mln kr; parem telg)

Kuigi enamiku väljalastud võlakirjadest moodustasid alla aastase tähtajaga väärtpaberid, suurenes 2004. aastal oluliselt pikemaajaliste võlaväärtpaberite emiteerimine. Üle kolmeaastase tähtajaga väärtpaberite mahu mitmekordistumise tagajärjel moodustasid need 30% kõigist emissioonidest.

Vastukaaluks aktiivsemale võlakirjade esmasturule langes järelturu kuukäive 200 mln kroonilt 2003. aastal 121 miljoni kroonini 2004. aastal. Kolmveerand võlakirjainvestoritest on residendid, kellest põhiosa moodustavad eraettevõtted ja investeerimisfondid.

2003. aastal börsil noteeritud võlakirjadele lisandusid 2004. aastal Balti Investeeringute Grupi, Fennigeri ja Sampo Panga võlakirjad. Selle tulemusena olid 2004. aasta lõpus börsil noteeritud viie ettevõtte võlakirjad 452 mln krooni väärtuses.

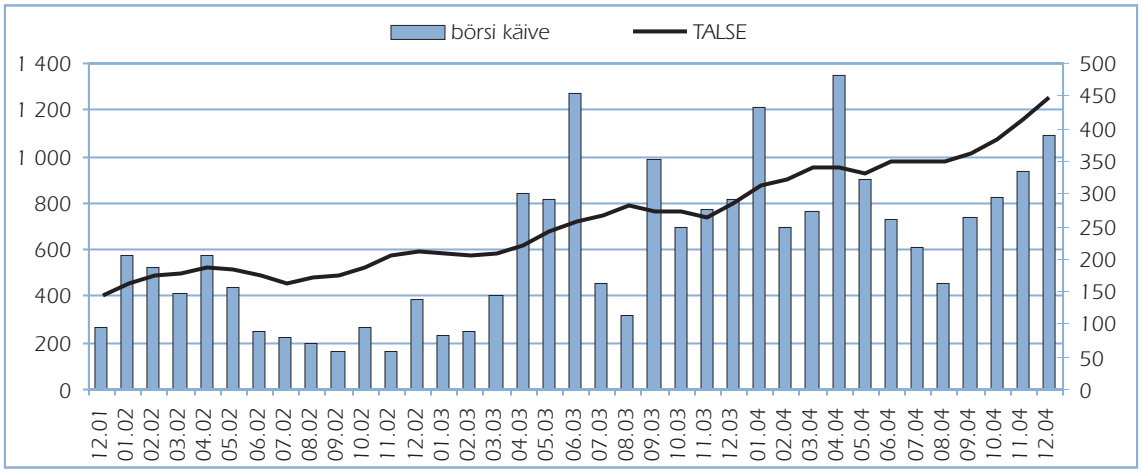
Aktsiaturg

Tallinna Börsil toimus 2004. aastal aktsiahindade kiire tõus. Börsiindeks TALSE jõudis aasta lõpus ligi 449 punktini, mis tähendab 57%st aastakasvu ja seega suurimat tõusu pärast 1997. aasta börsibuumi (vt tabel 3.4). Tallinna Börsi indeksi aastakasv ületas Lääne-Euroopa suurriikide aktsiaturgude hindade kasvu üle seitsme korra ja teiste Balti riikide turgude hindade aastakasvu aga rohkem kui kolmandiku võrra. Eesti turg oli aktiivsem Euroopa Liiduga ühinemise eelsetel kuudel ning sügisel, kui püstitati mitmeid hinna- ja käiberekordeid. Börsi kasvu tulemusena ületas keskmine kuukäive 2004. aastal eelmise aasta vastavat näitajat 30%ga ning ulatus 40 mln kroonini (vt joonis 3.19).

Tabel 3.4. Väärtpaberituru koondnäitajad (mld kr)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Väärtpaberituru kapitalisatsioon*	**18,6**	**12,2**	**31,6**	**34,3**	**31,6**	**42,2**	**53,5**	**80,0**
Instrumendid								
Börsil noteeritud aktsiad	12,6	7,9	28,0	30,1	26,1	36,2	47,3	71,9
Võlakirjad	4,0	3,7	3,2	3,7	4,4	3,3	2,9	3,1
Investeerimisfondide osakud ja aktsiad	1,8	0,5	0,4	0,4	0,9	1,7	2,6	4,5
Märkimistunnistused	0,1	0,2	0,0	0,0	0,2	1,0	0,7	0,5
Kogu turu käive*	**34,1**	**33,7**	**15,2**	**14,3**	**14,1**	**23,1**	**27,9**	**13,9**
Tallinna Väärtpaberibörsi kapitalisatsioon	13,1	8,3	28,3	31,0	26,4	36,2	47,3	71,9
sh mitteresidentsed investorid	42%	54%	74%	77%	77%	80%	80%	84%
Tallinna Väärtpaberibörsi käive	21,8	13,4	4,5	5,5	4,1	4,2	7,8	10,3
Kogu turu kapitalisatsioon*/SKP	29%	17%	41%	39%	33%	40%	46%	58%
Kogu turu käive/kapitalisatsioon	183%	276%	48%	42%	45%	55%	52%	17%
Börsi käive/kapitalisatsioon	167%	161%	16%	18%	16%	12%	17%	14%

* Väärtpaberituru kapitalisatsioonist ja kogu turu käibest on välja jäetud börsil noteerimata aktsiad.

Joonis 3.19. Tallinna Börsi kuukäibed (mln kr; vasak telg) ja indeks TALSE (punkti; parem telg)

Enim kallinesid 2004. aastal ravimitööstuse, pangandussektori ning ehitus- ja kaubandusettevõtete aktsiad. Börsiaktsiate hinnatõus oli tingitud eelkõige välismaiste institutsionaalsete investorite huvist, mille tulemusena mitteresidentide investeeringute osakaal börsi kogukapitalisatsioonis kasvas 2004. aasta lõpus 84%ni. Suurim osa – 55% kapitalisatsioonist – langes endiselt Rootsi investorite arvele, Ühendkuningriigi osakaal moodustas 8,5%, USA 6,5%, Soome 6%.

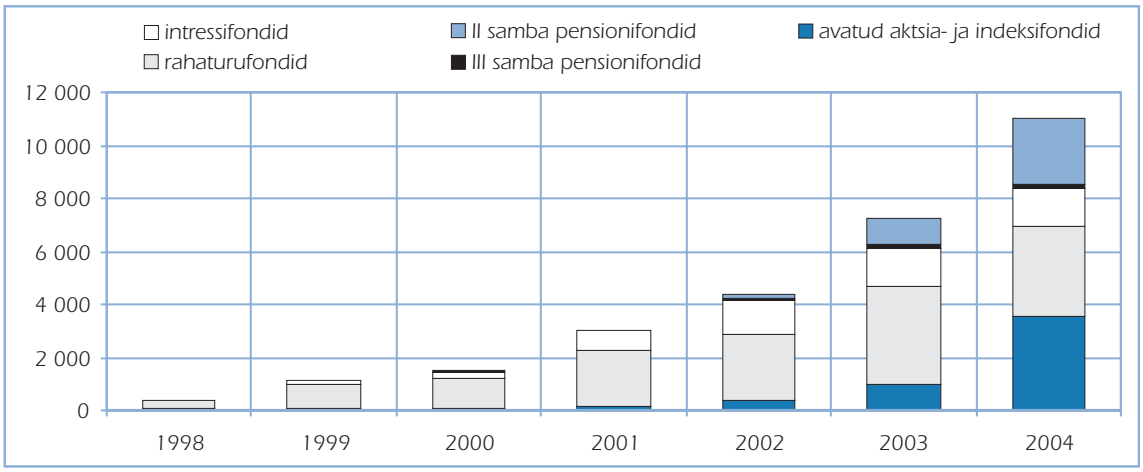
Põhja-Balti suunalises väärtpaberiturgude lõimumisprotsessis sai 2004. aastal Tallinna Börsist 2004. aastal koos Riia ja Helsingi börsiga Põhja- ja Baltimaade börsiliidu NOREX liige. Samuti rakendati edukalt ühtne kauplemissüsteem SAXESS, mida 2004. aasta lõpuks kasutasid kõikide Põhjamaade ning Eesti ja Läti börsid. Järgmise lõimumisetapina kavatsetakse laialdasemalt kasutusele võtta ettevõtete klassifitseerimisstandardid[3], mille alusel liigitatakse börsiettevõtteid neljas kategoorias[4].

MUUD FINANTSVAHENDAJAD

Investeerimis- ja pensionifondid

Mitu aastat väldanud investeerimisfondide mahu kasv jätkus ka 2004. aastal, kuid kõrgema võrdlusbaasi tõttu mõnevõrra aeglasemalt kui 2003. aastal. Aasta kokkuvõttes suurenes investeerimisfondide maht 3,8 mld krooni võrra ehk 11 mld kroonini, millest suurima kasvupanuse andsid aktsiainvesteeringud ning kohustusliku pensionisamba fondidesse tehtud investeeringud (vt joonis 3.20). Kesk- ja Ida-Euroopa börside tõusu toel kasvas aktsiafondide maht aastatagusega võrreldes ligi 3,5kordseks ehk 3,5 mld kroonini. Pensionisüsteemi teise samba edukusest annab tunnistust fondide mahu ligi 2,5kordne kasv. Rahaturu- ja intressifondide tootlus vähenes madalate intresside tõttu, mistõttu nende fondide maht kahanes 2003. aasta lõpuga võrreldes.

Pensionisüsteemi teise sambaga liitunute arv suurenes 2005. aasta algusest kogumise alustamise tähtajaks (31. oktoober 2004) ligikaudu 424 000 inimeseni, mis moodustab 71% hõivatutest ja 64% tööealisest elanikkonnast. Teise samba fondide maht kasvas aasta lõpuks 2,5 miljardi kroonini. Pensionisüsteemi kolmanda sambaga liitunute arv ulatus 2004. aasta lõpus 75 500 inimeseni ehk 12,5%ni töötavast elanikkonnast.

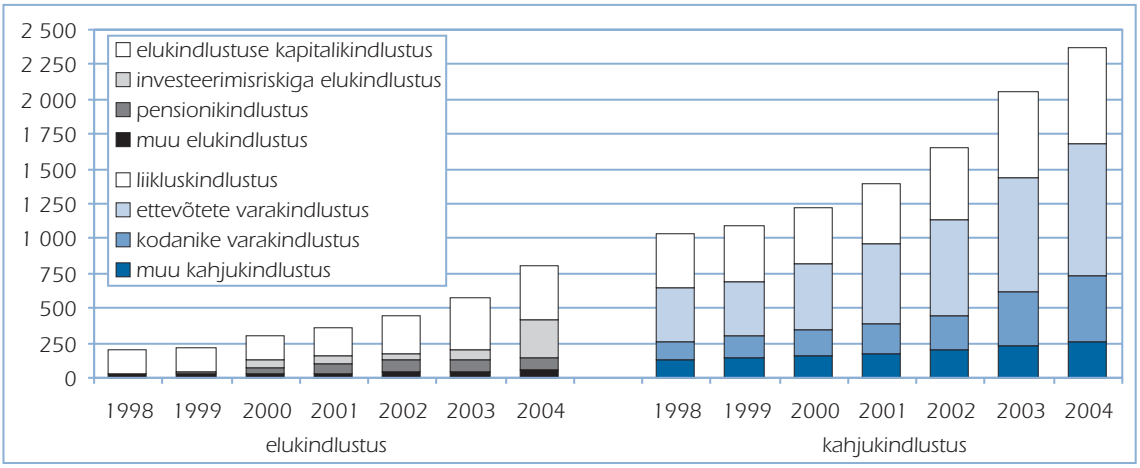
Joonis 3.20. Investeerimisfondide maht 2004. aasta lõpus (mln kr)

[3] *Global Industry Classification Standard* (GICS).
[4] GICS standard võimaldab majandusharude analüüsi, klassifitseerides ettevõtted neljal erineval tasemel – sektorite, gruppide, tegevusalade ja alamharude järgi.

Vabatahtlikku pensionikogumissüsteemi (sealhulgas pensionifondidesse ja -kindlustusse) 2004. aasta lõpuks paigutatud säästud ulatusid ligikaudu miljardi kroonini, millest fondide väärtus moodustab umbes 19%.

Kindlustus

Elukindlustusturu kasv kiirenes 2004. aastal neljandat aastat järjest, ulatudes aasta keskmisena 39%ni. Preemiate mahtu suurendasid peamiselt investeerimisriskiga elukindlustuse raames kogutud preemiad, mille hulgas on ka tulumaksusoodustusega ehk kolmanda samba pensionikindlustuse preemiad. Kokku kogusid kindlustusseltsid brutopreemiaid 806 mln krooni väärtuses, millest põhilise osa moodustavad elukindlustuse kapitalikindlustus ja investeerimisriskiga elukindlustus (vt joonis 3.21).

Joonis 3.21. Kindlustusseltside poolt kogutud brutopreemiad (mln kr)

Kahjukindlustuse turu kasv oli 2004. aastal eelmise aastaga võrreldes tagasihoidlikum, ulatudes 15%ni. Turu peamiseks kasvumootoriks oli aktiviseerunud kinnisvaraturg ja eluasemelaenude turu kiire kasv. Kahjukindlustuse mahtu suurendasid oluliselt ka ettevõtete ja eraisikute kaskokindlustuse raames kogutud preemiad.

Kui elukindlustusturu institutsionaalne struktuur oli 2004. aasta alguseks juba välja kujunenud, siis kahjukindlustusturul toimus veel mõningane turuosade ümberjagamine. Samuti lahkus 2004. aastal turult Šveitsi päritolu Zürich Kindlustus Eesti, kelle portfell anti üle If Eesti Kindlustusele.

2004. aasta esimese üheksa kuu kokkuvõttes suurenes kahjukindlustusseltside koondkasum võrreldes 2003. aasta sama perioodiga peaaegu kaks korda, rekordilise 258 mln kroonini. Vastupidiselt kahjukindlustusseltside kasuminäitajatele kahanes elukindlustusseltside koondkasum samal perioodil ligi 10%.

EESTI PANGA OLULISEMAD TEGEVUSSUUNAD

IV. RAHAPOLIITILISE STABIILSUSE TAGAMINE

EESTI RAHAPOLIITIKA PÕHIJOONED MAJANDUSPOLIITIKA STABIILSUSE VAATEKOHAST

Eesti Panga esmane ülesanne on tagada Eestis **hinnastabiilsus**. Samasugust ülesannet täidab enamik arenenud riikide keskpankasid – majandusuuringud ja tööstusriikide aastakümnete pikkune kogemus on tõestanud, et stabiilne, madal ja kergesti ennustatav inflatsioonitase tagab kõige soodsamad tingimused pikaajaliseks majanduskasvuks. Stabiilne hinnakeskkond võimaldab ettevõtetel ja eraisikutel paremini planeerida oma investeerimis- ja tarbimisotsuseid ning tagada seeläbi ressursside efektiivne paigutus.

Nagu väikesele avatud majandusega riigile kohane, on Eestis valitud hinnastabiilsuse saavutamise strateegiaks **valuutakomiteele tuginev fikseeritud vahetuskursisüsteem**. Meie ja paljude teiste riikide kogemus on näidanud, et väikestes avatud majandusega riikides on stabiilse vahetuskursi hoidmine üks tõhusaimad viise hinnastabiilsuse saavutamiseks. Väga oluline on ka keskpanga tegevuse **läbipaistvus** ning **valitud rahapoliitilise strateegia põhimõttekindel rakendamine**. Kuna valuutakomiteel põhinev rahapoliitika on Eestis ennast igati õigustanud, on Eesti võtnud enesele ühepoolselt kohustuse jätkata senise valuutakomitee süsteemi ja keskkursiga kuni euro kasutuselevõtuni.

Valuutakomiteele tugineva fikseeritud vahetuskursisüsteemi kõrval on Eesti majanduspoliitika põhijoonteks kogu taasiseseisvusperioodi vältel olnud lähtumine **tasakaalustatud eelarve** põhimõtetest ning **avatud ja vaba konkurentsi toetav majanduspoliitika**. Need majanduspoliitika põhimõtted toetavad meie vahetuskursipoliika usaldusväärsust, aidates seeläbi kaasa hinnastabiilsuse saavutamisele. Eesti Pank täidab hinnastabiilsuse tagamise ülesannet osaledes riigi majanduspoliitikas rahapoliitika teostamise, valitsuse nõustamise ja rahvusvahelise koostöö kaudu.

Koos ELi liikmeks saamisega sai Eestist 2004. aasta 1. mail **Euroopa Majandus- ja Rahaliidu (EMU) piiratud õigustega liige** (vt taustinfot "Euroopa Majandus- ja Rahaliit"). See tähendab oluliselt suurenenud vastutust, sest olles osa Euroopa Liidu ühtsest majandusruumist on Eesti nüüdsest saanud võimaluse ja kohustuse rääkida kaasa terve ELi majanduspoliitika kujundamises. Juba mõne aasta pärast liitub Eesti eeldatavasti euroalaga ning hakkab osalema ka Euroopa Liidu ühtses rahapoliitikas.

Liitumine ELiga ei ole toonud olulisi muutusi Eesti senise majanduspoliitika põhijoontesse. Euroopa Majandus- ja Rahaliidul on kaks keskset majanduspoliitilist eesmärki: ühtlane ja stabiilne majanduskasv ning ühtlane ja madal inflatsioonitase. Need on eesmärgid, mille poole on püüelnud ja püüdleb ka Eesti majandus- ja rahapoliitika.

EUROOPA MAJANDUS- JA RAHALIIT

Euroopa Majandus- ja Rahaliit on Euroopa Liidu lahutamatu osa, EMUs osalevad ühel või teisel viisil kõik Euroopa Liidu liikmesriigid. ELi liikmeks astudes saab riik EMU piiratud õigustega liikmeks[1]. Täieõiguslikuks liikmeks saadakse siis, kui võetakse kasutusele euro.

*Rahaliit põhineb kahel tugisambal. EMU esimene, kõiki liikmesriike puudutav tugisammas on **liikmesmaade majandus- ja eelarvepoliitika koordineerimine**. Selleks koostavad kõik riigid regulaarselt oma majandusprogrammi (kas stabiilsus- või lähenemisprogrammi), mis kooskõlastatakse omavahel ja Euroopa Komisjoniga. Programmid on suunatud stabiilsuse ja kasvu paktis sätestatud eelarve tasakaalu nõuete järgimisele ning euroalaga mitte liitunud riikide puhul ka Maastrichti kriteeriumide täitmisele. Lisaks korraldavad liikmesriigid ja institutsioonid võimaluste piires koos enamikku muid majanduspoliitika valdkondi.*

*EMU teine tugisammas on **Euroopa Liidu ühtne rahapoliitika**, mida teostavad Euroopa Keskpankade Süsteem ning Euroopa Keskpank. Selle eesmärk on madal inflatsioonitase (hinnastabiilsus). Ühtne rahapoliitika rakendub ainult neis liikmesriikides, mis on täitnud Maastrichti kriteeriumid ja ühinenud euroalaga. Neis riikides on ainus seaduslik maksevahend ühisraha euro.*

Maastrichti kriteeriumid on järgmised:

- ***inflatsioonikriteerium** – liituda sooviva riigi inflatsioonitase ei tohi ületada kolme madalaima inflatsioonitasemega liikmesriigi keskmist näitajat, millele on lisatud 1,5 protsendipunkti;*
- ***intressikriteerium** – liituda sooviva riigi valuutas nomineeritud pikaajalise (10aastase) riikliku võlakirja intressimäär ei tohi ületada kolme madalaima inflatsioonitasemega liikmesriigi keskmist pikaajalist intressimäära, millele on lisatud 2 protsendipunkti;*
- ***vahetuskursi stabiilsuse kriteerium** – liituda sooviva riigi valuuta kurss ei tohi vähemalt kaheaastase perioodi jooksul kõikuda euro suhtes rohkem kui ERM2s lubatud normaalse kõikumisvahemiku ulatuses ning riik ei tohi sel ajal oma valuutat devalveerida;*
- ***riigi rahanduse stabiilsuse kriteerium** – riigieelarve puudujääk ei tohi liitumisele eelneva finantsaasta lõpul olla üldjuhul suurem kui 3% ja riigivõlg suurem kui 60% SKPst.*
- ***õiguslik lähenemine** – vaadeldakse peamiselt keskpanga iseseisvust ja integreeritust eurosüsteemis.*

RAHAPOLIITIKA 2004. AASTAL

2004. aastal ulatus Eesti **tarbijahindade keskmine aastakasv 3,0%ni, mis on meie taasiseseisvusperioodi üks madalamaid näitajaid**. Hinnakasv oli küll mõnevõrra kiirem kui eelneval aastal, kuid suur osa inflatsioonitempo kiirenemisest oli tingitud Euroopa Liidu liikmeks saamise ühekordsetest mõjudest 2004. aasta teises kvartalis. **Heale üldolukorrale vaatamata jäid 2004. aastal majanduse arengut siiski ohustama mitmed välis- ja sisemaised riskid.**

Hinnastabiilsuse riskide seisukohast on olulised nii sisenõudlust soodustava laenukeskkonna püsimine kui ka Eesti majanduse välise haavatavuse suurenemine viimastel aastatel. 2004. aastal jätkus madala

[1] *Country with derogation.*

intressitaseme, tugeva kindlustunde ning finantssektori aktiivse müügistrateegia mõjul reaalsektori võlakoormuse kiire suurenemine. Aasta jooksul kasvas võlakoormus rohkem kui 20 mld krooni võrra ehk ligi 11 protsendipuntki võrra SKPst. Ligikaudu pool juurdekasvust tuli seejuures eraisikute võlakoormuse kasvu arvelt. Kiire laenukasvuga seostub risk, et nõudluse vähenemine seab löögi alla ettevõtete kasvuväljavaated. See võib omakorda kaasa tuua tööturuolukorra halvenemise ja lõpuks ka laenuklientide makseraskuste suurenemise. Teisalt võivad pangad kõrge kasumlikkuse säilitamise nimel suunduda riskantsematesse sektoritesse. Ka on olemas oht, et viimaste aastate väga soodsas intressikeskkonnas ei ole laenuvõtjad intressitõusuriski piisavalt teadvustanud.

Tugeva sisenõudluse ning mitmete ELiga liitumisega seotud tegurite mõjul püsis jooksevkonto defitsiit 2004. aastal kõrge. Hoolimata ekspordi kõrgseisust jäi jooksevkonto defitsiit mõningasele paranemisele vaatamata eelmise aastaga võrreldavasse suurusjärku. See tähendab, et Eesti majandus kasutas oma sisenõudluse finantseerimiseks endiselt olulisel määral välissääste ning majanduse välisvõlgnevuse kasv jätkus. Sarnaselt sisemaisele laenamisele võib selliste trendide pikaajaline jätkumine tuua kaasa välise usalduse kahanemise Eesti majanduse vastu.

Et Eesti rahasüsteem on seotud euroga, kujundab laiema rahapoliitilise keskkonna eelkõige Euroopa Keskpanga tegevus, mis lähtub euroala majanduse arengust. Euroopa Keskpanga rahapoliitiliste otsuste mõju kandub kiiresti Eesti majandusse, meie hoiuste ja laenude intressimääradesse ning Eesti krooni vahetuskurssi teiste valuutade suhtes. See omakorda mõjutab reaalsektori käitumist ja hinnastabiilsuse kujunemist Eestis. Eesti Panga enda rahapoliitiliste vahendite hulk on valuutakomitee süsteemi tõttu suhteliselt piiratud. Eelkõige saab Eesti Pank juhtida avalikkuse ja valitsuse tähelepanu tekkivatele makroriskidele, avaldada finantssektorile moraalset survet ning rakendada konservatiivset reservipoliitikat ja järelevalvelisi meetmeid.

Eesti Pank juhtis 2004. aastal korduvalt avalikkuse, finantssektori ja valitsuse tähelepanu riskidele. Ekspansiivse laenukasvu ja suure jooksevkonto defitsiidi tõttu säilitas Eesti Pank 2004. aastal kohustusliku reservi nõude eri- ja ka üldmäära 13 protsendi tasemel, samas kui euroalal on üldmääraks kaks ja erimääraks null protsenti. Lisaks lõpetas Eesti Pank 2004. aasta märtsist kohustusliku reservi nõude täitmisel ühe soodustuse ehk sularahakassa arvessevõtmise (vt tabel 4.1). Kuna kõrge laenukasvu võimalikud probleemid võivad avalduda pigem laenuvõtjate poolel, vaatas valitsus koostöös Eesti Pangaga üle eluasemeturu riikliku tugipoliitika. Selle tulemusena täpsustati KredExi rolli eluasemelaenude kättesaadavuse toetamisel.

Tabel 4.1. Eesti Panga rahapoliitika operatsiooniline raamistik

Rahapoliitika vahendid	Tegevus
1. Välisvaluuta ostu-müügi püsivõimalus	**Eesti Pank kohustub piiranguteta vahetama Eesti krediidiasutustega eurot, Ameerika Ühendriikide dollarit, Jaapani jeeni, Suurbritannia naela ja Rootsi krooni Eesti kroonideks ja vastupidi.**
Välisvaluuta ostu- ja müügitehingute kursierinevus	Eesti Panga ja krediidiasutuste vaheliste EUR-EEK valuuta ostu- ja müügitehingutes kursierinevus puudub (1 EUR = 15,6466 EEK). Alates 1. jaanuarist 1999
2. Kohustuslikud reservid	**Eesti krediidiasutused on kohustatud teatud osa kaasatud võõrvahenditest hoidma likviidsena Eesti Panga poolt määratud varades.**
1) Kohustusliku reservi arvestusbaas	a) Võlgnevused klientidele; b) pankade poolt emiteeritud võlakirjad; c) võlgnevus välismaistele krediidiasutustele; d) repotehingud; e) konsolideerimisgruppi kuuluvate finantseerimisasutuste kohustuste tagamiseks väljastatud finantsgarantiid; f) allutatud kohustused; g) valitsuse laenu- ja välisabifondid. Alates 1. märtsist 2003
2) Kohustusliku reservi kuu miinimumnõude suurus	Üldmäär 13% ja erimäär 13% kohustusliku reservi arvestusbaasist. Alates 1. märtsist 2003*

Tabel 4.1 järg

3) Kohustusliku reservi nõude täitmiseks kõlblikud varad	a) Hoiused Eesti Pangas; b) kvaliteetsed välismaised väärtpaberid – kuni 50% kohustusliku reservi nõude suurusest. *Alates 1. juulist 2001***
4) Kohustusliku reservi kuu miinimumnõude täitmise arvestuspõhimõte	Kuu keskmise täitmise järgimine. Keskmise arvutamine algab iga kuu esimesel ja lõpeb viimasel kalendripäeval. *Alates 1. juulist 1996*
Igapäevane miinimumnõue	40% kroonireservi nõudest. *Alates 1. jaanuarist 2001*
5) Tasustamine	Euroopa Keskpanga deposiidiintress. *Alates 1. juulist 1999*
3. Hoiustamise püsivõimalus	**Eesti Pank pakub krediidiasutustele võimalust teenida kuu miinimumnõude taset ületavalt arvelduskonto kuu keskmiselt saldolt Eesti Pangas intressi.**
	Euroopa Keskpanga deposiidiintress. *Alates 1. jaanuarist 1999*
4. Võimalus müüa välismaiseid väärtpabereid Eesti Pangale	**Eesti Pank nõustub ostma krediidiasutustelt väärtpabereid, mis vastavad kohustusliku reservi nõude täitmisel aktsepteeritavatele kvaliteedinõuetele.** *Alates 1. jaanuarist 2001*

* Erimäära rakendatakse üle kaheaastase tähtajaga kohustustele ja repotehingutele.
** Kuni 1. märtsini 2004 kuulus kohustuliku reservi nõude täitmiseks kõlblike varade hulka ka krediidiasutuste sularahakassa – kuni 20% kroonireservi nõude suurusest.

RAHAPOLIITIKA LÄHIAASTATEL

Nagu kõikidel 2004. aastal Euroopa Liiduga ühinenud riikidel seisab Eestil lähiaastatel ees Euroopa Majandus- ja Rahaliidu (vt ka taustinfot “Euroopa Majandus- ja Rahaliit”) täisliikmeks saamine. Alles pärast seda on uus liikmesmaa suuteline täielikult ära kasutama võimalused, mida pakub ühinemine võimsa majanduspiirkonnaga.

Eesti Pank on koos valitsusega seisukohal, et euro tuleks Eestis kasutusele võtta võimalikult peatselt. Euroalaga liitumine on Eesti majandusele vajalik samm, mis tagab soodsa investeerimiskliima säilimise, parandab meie konkurentsivõimet ja tugevdab eeldusi pikaajalise ja tasakaalustatud majanduskasvu jätkumiseks ning selle kaudu elatustaseme tõusuks.

Kuna rahaliidu liikmelisusest saab kasu eelkõige riik, kelle majandus on teiste liikmesriikidega tihedalt lõimunud, pole väheoluline, et Eesti peamisteks kaubavahetuspartneriteks on Euroopa Liidu liikmesriigid. Samuti on suurem osa välisinvesteeringuid Eestisse tulnud ELi liikmesriikidest, seda nii otseinvesteeringutena kui finantssektori kaudu. Lisaks on Eesti kroon seotud euroga ning meie majanduses toimivad euroalaga sarnased rahapoliitilised ülekandemehhanismid. See teeb meist juba täna peaaegu euroala liikmed. Tegelik rahaliiduga ühinemine on seega loogiline jätk Eesti senisele rahapoliitikale.

Rahaliidu liikmeks saamise eeldused

Selleks, et saada rahaliidu liikmeks, tuleb riigil läbida **Euroopa vahetuskursimehhanismis ERM2**[2] osalemise kahe aasta pikkune etapp ning täita jätkusuutlikul moel Maastrichti kriteeriume. Eestil on rahaliidu liikmeks

[2] Uutest liikmesriikidest on praeguseks ERM2ga liitunud kolm – Eesti, Leedu ja Sloveenia; seda alates 28. juunist 2004. Kõik kolm riiki on väljendanud soovi võtta euro võimalikult kiiresti kasutusele. Vastavalt uute liikmesriikide valitsuste avaldatud euro kasutuselevõtu kavadele on oodata, et 2005. a soovivad ERMga liituda Küpros, Läti ja Malta.

saamiseks hea lähtepositsioon. Meie vahetuskurss on püsinud stabiilne juba rohkem kui kaksteist aastat, inflatsioonitempo ja riigieelarve tasakaal on kontrolli all ning intressid on madalad. Siiski nõuab kõigi Maastrichti kriteeriumide täitmine pingutust.

Eesti rahapoliitika usaldusväärsuse tugevdamiseks ning rahaliiduga peatseks liitumiseks ühines Eesti 28. juunil 2004 Euroopa vahetuskursimehhanismiga ERM2, säilitades ühepoolse kohustusena nii valuutakomitee süsteemi kui ka krooni senise fikseeritud kursi euro suhtes. Eesti ühinemine ERM2ga ei toonud kaasa muudatusi Eesti rahapoliitika juba rohkem kui kaksteist aastat edukalt toiminud põhiraamistikus. Et Eesti liitumine ERM2ga oli analüütikutele ja finantsturgudele ootuspärane samm, ei avaldanud see otsest mõju Eesti krooni rahaturgudele. Kaudne mõju on siiski olemas, sest Eesti head väljavaated euroalaga liitumiseks ja osalemine ERM2s on olnud üheks teguriks, mille toel Eesti majanduse usaldusväärsus on kasvanud ning riskipreemia jätkuvalt alanenud.

EUROOPA VAHETUSKURSIMEHHANISM ERM2

Euroalaga liituda sooviv riik peab osalema vähemalt kaks aastat vahetuskursimehhanismis ERM2. Tegemist on raamistikuga, mille alusel mitmepoolsete läbirääkimiste käigus (euroala liikmesriikide, Euroopa Keskpanga, Euroopa Komisjoni, teiste ERM2s osalevate liikmesriikide ja eurot kasutusele võtta sooviva riigi vahel) lepitakse kokku euroalaga ühineda sooviva riigi vääringu sidumine euroga kõigi osapoolte poolt aktsepteeritud kursiga. Liitumine vahetuskursimehhanismiga on üleminekuetapiks ühisraha euro kasutuselevõtul. ERM2 esmaseks juriidiliseks aluseks on 1992. a allkirjastatud Maastrichti leping[3].

ERM2 perioodi jooksul peab iga euroalaga liituda sooviv riik hoidma oma valuuta euro suhtes stabiilsena. Vahetuskursimehhanismis lubatud kõikumisvahemik keskkursi ümber on ±15%. ERM2s osalemise ajal hinnatakse lisaks vahetuskursikriteeriumile ka teisi Maastrichti lähenemiskriteeriume: inflatsioonikriteeriumi, intressikriteeriumi, eelarve tasakaalu kriteeriumi ja riigivõlakriteeriumi. Olenevalt sellest, kui edukalt kriteeriume täidetakse, võib vahetuskursimehhanismis osalemise periood kujuneda ka kahest aastast pikemaks.

ERM2 ajalugu ulatub tagasi aastasse 1979, mil loodi Euroopa Rahasüsteem ja selle raames vahetuskursimehhanism ERM. Viimase eesmärgiks oli toetada vahetuskursipoliitika stabiilsust ja koordineeritust Euroopas. Tollal liitusid vahetuskursimehhanismiga kõik kümme Euroopa Ühenduse liikmesriiki, ainsaks erandiks oli Ühendkuningriik. Euro kasutuselevõtuga 1. jaanuaril 1999 asendus ERM süsteem ERM2ga. Peamine erinevus algupärase vahetuskursimehhanismi ERM ja ERM2 vahel on see, et esimese puhul olid liikmesriikide valuutad fikseeritud Euroopa arvestusliku rahaühiku eküü suhtes ja standardne kõikumisvahemik keskkursi ümber oli ±2,25% .

Eesti range ja tasakaalule orienteeritud eelarvepoliitika on loonud tugeva lähtepositsiooni Maastrichti **eelarvetasakaalu ja riigivõla kriteeriumide** täitmiseks. Hetkel on Eesti valitsussektori võlakoormus alla 5% SKPst, mis on üks ELi madalamaid, ning valitsussektori eelarve puudujääk ületas lubatud maksimaalse taseme vaid 1999. aastal (2004. aasta ülejääk oli ligi 2% SKPst.) Samas tuleb silmas pidada seda, et eelarve tasakaalu kriteeriumi täitmine ei taga riigile veel edukat osalemist rahaliidus. Ühtse rahapoliitika tingimustes saab eelarvepoliitikast peamine majanduspoliitiline vahend, mille abil liikmesriik saab oma majandusarengut iseseisvalt mõjutada (näiteks aeglase majanduskasvu perioodil oma riigi majandust stimuleerida). Selliseks

[3] Maastrichti lepingut on täiendatud 1997. a Amsterdamis ja 2001. a Nice'is.

tegutsemiseks piisavate eelarvepoliitiliste võimaluste tagamine eeldab aga, et valitsussektori koondeelarve oleks majandustsükli jooksul tasakaalus – ülejäägis kiire majanduskasvu perioodidel ning maksimaalselt kuni 3%lises puudujäägis SKP suhtes majanduslanguse perioodil. Seega on oluline, et Eesti jätkaks ka järgnevatel aastatel vastutustundlikku ja tasakaalulist eelarvepoliitikat.

Maastrichti **intressikriteerium** näitab seda, kas euroalaga liituda sooviv riik suudab säilitada majanduse tasakaalulist arengut ka pikemas perspektiivis. Kui rahvusvahelistele finantsturgudele ja investoritele paistab, et liituda sooviv riik on näiteks eelarvekriteeriumi täitnud ühekordsete ja mittejätkusuutlike vahenditega või riigi majanduses on teisi märke, mis viitavad võimalikele probleemidele pikemas perspektiivis, siis tekib sellel riigil suure tõenäosusega raskusi intressikriteeriumi täitmisel. Seetõttu on oluline, et liituda sooviva riigi majanduspoliitika oleks juba võimalikult varajases staadiumis suunatud tasakaalulisele arengule ja Maastrichti kriteeriumide täitmisele. Majanduspoliitika ja turumehhanismide usaldusväärsuse tõttu on Eesti intressitase täna väga lähedane euroala omale, seega ei tohiks Eestil intressikriteeriumi sisulise täitmisega probleeme tekkida.

Kõige keerulisemaks kujuneb Eestil toimetulek inflatsioonikriteeriumiga. Inflatsiooni seisukohalt loetakse turgude toimimine piisavalt paindlikuks ja ühisrahale üleminekuks valmisolevaks, kui hindamisperioodil ei ületa hinnakasv Eestis tarbijahindade kallinemist kolmes hinnastabiilsuse mõttes parimaks peetavas Euroopa Liidu liikmesriigis rohkem kui pooleteise protsendipunkti võrra. Samas on mitmes Euroopa Liidu liikmesriigis inflatsioonitase väga madal ja seetõttu ei täidaks inflatsioonikriteeriumit täna ka mitmed praegu euroalasse kuuluvad riigid.

Eesti puhul teeb inflatsioonikriteeriumi täitmise pingelisemaks ka see, et tulutaseme ühtlustumisega kaasneb hinnakonvergents. Teisisõnu – kuna meie sissetulekud kasvavad lähiaastatel Euroopa Liidu keskmisest eeldatavasti kiiremini, siis kasvab ka hinnatase Euroopa Liidu keskmisest mõnevõrra kiiremini. Arvestada tuleb ka toiduainete ja naftahindade võimaliku volatiilsusega. Eesti Pank arvab siiski, et Eesti hinnastabiilsus on lähiaastatel Maastrichti kriteeriumide täitmiseks piisav. Samas tuleks vältida hinnastabiilsuse ohustamist heitliku maksupoliitika ja administratiivselt kontrollitavate hindade kaudu.

Lähenemisaruanded

2004. aasta kevadel koostasid nii Euroopa Keskpank kui Euroopa Komisjon esmakordselt uute liikmesriikide kohta lähenemisaruanded, mille eesmärk on hinnata vastavust Maastrichti kriteeriumidele ning anda soovitusi Euroopa Majandus- ja Rahaliidu liikmelisuse suhtes kehtestatud erandi säilitamiseks või kaotamiseks (vt taustinfot "Lähenemisaruanded 2004"). Eesti majandusele ja õigusraamistikule andsid mõlemad aruanded üldiselt positiivse hinnangu, kuid selleks, et vastata täielikult kõigile euro kasutuselevõtu tingimustele, on vajalikud ka teatud muudatused.

Eesti loodab Maastrichti kriteeriumid (vt taustinfot “Euroopa Majandus- ja Rahaliit”) täies ulatuses täita järgmise aruande valmimise ajaks ehk 2006. aasta kevadeks. Kriteeriumide täitmist hinnatakse aruande koostamisele eelneva 12 kuu jooksul. Maastrichti kriteeriumidele vastav valmisolek euro kasutuselevõtuks 2007. aastal eeldab Eestilt majanduse osas jätkuvat hinna- ja vahetuskursi stabiilsust. Eraldi tõstavad hindajad esile eelarvedistsipliini säilitamise vajaduse – Eesti majanduskeskkonna lähenemine euroala omale peab olema jätkusuutlik. Samuti tuleb jätkata tihedat koostööd Euroopa institutsioonidega intressimäära hindamiseks.

Lähenemisaruande põhjal võib teha järelduse, et mõningate Eesti õigusaktide olemust tuleb lähiaastatel Euroopa institutsioonidele täiendavalt selgitada. Nii märgitakse lähenemisaruannetes Eesti põhiseaduse sätet, mis annab Eesti Pangale ainuõiguse emiteerida Eesti raha, samas kui ELi asutamislepingu kohaselt peaks euro pangatähtede emiteerimise loa andmise õigus olema ainult Euroopa Keskpangal. Nii Eesti Vabariigi Õiguskantsler, justiitsminister, rahandusminister kui Eesti Pank on seda küsimust analüüsinud ja kõik need institutsioonid on olnud seisukohal, et Eesti põhiseaduse täiendamise seadus kõrvaldab selle vastuolu.

LÄHENEMISARUANDED 2004

Kord kahe aasta jooksul (liikmesriigi soovil ka muul ajal) koostavad Euroopa Komisjon ja Euroopa Keskpank lähenemisaruanded[4] kõikide riikide kohta, kes ei ole majandus- ja rahaliidu täisliikmed. Aruannete põhjal teeb Euroopa Komisjon ettepaneku ELi ministrite nõukogule ning ELi riigipeade ja valitsusjuhtide tasandi nõukogule selle kohta, millised liikmesriigid täidavad euroalaga ühinemise eeltingimusi.

Lähenemisaruannetes hinnatakse nii majanduspoliitilist kui ka õiguslikku lähenemist nn Maastrichti kriteeriumidele. Õigusraamistike hindamisel võrreldakse liikmesriikide keskpankade eesmärkide, iseseisvuse ja eurosüsteemi lõimumise taset ELi asutamislepingus ning Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjas nõutuga.

2004. aastal hinnati kümmet uut liikmesriiki (Tšehhit, Eestit, Küprost, Lätit, Leedut, Ungarit, Maltat, Poolat, Sloveeniat, Slovakkiat) ja Rootsit,[5] kellest ükski ei vastanud täielikult euroalaga ühinemise nõuetele. Mitmes riigis osutus suurimaks probleemiks ekspansiivne fiskaalpoliitika, mille tagajärjeks on suur eelarvepuudujääk, kiirem hinnatõus ja kõrgemad intressimäärad. Ka tuleks kõikide liikmesriikide õigusraamistikke euro ja ühtse rahapoliitika kasutuselevõtuks veel täiendada. Samas tunnustasid nii Euroopa Komisjon kui ka Euroopa Keskpank viimaste aastate jooksul saavutatut.

Ettevalmistused EMU täisliikmeks saamiseks

Eesti valitsus ja Eesti Pank on seisukohal, et Eesti peab 2006. aasta keskpaigaks saavutama tehnilise valmisoleku euroalaga liitumiseks. Ühisrahale üleminek toimub tõenäoliselt 1. jaanuaril 2007.

Siseriiklikud ettevalmistused eurole üleminekuks on alanud. 2005. aasta 27. jaanuari istungil otsustas valitsus moodustada eurole sujuva ülemineku tagamiseks ning selleks vajalike tegevuste koordineerimiseks **eurole ülemineku asjatundjate komisjoni**. Komisjoni kuuluvad Rahandusministeeriumi, Eesti Panga, Justiitsministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Siseministeeriumi ning Riigikantselei Euroopa Liidu sekretariaadi esindajad.

EMU täisliikmeks saamine otsustatakse erinevate osapoolte konsensuse alusel ning see sõltub riigi makromajanduse arengust ning õiguslikust lähenemisest (keskpanga iseseisvus, lõimumine eurosüsteemiga jms; vt ka taustinfot "Euroopa Majandus- ja Rahaliiduga ühinemise protseduur").

---

[4] EKP lähenemisaruanne on internetist kättesaadav Euroopa Keskpanga kodulehel http://www.ecb.int/pub/pdf/conrep/cr2004et.pdf. Euroopa Komisjoni lähenemisaruanne asub majandus- ja rahandusasjade direktoraadi kodulehel http://europa.eu.int/comm/economy_finance/publications/european_economy/convergencereports2004_en.htm.

[5] Erandi tõttu hinnatakse Ühendkuningriiki ja Taanit ainult siis, kui need riigid ise selleks soovi avaldavad.

EUROOPA MAJANDUS- JA RAHALIIDUGA ÜHINEMISE PROTSEDUUR

Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 122 lõike 2 kohaselt otsustab riigi suhtes erandi kaotamise (euroala liikmeks saamise õiguse andmise) ELi ministrite nõukogu[6] kvalifitseeritud häälteenamuse alusel. Ettepaneku otsuseks teeb Euroopa Komisjon ning sellele lisatakse:

- *Euroopa Komisjoni aruanne,*
- *Euroopa Keskpanga aruanne,*
- *Euroopa Parlamendi arvamus,*
- *riigipeade või valitsusjuhtide koosseisu osalusel toimunud nõukogu[7] arutelu tulemused.*

Erandi kaotamiseks peab:

- *riigi seadusandlus vastama Euroopa Ühenduse asutamislepingule ning Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga põhikirjale;*
- *riik täitma nn Maastrichti kriteeriume.*

Juhul kui enne erandi kaotamise otsust jõustub ELi põhiseaduslik leping, muutub ka erandi kaotamise otsustamise menetlus. Nimelt on põhiseadusliku lepinguga suurendatud euroalasse kuuluvate liikmesriikide rolli. Lisaks konsulteerimisele Euroopa Parlamendiga ning pärast arutelu Euroopa Ülemkogus peab ECOFIN enne otsuse tegemist saama kvalifitseeritud häälteenamusega soovituse euroala liikmesriikidelt.

REGULAARNE MAJANDUSANALÜÜS, PROGNOOS JA MAJANDUSUURINGUD KUI RAHA- JA FINANTSPOLIITILISTE OTSUSTE PÕHISTAMISE ALUS

Eesti Pangas läbiviidavad majandusuuringud aitavad keskpangal täita seadusega ettenähtud kohustusi, toetada jooksvat analüüsi ja prognoosimist, osaleda Eesti majanduspoliitilises diskussioonis ning informeerida avalikkust majanduse ja finantsturgude arengust. Põhiliselt teostatakse uurimistöid majandusuuringute osakonnas, kuid jooksev majandusanalüüs ja lühemad uuringud valmivad ka teistes osakondades.

Eesti Panga majandusuuringud põhinevad **strateegilisel uurimisplaanil**, mis määratleb pangas tehtavatele uuringutele üldise raamistiku. Aastatel 2004–2006 on prioriteetseteks valdkondadeks **makromajandus- ja pangandusmudelite süsteemi arendamine, rahapoliitika- ja finantssektorialased uuringud ning Eesti rahasüsteemi jätkusuutlikkuse analüüs.** Nendel teemadel valmis 2004. aastal 13 uurimust.

Uurimused käsitlesid võlakoormuse rolli finantskriisides, finantssüvenemise ja pangalaenu kanali olulisust rahapoliitika ülekandemehhanismis, reaalsektori laenunõudluse ja -kahjumi tsüklilisust, pangandussektori haavatavust jm. Finantssektori teemal korraldati koostöös Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooliga ka seminar, mis kujunes üllatavalt osavõtjaterohkeks.

---

[6] Reeglina teeb otsuse ELi majandus- ja rahandusministrite nõukogu, kuid pole välistatud, et vajadusel teeb otsuse mõni muu ELi ministrite nõukogu koosseis.
[7] Reeglina teeb otsuse Euroopa Ülemkogu, kuid pole välistatud, et vajadusel teevad liikmesriikide riigipead ja valitsusjuhid otsuse mõnes muus formaadis.

Eelarvepoliitika teemal valmis kaks uurimust: fiskaalpoliitika reeglid ja distsipliin uutes ELi riikides ning riigivõla dünaamika ja majanduskasv uutes ELi riikides. Olulisel kohal oli ka mudelite koostamine, kus valmis tööturu mudel üldise tasakaalu mudeli raamistikus, uus Eesti majanduse makromudel, uuendati makromudeli inflatsiooniplokki ja panganduse prognoosimudelit.

2004. aastal jätkus **koostöö nii rahvusvahelises kui kodumaises plaanis**. Viidi läbi kolmas majandusuuringutele pühendatud seminar Läti keskpanga ja Leedu keskpangaga. Osaleti Helsingis ühisseminaril, mis seekord toimus ETLA (Soome Majandusuuringute Instituut) eestvedamisel. Uurimistöid kanti ette veel ZEI (Bonni Ülikooli Euroopa Integratsiooni Uuringute Keskus Bonni Ülikooli juures) konverentsil ja IAESi (*International Atlantic Economic Society*) aastakonverentsidel. Leidis aset ka pikem uurimisalane stažeerimine Helsingi Ülikoolis.

Eesti Panga enda uuringute esitlemise kõrval kutsuti Eestisse oma töödest rääkima ka välisekspert: nii pidas Londoni Majanduskooli professor ja Inglise Panga rahapoliitika komitee endine liige Charles Goodhart seminari finantsjärelevalve korraldusest euroalal, Stockholmi Ülikooli professor Lars Calmfors seminari rahaliiduga liitumise teemal, Siena Ülikooli professor Fabrizio Coricelli seminari fiskaalpoliitikast uutes liikmesriikides jne.

Eesti-siseses teaduskoostöös on oluline roll panga **külalisuurijate programmil**, samuti Eesti noortele majandusteadlastele mõeldud iga-aastasel **teaduspreemial**. 2004. aastal määrati preemia teist korda ja selle pälvis Tartu Ülikooli doktorant Jaanika Meriküll tööga "Makroökonomeetriline modelleerimine Eesti majanduse näitel".

V. KESKPANK KUI FINANTSSTABIILSUSE TAGAJA

FINANTSSTABIILSUSE TAGAMISE ÜLDINE RAAMISTIK EESTIS

Eesti Panga üks põhieesmärke on tagada finantssüsteemi, sealhulgas institutsioonide, turgude ja infrastruktuuri, tõrgeteta ja efektiivne toimimine. Selle eesmärgi saavutamiseks on tähtis kujundada sobilik finantsstabiilsuse raamistik, mis hõlmab asjakohast õiguskeskkonda ja finantssektori poliitikat, tõhusat järelevalvet ning usaldusväärset teavet finantssektori kohta.

Keskpankade peamine siht finantsstabiilsuse tagamisel on vältida selliste häirete tekkimist finantssüsteemis, mis oma ulatuselt ja kestuselt võiksid oluliselt vähendada majandusaktiivsust ning takistada saavutamast keskpanga põhieesmärki – hoida raha stabiilsust. Rahapoliitika ülekandemehhanismi efektiivsus sõltub suuresti sellest, kui hästi toimivad peamised finantsinstitutsioonid ja -turud. Keskpanga tegevus riigi finantsstabiilsuse tagamisel tuleneb seega otseselt tema rollist raha stabiilsuse säilitajana.

Eesti Panga finantsstabiilsuse alane tegevus on suunatud eelkõige finantssüsteemi kui terviku sujuva toimimise tagamisele ning süsteemikriisi ohu minimeerimisele. Finantspoliitika kujundamisel tugineb Eesti Pank finantsvahendusprotsesside pidevale ja asjatundlikule seirele ning analüüsile. Finantssektori rahvusvaheline struktuur ja kaasaegne kiirelt muutuv tegevuskeskkond eeldavad Eesti Pangalt tõhusat koostööd teiste riiklike institutsioonidega nii kodu- kui välismaal.

REGULATSIOON JA PANGANDUSPOLIITIKA

Eesti Panga 2004. aasta tegevuse pangandusõiguse vallas võib jaotada tinglikult kaheks: olemasoleva õiguskeskkonna täiendamine ja Eesti seisukohtade kujundamine, osalemaks kapitali adekvaatsuse direktiivi uuenduste väljatöötamises.

Pangandust reguleerivaid õigusakte täiendati eelkõige seoses Eesti saamisega Euroopa Liidu liikmeks. Riigikogu poolt kahes osas vastuvõetud **Krediidiasutuste seaduse muudatused** olid seotud nii krediidiasutuste likvideerimise ja saneerimise direktiivi harmoneerimise kui tegevusloa taotlemise protseduuride ning turuosaliste ja Finantsinspektsiooni vaheliste suhete täpsustamisega.

Üks esiletoomist väärivaid muudatusi oli **ELi ühtse tegevuslitsentsi põhimõtte kasutuselevõtmine** – teises liikmesriigis tegutseva krediidiasutuse filiaali puhul on tegevusloa taotlemise kohustus asendatud

teavitamiskohustusega. See muudatus puudutab nii ELi liikmesriigi krediidiasutuse filiaali tegevuse alustamist Eestis kui Eesti krediidiasutuse filiaali tegevuse alustamist teises liikmesriigis.

Ühtse finantsjärelevalve arendamise seisukohast olid tähtsad Krediidiasutuste seaduse täiendused, mis puudutasid **tegevusloa taotlemise ja olulise osaluse muudatustest informeerimise korda**. See muudeti samasuguseks, nagu on kehtestatud teistele järelevalvatavatele finantsturuosalistele.

Lisaks pankade tegevust reguleerivatele seadustele muudeti ka krediidiasutustele kehtestatud **usaldusnormatiive**. Krediidi- ja valuutariski arvutamisel arvati kõik uued ELi liikmesriigid madalamat riski kandvate riikide hulka ehk A-tsooni. See tõi kaasa kaks olulist muutust: esiteks suurenesid nende riikide valuutade suhtes kehtestatud piirmäärad; teiseks alanes nende riikide residentide nõuetele määratud riskikaal kapitaliadekvaatsuse suhte arvutamisel. Varasemalt kohalikele omavalitsustele ja investeerimisühingutele kehtestatud 50%ne krediidiriski kaal viidi ELi direktiiviga sätestatud 20% tasemele.

Euroopa Liidu jätkusuutliku majandusarengu seisukohast on finantsturgude rahvusvahelisel lõimumisel täita väga oluline roll. Samas kaasneb finantssektoris käimasolevatele struktuurimuutustele uusi väljakutseid finantsjärelevalve jaoks. On väga oluline, et siit tulenevatele küsimustele leitaks Euroopa Liidu liikmesmaade koostöös lahendused, mis võimaldaksid riske minimeerida finantsturgude lõimumist pidurdamata.

Tulevikus nii Eesti kui kogu ELi pangandusõigust kujundama hakkava **uue riskitundlikuma kapitaliadekvaatsuse reeglistiku väljatöötamise** juures oli Eesti Panga rolliks Eesti seisukohtade kujundamine koostöös Rahandusministeeriumi ja Finantsinspektsiooniga. Praeguse kapitali adekvaatsuse direktiivi parandused ja täiendused tuginevad 26. juunil 2004 G-10 riikide keskpankade ja järelevalveasutuste esindajate poolt heakskiidetud kapitali adekvaatsuse raamistikule ehk Basel II-le, mille varasemaks väljatöötajaks oli Rahvusvahelise Arvelduspanga juures tegutsev Baseli Pangajärelevalve Komitee.

Eesti jaoks olid olulisemateks küsimusteks direktiivi rakendamise tähtaeg ja konsolideeritud järelevalve põhimõtte rakendamine. Euroopa Parlamendile esitatud eelnõus kajastus kompromiss, mille kohaselt vastutab konsolideeritud järelevalve eest tervikuna pangagrupi kõige kõrgema taseme järelevalve teostaja ehk päritoluriigi järelevalveasutus. Tütarpanga grupi konsolideeritud ning konsolideerimata arvestuses teostatav järelevalve on asukohariigi järelevalvaja pädevuses.

RAHAPESU JA TERRORISMI RAHASTAMISE TÕKESTAMINE

Finantssektori turvaliseks ja stabiilseks toimimiseks peab riiklik poliitika tagama valmisoleku tõkestada rahapesu ja terrorismi rahastamist. On oluline, et see tegevus lähtuks rahvusvaheliselt tunnustatud nõuetest ja heast tavast. Eesti Pank kui institutsioon, kelle üks põhiülesandeid on finantsstabiilsuse tagamine, teeb rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise nimel koostööd nii teiste Eesti ametkondadega kui ka rahvusvaheliste organisatsioonidega. Eesti Pank osaleb riikliku poliitika koordineerimises, õigusaktide väljatöötamises ja Eesti rahvusvahelisel tasandil väljendatavate seisukohtade kujundamises.

Eestis reguleerib rahapesu ja terrorismi finantseerimise ärahoidmise alast tegevust 2004. aastast kehtima hakanud **rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seadus**[1], mida täiendati Euroopa Liidu selle valdkonna teisest direktiivist[2] lähtuvalt. Peamiste muudatustena väärivad väljatoomist seaduse reguleerimisalasse kuuluvate ettevõtjate ringi laiendamine, terrorismi finantseerimise tõkestamise hõlmamine

[1] Aastatel 1999–2003 reguleeris rahapesu tõkestamise valdkonda Rahapesu tõkestamise seadus, enne seda aga Krediidiasutuste seadus.
[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 4. detsembri 2001. aasta direktiiv 2001/97/EÜ, millega muudetakse nõukogu direktiivi 91/308/EMÜ rahandussüsteemi rahapesu eesmärgil kasutamise vältimise kohta.

ning valuutavahetusteenuse pakkujate registreerimispõhimõtete ajakohastamine. Viimasest muudatusest tulenevalt Eesti Pank valuutavahetusteenust pakkuvate ettevõtjate tegevust 2004. aasta kevadest enam ei reguleeri ning valuutavahetusteenuse pakkujad on kohustatud tegevuse alustamisel või jätkamisel registreerima end majandustegevuse registris. Tulevikus kaob Eesti Panga roll selle valdkonna regulaatorina ning krediidi- ja muudele finantseerimisasutustele rakendub rahandusministri kehtestatav rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamisele suunatud siseprotseduuride kogum.

Rahvusvahelisel tasandil osales Eesti Pank koos teiste Eesti ametkondadega **Euroopa Liidu rahapesu tõkestamise alase kolmanda direktiivi väljatöötamisel.** Eesti jaoks oli oluline ka **Euroopa Nõukogu teise hindamismissiooni koostatud raporti heakskiitmine**. Heakskiidetud raport kinnitas, et rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise alane tegevus vastab Eestis rahvusvahelistele põhimõtetele ja heale tavale. Positiivselt toodi esile Eesti finantssüsteemi asjakohast reguleeritust ja järelevalvet.

FINANTSSTABIILSUSE SEIRE JA ANALÜÜS

Alates 2003. aasta sügisest avaldab Eesti Pank kaks korda aastas **Finantsstabiilsuse ülevaadet**, mis kajastab Eesti finantssektori stabiilsust mõjutavaid arengusuundi. Ülevaade sisaldab hinnanguid ja ettevaadet finantssektoris toimuvale ning sellel on oluline roll ka Eesti Panga majanduspoliitilise analüüsi sisendina.

Finantssektori erinevate turusegmentide (pangandus, väärtpaberivahendus, investeerimis- ja pensionifondid, kindlustus) arengu ja riskide hindamisel on tähtis jälgida Eesti ettevõtete ja majapidamiste käitumist raha paigutamisel ning võimet teenindada võetud laenukohustusi. 2004. aastal oli finantsstabiilsuse analüüsi üheks keskseks teemaks **majapidamiste tugeva laenunõudluse** jätkumine. Eesti Pank juhtis oma majanduspoliitilistes sõnavõttudes mitmel korral tähelepanu laenukoormuse kiire kasvuga kaasnevatele riskidele ning rõhutas vajadust aktiivselt tegeleda nende riskide teadvustamise ja maandamisega nii laenuandja, laenuvõtja kui riigi poolel.

Süvenev **lõimumine rahvusvaheliste finantsturgudega** oli teiseks oluliseks märksõnaks finantssektori viimaste aastate arengus. Nii 2004. aastal kui ka edaspidi pöörab Eesti Pank oma analüüsides suurt tähelepanu välispankade olulisele rollile Eesti makromajanduslike protsesside ning finantsstabiilsuse mõjutamisel. Pankade käitumise ja riskide hindamiseks jätkus töö prognoosimis- ja tugevusanalüüsisüsteemide täiustamiseks.

Koos teiste Euroopa Liidu keskpankade ja järelevalveasutustega osaleb Eesti Pank Euroopa Liidu finantsstabiilsuse ja finantssektori struktuuri analüüside ja hinnangute koostamisel. 2004. aastal olid peamisteks koostöös valminud väljunditeks ELi finantsstabiilsuse ja pangasektori struktuurse arengu ülevaated. Olulisemate eriteemadena käsitleti 2004. aastal ELi piiriülese panganduse mõjusid, majapidamiste laenamisega seotud riske, pangagruppide riskijuhtimisstrateegiaid ja teenuste sisseostmise rakendamist. Suurt tähelepanu pöörati uute ELi liikmesriikide finantsstabiilsuse ja pangandusstruktuuride analüüsile. 2005. aastal jätkub töö intressiriski analüüsi raamistiku kujundamise ning hüpoteekfinantseerimise analüüsiga.

KRIISILAHENDUSE RAAMISTIK

Üks arenenud finantssüsteemi tunnuseid on riiklikul tasandil teadvustatud käitumispõhimõtted võimalike finantskriiside puhuks. Finantskriiside juhtimise raamistik hõlmab kolme olulist kokkulepete süsteemi: hoiusekindlustust, keskpanga erakorralist likviidsuslaenu ning protseduure, juhiseid ja kokkuleppeid kriisi lahendamiseks.

Eesti Panga eestvedamisel alustati 2004. aastal siseriiklikku **ametkondadevahelist diskussiooni finantskriisi lahendamispõhimõtete väljatöötamiseks**. Peamine rõhk on selgel rollijaotusel ja infovahetusel, mis on põhieeldused kiire ja tõhusa lahenduse saavutamiseks finantsinstitutsiooni likviidsus- või makseprobleemide korral.

Pangakriisi lahendamine on veelgi keerulisem juhul, kui raskustesse on sattunud pank, mis tegutseb rohkem kui ühes riigis. Selliste kriiside lahendamispõhimõtete ja kokkulepete väljatöötamine on üks ELi lähiaastate põhiülesandeid finantsstabiilsuse valdkonnas. Esimene etapp kriisijuhtimise korralduse arendamisel oli **koostöökokkuleppe sõlmimine ELi keskpankade ja järelevalveasutuste vahel** 2003. aasta märtsis. Mitmepoolse kokkuleppe eesmärk on tagada koostöö ja infovahetus ELi piiriülese finantskriisi puhul; leppega ühinesid 2004. aasta juunis ka uute liikmesriikide institutsioonid, sealhulgas Eesti Pank ja Finantsinspektsioon. Kuna edukas kriisilahendus eeldab sageli ka valitsuse sekkumist, on 2005. aastal kavas sõlmida ELi tasandil täiendav kokkulepe, mis hõlmab kriisijuhtimise koordineerimist keskpankade, järelevalveasutuste ja rahandusministeeriumide vahel.

Hoiusekindlustus on Eestis tegutsevatele pankadele kohustuslik. Hoiusekindlustust pakub 2002. aasta juulis asutatud Tagatisfond, kes tegeleb ka kogutud fondimaksete paigutamisega. Hoiuste hüvitamise piirmäär 2004. ja 2005. aastaks ulatub 100 000 kroonini ühe hoiustaja kohta, 2007. aasta lõpus jõuab see ELi direktiivis määratud tasemeni (20 000 eurot ehk 313 000 krooni). Eesti Panga rolliks on pakkuda Tagatisfondile analüütilist tuge tagamisele kuuluvate hoiuste jaoks kohase osamakse suuruse määramisel. Lisaks hoiuse-tagamise osafondile, mille kogumaht oli 2004. aasta lõpus 849 miljonit krooni, tegutseb Tagatisfondi juures ka investorikaitse osafond (kogumaht 2004. aasta lõpus 1,6 miljonit krooni) ja pensionikaitse osafond (1,3 miljonit krooni), mille rahastamisel kasutatakse samuti eelfinantseerimise põhimõtteid.

MAKSESÜSTEEMIDE JÄRELEVAATAMINE

Sarnaselt teistele valdkondadele saab 2004. aastat maksesüsteemide järelevaatamise vallas käsitleda eelkõige ELiga liitumise aastana. ELi liikmeks saamise mõju tundsid eeskätt need majandusagendid, kellel oli vaja teostada palju välismakseid. Nimelt võimaldas ELiga ühinemine Eesti krediidiasutustele **ligipääsu üleeuroopalistele maksete arveldussüsteemidele**. Selle tulemusena langetas enamik krediidiasutusi kordades ELi siseste maksete teenustasu.

Eesti kontekstis oli 2004. aasta olulisim tegevus 2003. aastal teostatud pankadevaheliste kiirmaksete arveldussüsteemi hindamise käigus leitud puuduste[3] kõrvaldamine.

Finantsstabiilsuse tagamisel on üks keskpanga strateegilisi eesmärke suurendada konkurentsi pangandusturul ning soodustada tõhusamate makseviiside kasutamist. 2004. aastal alustati koostöös krediidiasutustega ettevalmistusi pankadevaheliste jaemaksete arveldussüsteemi arendamiseks. Arenduste juurutamise tähtajaks on plaanitud 2006. aasta algus ning selle tulemusena võimaldatakse pangaklientidele kiiremat pankadevaheliste maksete arveldusteenust ning pankadevahelise otsekorralduse kasutamist.

[3] Süsteemile ligipääsu käsitlev raamistik vajab täiendamist ja avalikustamist.

VI. STATISTIKAALANE TEGEVUS

STATISTIKATEGEVUSE OLULISEMAD SUUNAD 2004. AASTAL

Aastate jooksul on Eesti Pangas rajatud hästitoimiv, kaasaegne, paindlik, ressursisäästlik ja rahvusvahelisi soovitusi arvestav finants- ja maksebilansistatistika kogumise, töötlemise ja avaldamise süsteem. Ulatuslikust statistikaalasest tegevusest annab tunnistust mahukas ning operatiivselt uuendatav statistikalehekülg Eesti Panga veebilehel.

2004. aastal oli Eesti Panga statistikaalane tegevus aktiivne ning aasta jooksul sulanduti nii Euroopa Keskpanga (EKP) kui ka Euroopa Komisjoni (Eurostat) mitmesuguste komiteede ja töögruppide töösse. Osaleti kahe olulise EKP dokumendi ettevalmistusprotessis. Esimene neist – EKP euroalaväliste liikmesriikide statistika valmisoleku 3. ülevaade (*ECB Report on the Statistical Preparedness of Non-euro Area EU Member States – 3rd Progress Report*) – andis hinnangu riikide statistika vastavusele rahaliidu nõuetele. EKP 2004. aasta lähenemisaruandes (*ECB Convergence Report 2004*) anti hinnang 11 euroalavälise riigi, sealhulgas Eesti, lähenemisprotsessile ELi ja rahaliiduga. Eesti Panga statistikaosakondade panus seisnes eelkõige vajaliku statistilise info olemasolu tagamises.

Euroopa Komisjoni ja Keskpangaga laieneva suhtluse kõrval on jätkunud regulaarne andmeedastus ja koostöö ka Rahvusvahelise Valuutafondi (RVF) suunal.

PANGANDUS- JA MUU FINANTSSTATISTIKA

Pangandus- ja muu finantsstatistika vallas iseloomustab 2004. aastat ettevalmistuste tegemine EKP statistikanõuete täitmiseks. Olulisimaks saavutuseks võib pidada **krediidiasutuste aruandluse muutmist** tagamaks EKP nõuete kohase rahaloomeasutuste bilansi- ja intressimäärastatistika koostamiseks vajalike andmete olemasolu. Märkimist väärib ka edukas osalemine EKP **rahaloomeasutuste nimekirja kvaliteedi kontrolli harjutuses**.

Eesti Panga ja Finantsinspektsiooni vahel jätkus tihe koostöö nii krediidiasutuste kui muude finantsvahendusettevõtete (investeerimisfondid, kindlustusettevõtted jms) vallas. 2004. aastal leidis aset kaks juba traditsiooniks saanud kokkusaamist krediidiasutuste esindajatega, kus peamiseks teemaks oli krediidiasutuste aruandluse muutmise ajakava, muuhulgas olulisimatest plaanitavatest muudatustest ülevaate andmine. Nii keskpanga kui krediidiasutuste esindajad peavad selliseid kokkusaamisi oluliseks krediidiasutustelt tagasiside saamise, aga ka üldise koostöö parandamise seisukohast.

Krediidiasutuste aruandluse vallas tõi 2004. aasta kaasa mitmeid nii Eesti Panga kui Finantsinspektsiooni algatatud projekte. Olulisimad neist olid järgmised: valuuta ostu-müügi aruande, krediidiasutuste avalike aruannete, Tagatisfondi poolt tagatavate hoiuste aruande, krediidiasutuste usaldusnormatiivide ning bilansi täiendava aruandluse muutmised, bilansi ja kasumiaruande koostamise ja esitamise põhimõtete muutmine. Bilansi ja kasumiaruande juhendite muutmise vajadus tulenes 1. jaanuaril 2005 jõustunud Raamatupidamise seaduse § 17 lõikest 2, mille kohaselt krediidiasutused peavad raamatupidamisaruandeid koostama kooskõlas IFRSiga (*International Financial Reporting Standard*).

Bilansi täiendava aruandluse valdkonnas viidi sisse EKP statistikanõuete täitmiseks vajalikud identifikaatorid. Enamik aruandemuudatusi oli seotud täiendavate andmelõigete kasutuselevõtmisega ning sõnastuste täpsustamisega ega toonud kaasa põhimõttelisi muutusi, v.a krediidiasutuste usaldusnormatiivide määruse muutmine, millel on oluline roll järelevalve teostamisel.

Kõikide aruandlusmuudatuste juures on üritatud võimalust mööda vältida aruandlusega seotud koormuse suurendamist.

Muude finantsvahendajate hulka kuuluvatele rahaturufondidele kehtestati Eesti Panga presidendi määrusega "Investeerimisfondi osakuomanike residentsuse aruanne". Kuna rahaturufondid kuuluvad rahaloomeasutuste hulka ja nende andmed peavad sisalduma EKP rahaloomeasutuste bilansistatistikas, oli selle aruande väljatöötamine EKP statistikanõuete täitmiseks oluline samm.

Eesti Panga spetsialistid osalesid aktiivselt Finantsinspektsiooni algatatud **investeerimisfondide aruandluse** väljatöötamise ja osalt ka olemasolevate aruannete muutmise protsessis. Koostöö peamine eesmärk oli töötada välja aruanded, mis rahuldaksid nii Eesti Panga kui ka Finantsinspektsiooni andmevajadusi, et sel moel vältida aruandesubjektide liigset koormamist aruandlusega.

Tihedat koostööd tehti Finantsinspektsiooniga ka **kindlustusettevõtete** aruandluse muutmisel elektroonseks.

2004. aastal alustati Eesti Pangas **kvartaalsete rahvamajanduse finantskontode** koostamist. Rahvamajanduse finantskontod kujutavad endast kontode süsteemi, mis kajastavad finantsinstrumentide lõikes erinevate institutsionaalsete sektorite finantsvara ja -kohustuste seise ning nende tehingulisi ja mittetehingulisi muutusi. Finantskontod on oluline vahend erinevate institutsionaalsete sektorite ja nende allsektorite finantskäitumise analüüsimiseks ja riskide hindamiseks.

Kvartaalsed finantskontod on üks osa EKP statistikanõuete komplektist, mille järgimist nõutakse kõigilt rahaliidu riikidelt. Siiani on Eesti Panga ettevalmistused nende nõuete täitmiseks kulgenud plaanipäraselt. Esimesed rahvamajanduse kvartaalsed finantskontod valmisid 2004. aasta lõpuks, esialgu ainult Eesti Panga siseseks kasutamiseks. Kui andmete kvaliteet paraneb ja ajanihe aruandeperioodi ning finantskontode valmimise vahel lüheneb, tehakse need kättesaadavaks ka laiemale avalikkusele.

MAKSEBILANSISTATISTIKA

Maksebilansistatistika arendamise peasuunaks on viimastel aastatel olnud valmisoleku tagamine osalemiseks Euroopa Liidu ja rahaliidu maksebilansi koostamisel, mis tähendab eeskätt metoodikate harmoneerimist, andmete detailsemate lõigete kättesaadavuse tagamist ning kuiste maksebilansside koostamist. Maksebilansistatistika alal saavutati ELiga ühinemise momendiks täielik vastavus Euroopa Komisjoni ja Euroopa Keskpanga nõuetega. Kvartaalse maksebilansi puhul tähendas see senisest detailsemat teenuste esitust, praktiliselt kõikide maksebilansi kirjete statistika kättesaadavust riikide lõikes ning finantskonto netokirjetele kreedit- ja deebetkäivete lisandumist. Kuisesse maksebilanssi (maksebilansi kiirhinnang) lisandusid otse- ja portfelliinvesteeringute detailsed kirjed ning geograafiline jaotus rahaliidu siseseks ja väliseks maksebilansiks.

Samas tõi ühinemine Euroopa Liiduga kaasa mitmeid probleeme, eelkõige väliskaubandusstatistika osas. Seoses ELi sisese kaupade liikumise uue süsteemi Intrastatiga muutus oluliselt senine statistika kogumise süsteem. Uue süsteemi juurutamisega kaasnenud raskuste tõttu kannatas andmete kvaliteet, mis tõi kaasa märgatavaid korrigeerimisi maksebilansis. Seoses Intrastati andmete hilisema laekumisega kadus ära võimalus kasutada neid maksebilansi kiirhinnangu koostamisel. Seetõttu uuriti alternatiivseid võimalusi kaupade ühendusesisese käibe hindamiseks ning töötati välja mitmed mudelid. ELiga liitumisel muutus ka ühendusesisene turistide liikumise arvestus, sest enam ei registreerita ELi siseselt EList pärit turistide piiriületusi. Seni oli neid andmeid kasutatud maksebilansi kiirhinnangu reisiteenuste konto koostamise alusena. Koostöös Statistikaametiga (ESA) uuriti piiriületusstatistika täiustamise võimalusi uutes tingimustes.

Jätkus aktiivne koostöö EKPga **ELi väärtpaberite keskandmebaasi loomise projekti** raames. Projektis osalevad kõik ELi liikmesriigid ning selle põhieesmärgiks on portfelliinvesteeringute statistika kvaliteedi tõstmine. 2004. aastal jõuti ka juba esmaste väärtpaberiandmete edastamiseni EKP-le.

Eurostati initsiatiivil osaleti **väliskontrolli all olevate ettevõtete statistika pilootprojektis** (*Foreign Affiliates Statistics* – FATS). FATS statistika kogumise eesmärk on ülevaate saamine suurte rahvusvaheliste kontsernide mõjust erinevates riikides. Et lisaks maksebilansistatistikale kogutakse siinjuures ka mitmesuguseid muid ettevõtte tegevust iseloomustavaid näitajaid, siis oli oluliseks koostööpartneriks Statistikaamet.

2004. aastal algas ettevalmistus maksebilansistatistika **veebipõhise aruandlussüsteemi** loomiseks. Eesmärk on muuta aruannete esitamine lihtsamaks ja vähendada sellega seotud koormust. Kuna Statistikaametis oli käimas analoogne projekt, leiti, et sobivaim ja andmeesitaja seisukohast mugavaim lahendus sünniks koostöös ESAga. Aasta jooksul toimus ESAga mitmeid kohtumisi ning sobivaima lahenduse otsimine jätkub.

Tuginedes RVFi maksebilansistatistika kvaliteediraamistikule ning arvestades rahvusvaheliste institutsioonide soovitusi, töötati välja **Eesti maksebilansistatistika kvaliteedinäitajate süsteem**, mis arvestab väljundite metoodilist vastavust rahvusvahelistele standarditele, täpsust ja usaldusväärsust, kasutatavust ning kooskõlalisust.

Seoses senisest märksa detailsema maksebilansistatistika olemasoluga eelkõige just riikide lõikes viidi läbi **maksebilansistatistika väljundite reform**. Viimane keskendus nii maksebilansi analüüside ja pressiteadete täiendamisele regionaalse analüüsiga kui ka Eesti Panga kodulehele uute tabelite lisamisele maksebilansi alamkontode kohta riikide lõikes.

Maksebilansistatistika alases rahvusvahelises koostöös ja ühisprojektides on Eesti Panga olulisemad koostööpartnerid lisaks EKP-le ja Euroopa Komisjonile (Eurostat) ka Rahvusvaheline Valuutafond. RVFi maksebilansi käsiraamatu uue versiooni (*Balance of Payments Manual 6th Edition*) väljatöötamiseks on loodud ekspertide töögrupp (*Balance of Payments Technical Expert Group* – BOPTEG), kuhu kuulub ka Eesti Panga esindaja. Kolmandat korda osaleti RVFi koordineeritud rahvusvaheliste portfelliinvesteeringute uuringus (*Coordinated Portfolio Investment Survey* – CPIS), mille eesmärk oli nimetatud valdkonna statistika kvaliteedi tõstmine. Ka koostati ja edastati RVFile rahvusvaluuta välisreservide uuringu aruanne (*Survey of Country Distribution of Long-term Securities Held as Foreign Exchange Reserve Assets* – SEFER). Samuti kolmandat korda osaleti RVFi otseinvesteeringute statistika koostamise praktikat käsitlevas uuringus (*Survey of Implementation of Methodological Standards of Direct Investments* – SIMSDI). Uuringu tulemused on avaldatud RVFi koduleheküljel.

ÜLDMAJANDUSSTATISTIKA

Üldmajandusstatistika ja eelkõige valitsemissektori finantsstatistika teemadel jätkus aktiivne koostöö EKPga. EKP näeb rahvuslikes keskpankades valitsustest sõltumatuid kompetentseid organeid, mis on võimelised hindama valitsemissektori finantsstatistika kvaliteeti ning tagavad EKP-le (koostöös Rahandusministeeriumi

ja Statistikaametiga) kaks korda aastas vastava valdkonna statistiliste andmete edastamise. Selle paremaks korraldamiseks toimus mitmeid nõupidamisi Rahandusministeeriumi, Eesti Panga ja ESA esindajate osavõtul. Eesti Panga ja ESA vahelised õigused ja kohustused väliskaubandus- ja valitsemissektori statistika valdkonnas fikseeriti aasta lõpus allkirjastatud lepinguga. Koostöös Rahandusministeeriumi ja Eesti Panga keskpangapoliitika osakonnaga edastati EKP-le valitsemissektori finantsstatistika prognoos aastateks 2004–2006.

Eesti Pank osales Euroopa Komisjoni (Eurostat) rahandus-, finants- ja maksebilansistatistika komitee (*Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics Committe* – CMFB) eelarvestatistikaalases konsultatsiooniprotseduuris, mille eesmärgiks oli koosmeele leidmine selliste riigieelarves kajastatavate tehingute ühtlustatud kirjendamise osas, mida ESA95 ei reguleeri (ülekanded ELi tõukefondidest liikmesriikide valitsustele ja erasektorile).

2004. aastal algas ka mitmete Eesti üldmajandusstatistiliste näitajate regulaarne edastamine EKP-le ning põhiliste majandusnäitajate kommenteerimine.

VII. MAKSESÜSTEEMID

2004. aastal jätkusid ettevalmistustööd ühinemiseks üleeuroopalise automatiseeritud reaalajalise bruto-arveldussüsteemiga TARGET[1]. TARGETiga liitumine tagab Eestile EMU täisliikmena vajaliku infrastruktuuri rahapoliitikaga seonduvate tehingute teostamiseks ning pakub tõhusat ja turvalist üleeuroopaliste kiirmaksete arveldamise võimalust.

2004. aastal tihenes oluliselt maksesüsteemide alane koostöö ELi suunal. Maksesüsteemide vallas on Eesti Panga tähtsaim koostööpartner Euroopa Keskpank, mille makse- ja arveldussüsteemide komitee ning selle alamtöögruppide istungitel käsitletust tuleks eelkõige rõhutada maksestatistika kogumise ühtsete põhimõtete väljatöötamist, arendamisjärgus oleva uue üleeuroopalise arveldussüsteemiga (TARGET2) seonduvate lahtiste küsimuste lahendamist, eurosüsteemi rahapoliitiliste tehingute jaoks kõlblike tagatiste ühtse nimekirja koostamist ning ELis tegutsevate väärtpaberiarveldussüsteemide ESCB CESR[2] standardite kokkuleppimist.

Lisaks osalesid Eesti Panga esindajad ka Euroopa Komisjoni maksesüsteemide ekspertgrupi töös, mille ülesandeks oli Euroopa Liidu siseste maksete uue õigusliku raamistiku koostamine. Eesmärk on ühtlustada ELi siseste maksete liikumist, muutes seda läbipaistvamaks ja tõhusamaks, ning kaitsta maksete teostamisel lõpptarbijate huvisid.

PANKADEVAHELISTE MAKSETE ARVELDUSSÜSTEEM

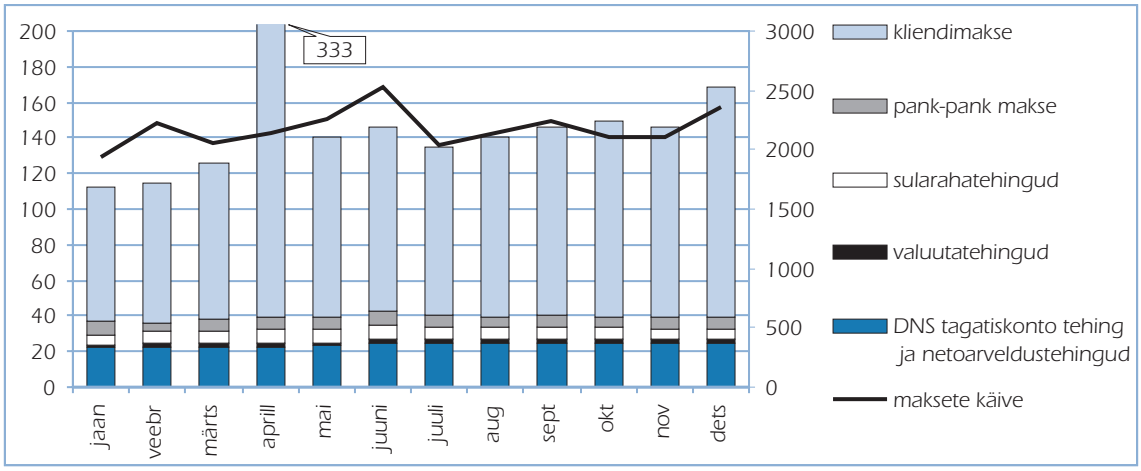
Eesti Panga hallatav pankadevaheline maksete arveldussüsteem koosneb kahest allsüsteemist – kiirmaksete arveldussüsteemist (RTGS[3]), mis põhineb reaalajalisel brutoarveldusel, ja jaemaksete arveldussüsteemist (DNS[4]), mis põhineb tähtajalisel netoarveldusel.

2004. aastal arveldati RTGS-süsteemis keskmiselt 159 makset päevas (vt joonis 7.1). Võrreldes 2003. aastaga kasvas maksete arv tänu kliendimaksete arvu suurenemisele 2004. aastal 41% võrra. RTGS-süsteemis arveldatud kliendimaksete arv oli 2004. aastal keskmiselt 119 makset päevas, moodustades 75% kõikidest RTGS-süsteemi vahendusel teostatud maksetest. Kliendimakse keskmine suurus 2004. aastal oli 2,2 miljonit krooni.

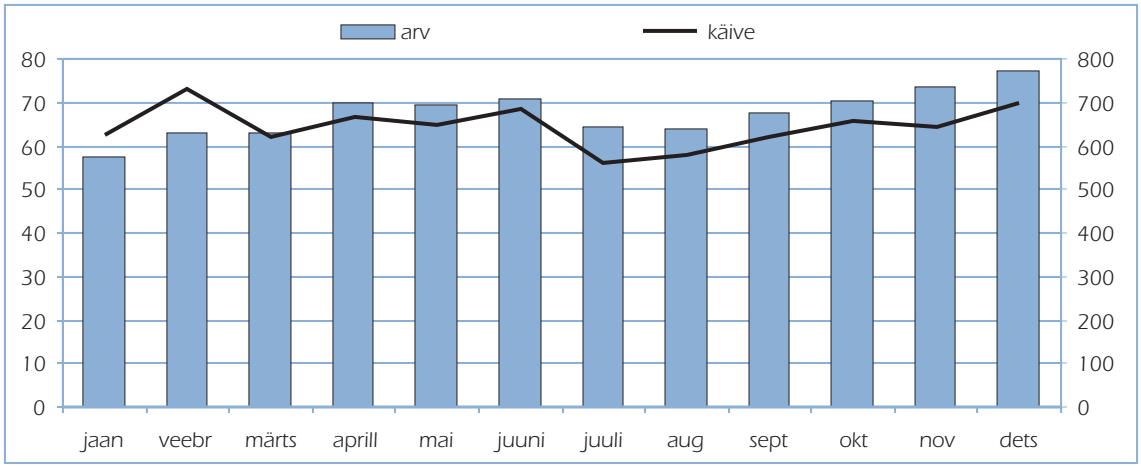
[1] *Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer system.*
[2] ESCB*: European System of Central Banks,* CESR*: The Committee of European Securities Regulators.*
[3] *Real Time Gross Settlement.*
[4] *Designated Time Net Settlement.*

RTGS-süsteemi keskmine päevakäive oli 2004. aastal 2,2 miljardit krooni. Võrreldes 2003. aastaga kasvas maksete käive 2004. aastal 4% võrra. Suurima osa RTGS-süsteemis arveldatud maksete käibest (64%) moodustavad DNS-süsteemi tagatisega seonduvad maksed, mis on oma olemuselt igapäevased DNS-süsteemi liikmete maksed osalemaks DNSi töös.

Joonis 7.1. RTGS-süsteemis arveldatud maksete arv tehingutüüpide lõikes (tk; vasak telg) ja käive (mln kr; parem telg) 2004. aastal keskmiselt päevas

DNS-süsteemis arveldati 2004. aastal keskmiselt 64 400 makset päevas ning keskmiseks päevakäibeks oli 676 miljonit krooni (vt joonis 7.2). Võrreldes eelmise aastaga ei muutunud 2004. aastal DNS-süsteemi vahendusel teostatud maksete arv, käive aga kasvas 9% võrra. DNS-süsteemis arveldatud maksete keskmine suurus oli 2004. aastal 10 500 krooni, mis on 10% rohkem kui 2003. aastal.

Joonis 7.2. DNS-süsteemis arveldatud maksete arv (tuhat tk; vasak telg) ja käive (mln kr; parem telg) 2004. aastal keskmiselt päevas

MAKSEVIISID

2004. aastal jätkusid eelnevatel aastatel kujunenud trendid. **Vähenes sularahas algatatud maksete arv ja käive** – sarnaselt eelmisele aastale moodustasid sularahamaksed 0,5% pankade vahendusel teostatud

maksete arvust ja 0,1% käibest. See arengusuund vastab ka Eesti Panga 2004.–2006. aasta strateegilise arengukava eesmärkidele vähendada sularaha osatähtsust maksevahenduses ning soodustada tõhusamate makseviiside kasutamist.

2003. ja 2004. aastat kõrvutades võib öelda, et sularahata maksete struktuuris olulisi muutusi ei toimunud. Enim kasutati 2004. aastal **kaardimakseid** ja **maksekorraldusi**, mis moodustasid sularahata maksete arvust vastavalt 47% ja 45%. Rahaliselt moodustas maksekorralduste käive 99% ja kaardimaksete käive 0,7% sularahata makseviiside käibest (vt tabel 7.1). **Eestis on maksekeskkond valdavalt elektroonne** ning vähemtõhusate makseviiside, nt telefonipanga ja paberil maksekorralduste asemel kasutatakse üha enam **internetipanka** ning **deebet-tüüpi makseviise**. Võrreldes 2003. aastaga **suurenes internetipanga maksekorralduste käive** enam kui 70% võrra, ulatudes 360 miljardi kroonini. Sularahata maksete koguarvust moodustasid internetipanga maksekorraldused 24%. See näitaja on võrreldes 2003. aastaga jäänud samale tasemele. Võrdluseks: telefonipanga ja paberil maksekorraldused moodustasid 2004. aastal vastavalt 2% ja 0,2% sularahata maksete koguarvust.

Tabel 7.1. Maksed makseviiside lõikes 2004. aastal

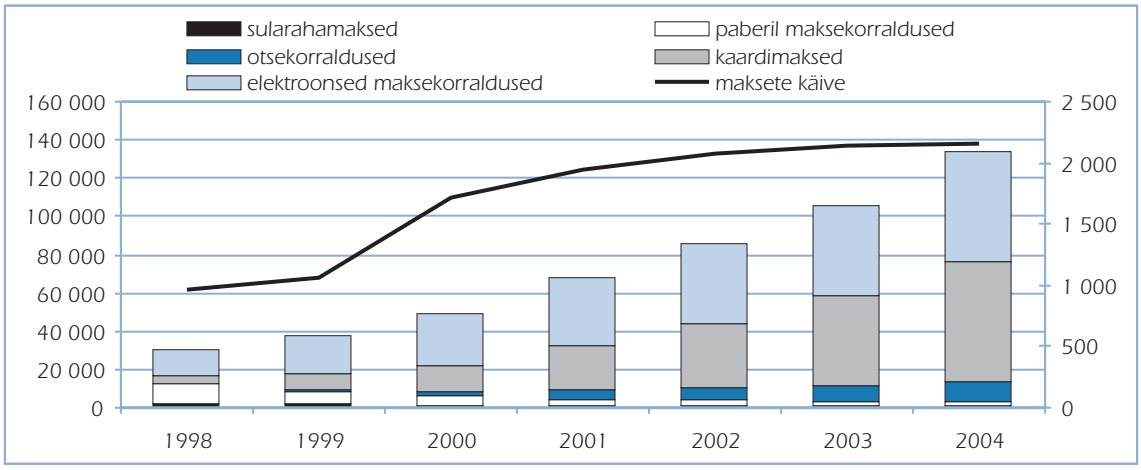
	Käive (mln kr)	Maksete arv (tuhat tk)	Keskmine suurus (tuhat kr)
Sularahamaksed	1 787,47	601,55	3,0
Sularahata maksed	2 157 901,05	132 939,71	16,2
Tšekid	219,99	28,22	7,8
Reisitšekid	13,10	2,66	4,9
Muud tšekid	206,89	25,56	8,1
Kaardimaksed	16 077,60	62 471,55	0,3
Otsekorraldused	3 971,20	10 252,76	0,4
Muud deebet-tüüpi maksekorraldused*	507,03	82,40	6,2
Mobiilmaksed	0,43	6,58	0,1
Maksekorraldused	2 137 124,80	60 098,20	35,6
Püsikorraldused	24 690,54	1 626,38	15,2
Paberil maksekorraldused	238 479,70	2 454,88	97,1
Telepanga maksekorraldused	509 104,60	23 772,37	21,4
Telefonipanga maksekorraldused	5 647,88	283,93	19,9
Internetipanga maksekorraldused	359 492,33	31 882,95	11,3
Mobiilimaksekorraldused	10,45	57,19	0,2
Muud kreedit-tüüpi maksekorraldused**	18 546,95	3,48	5 332,6
SWIFT[5]	981 152,36	17,03	57 606,4
Määramata	0	0	0,3
Kokku	**2 159 688,52**	**133 541,26**	**16,2**

* Muude deebet-tüüpi maksekorralduste all kajastatakse kõik deebet-tüüpi maksekorraldused, mis ei kuulu teiste mainitud deebet-tüüpi maksekorralduste liigituse alla. Näiteks sundtäitmisele esitatud lahendite (kohtuotsused ja määrused, maksuhalduri ettekirjutused maksuvõlgade sissenõudmise asjades jne) alusel tehtud maksed.
** Muude kreedit-tüüpi maksekorralduste all kajastatakse kõik maksekorraldused, mis ei kuulu teiste mainitud kreedit-tüüpi maksekorralduste liigituse alla. Näiteks tingimuslikud kreeditkorraldused.

Deebet-tüüpi makseviisidest suurenes 2004. aastal jätkuvalt tasumine **maksekaartidega**. 2004. aastal oli **kaardimaksete arvu** kasvutempo 33%, mis on 2003. aastast 5 protsendipunkti võrra väiksem. **Kaardimaksete käibe** kasvutempo oli aga eelmise aastaga võrreldes üle 10 protsendipunkti kiirem. Samasugust arengusuunda (maksete arvu kasvutempo aeglustub, käibe kasvutempo aga kiireneb) saab täheldada ka otsekorralduste kasutamisel. Otsekorralduste käive oli 2004. aastal üle 4 miljardi krooni ja maksete arv 10 miljonit makset.

[5] *The Society for the Worldwide Interbank Financial Telecommunication.*

Võrreldes 1998. aastaga oli 2004. aastal maksete koguarv neli korda ja kogukäive kaks korda suurem (vt joonis 7.3). Seitsme aastaga on kõige enam – 102 korda – suurenenud otsekorraldusega algatatud maksete arv. **Sularahamaksete ja paberil maksekorralduste arv on pidevalt vähenenud** ning tõhusamate (elektroonsete) makseviiside arv suurenenud. Lisaks otsekorraldustele on kasvanud kõige enam kaardimaksete arv – 14 korda.

Joonis 7.3. Maksete arv (tuhat tk; vasak telg) ja käive (mln kr; parem telg)

2004. aasta lõpuks olid Eestis tegutsevad krediidiasutused väljastanud kokku 1,3 miljonit pangakaarti, millest 21% olid passiivsed (pangakaardid, millega ei tehtud kvartali jooksul ühtki maksetehingut; vt tabel 7.2). Aasta jooksul väljastati üle 59 000 deebetkaardi ja üle 46 000 krediitkaardi. 2004. aasta lõpus oli Eestis ühe elaniku kohta 0,96 pangakaarti, sealhulgas 0,79 deebet- ja 0,17 krediitkaarti.

Tabel 7.2. Eestis välja antud pangakaartide arv (tuhat tk)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kohalikud deebetkaardid	292,3	59,5	13,4	8,8	8,8	8,5	10,1
Sularahakaardid	50,9	15,1	4,5	4,9	7,5	8,3	10,1
Maksekaardid	241,5	44,3	9,0	3,9	1,3	0,2	
Rahvusvahelised deebetkaardid	386,1	690,0	801,7	868,2	955,7	1 003,2	1 060,90
Deebetkaardid kokku	**678,5**	**749,5**	**815,1**	**877,0**	**964,5**	**1 011,6**	**1 071,0**
Rahvusvahelised krediitkaardid	19,2	21,3	43,3	110,1	155,1	186,3	232,6
Krediitkaardid kokku	**19,2**	**21,3**	**43,3**	**110,1**	**155,1**	**186,3**	**232,6**
Pangakaardid kokku	**697,6**	**770,8**	**858,4**	**987,2**	**1 119,6**	**1 197,9**	**1 303,6**

2004. aastal aeglustus pangaautomaatide ja kaardimakseid võimaldavate müügikohtade juurdekasv. Pangaautomaatide pakutavaid teenuseid laiendati sularaha sissemakse võimaluse lisamisega. Pangaautomaatide arv suurenes 32 võrra ja pangakaardiga tasuda võimaldavate müügikohtade arv 1929 võrra, ulatudes aasta lõpuks vastavalt 779ni ja 11 113ni (vt tabel 7.3). Levinuimate rahvusvaheliste kaubamärkide (Eurocard/MasterCard, VISA jne) all nii Eestis kui ka teistes riikides väljastatud pangakaarte võimaldab kasutada 83% pangaautomaatidest.

2004. aastal alustati mobiilimaksete müügikohtade statistika kogumist. Uue liigituse kohaselt eristatakse kolme erinevat tüüpi müügikohta, kus ostetud kaupade/teenuste eest on võimalik tasuda pangakaardi ja/või mobiiltelefoniga.

Tabel 7.3. Pangaautomaadid ja pangakaarte aktsepteerivad müügikohad

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Pangaautomaadid kokku	**490**	**591**	**630**	**680**	**719**	**747**	**779**
Ristkasutuses olevad pangaautomaadid	433	530	564	600	638	646	649
Sularaha sissemakse funktsiooniga pangaautomaadid	8	9	10	10	6	6	38
Sularahaautomaadid	307	203	203	210	252	271	276
Sularaha- ja makseautomaadid	126	327	361	390	386	375	401
Makseautomaadid	57	61	66	80	81	101	102
Müügikohad, kus saab tasuda pangakaardiga	**2 586**	**3 267**	**4 084**	**5 260**	**7 353**	**9 184**	**11 113**
Kaardimakse müügikohad							9 515
Mobiilmakse müügikohad							1 236
Kaardi- ja mobiilmakse müügikohad							362

SULARAHANÕUDLUSE RAHULDAMINE

Ringlusse lastud pangatähed ja mündid ning nende struktuur

2004. aasta 31. detsembri seisuga oli sularaha ringluses 8895,1 miljonit krooni. Ringluses olevast sularahast 1180,9 miljonit krooni ehk 13,3% oli Eestis tegutsevate krediidiasutuste ja hoiu-laenuühistute kassades ning 7714,2 miljonit krooni ehk 86,7% majanduskäibes väljaspool krediidiasutusi ja hoiu-laenuühistuid.

Võrreldes 2003. aastaga, mil ringluses oleva sularaha summa kasvas 2,6%, oli 2004. aastal kasv oluliselt kiirem, ulatudes 6,4%ni. Kiire kasv tulenes eelkõige 500krooniste pangatähtede arvu suurenemisest. Nagu 2003. nii ka 2004. aastal muutus ringluses oleva sularaha struktuur vähe (vt tabel 7.4). Vähesel määral

Tabel 7.4. Ringluses olevad pangatähed ja mündid aasta lõpu seisuga

Nimiväärtus	Summa (mln kr)				Arv (mln tk)			
	31.12.01	31.12.02	31.12.03	31.12.04	31.12.01	31.12.02	31.12.03	31.12.04
1 kroon	5,1	4,8	4,7	4,6	5,1	4,8	4,7	4,6
2 krooni	20,7	22,3	23,9	26,0	10,3	11,1	11,9	13,0
5 krooni	34,1	35,6	36,7	38,8	6,8	7,1	7,3	7,8
10 krooni	63,6	65,1	66,8	70,6	6,4	6,5	6,7	7,1
25 krooni	162,0	174,7	179,6	187,4	6,5	7,0	7,2	7,5
50 krooni	51,1	51,5	49,5	45,4	1,0	1,0	1,0	0,9
100 krooni	1 065,9	1 020,9	1 068,6	1 076,1	10,7	10,2	10,7	10,8
500 krooni	6 583,6	6 648,3	6 796,8	7 337,8	13,2	13,3	13,6	14,7
Pangatähed kokku	**7 986,0**	**8 023,1**	**8 226,6**	**8 786,7**	**59,9**	**61,1**	**63,1**	**66,3**
5 senti	2,2	2,2	2,2	2,1	43,1	43,1	43,0	42,4
10 senti	9,0	9,7	10,5	11,4	89,6	97,0	104,9	113,7
20 senti	13,1	14,6	16,2	17,7	65,7	72,9	80,8	88,7
50 senti	11,5	12,9	14,5	16,4	23,0	25,9	29,0	32,9
1 kroon	31,8	37,3	41,3	46,6	31,8	37,3	41,3	46,6
5 krooni	7,9	7,8	7,6	8,1	1,6	1,6	1,5	1,6
Käibemündid kokku	**75,5**	**84,5**	**92,2**	**102,4**	**254,7**	**277,8**	**300,5**	**326,0**
Meenemündid	**5,0**	**5,3**	**5,4**	**5,9**	**0,1**	**0,1**	**0,1**	**0,1**
Kõik kokku	**8 066,5**	**8 113,0**	**8 324,1**	**8 895,1**	**x**	**x**	**x**	**x**

suurenes kõigi pangatähtede kogus, välja arvatud 50kroonised, mille järele on suhteliselt väike nõudlus, ning ühekroonised, mille ringlusselaskmise on Eesti Pank lõpetanud. Nagu tabelist näha, langeb 500- ja 100krooniste arvele juba ligi 96% ringluses olevate pangatähtede summast.

Ringluses olevate käibemüntide arv ületas 326 miljoni piiri, mis tähendab, et iga Eesti elaniku kohta on ringluses veidi üle 240 mündi. Sealjuures vähenes ainult viiesendiste arv, mille emiteerimise on Eesti Pank lõpetanud.

Ühe ringluses oleva pangatähe keskmine väärtus muutus aastaga vähe – aastaga suurenes see 2,1 krooni võrra ja moodustas aasta lõpuks 132,5 krooni. Ringluses oleva keskmise käibemündi väärtus oli 31,4 senti ehk 0,7 senti suurem kui 2003. aastal. See on tingitud ühekrooniste müntide arvu suurenemisest ringluses.

Sularaha ringlus

2004. aastal väljastati Eesti Pangast krediidiasutustele 8881,7 miljonit krooni ning Eesti Panka tagastati 8306,0 miljonit krooni (vt tabel 7.5). Koguseliselt väljastati 93,7 miljonit pangatähte ja 26,1 miljonit münti. Tagastati 90,5 miljonit pangatähte ja 0,7 miljonit münti.

Tabel 7.5. Sularaha liikumine Eesti Panga ja krediidiasutuste vahel

Aasta	Summa (mln kr)		Arv (mln tk)			
	Eesti Pangast väljastatud	Eesti Panka tagastatud	Eesti Pangast väljastatud		Eesti Panka tagastatud	
			pangatähed	mündid	pangatähed	mündid
2001	14 627,1	13 836,2	104,4	21,9	101,8	1,5
2002	9 849,7	9 799,4	95,1	24,8	93,9	1,8
2003	8 495,8	8 282,8	88,9	23,1	86,8	0,5
2004	8 881,7	8 306,0	93,7	26,1	90,5	0,7

2004. aastal suurenes sularahakäive Eesti Panga ja krediidiasutuste vahel kõigi pangatähtede osas, välja arvatud ühekroonised pangatähed, mille emiteerimine on lõpetatud, ja 500kroonised pangatähed, mida väljastati küll 2003. aastaga võrreldes rohkem, kuid tagastati vähem.

Kõik Eesti Panka tagastatud pangatähed sorteeritakse. Käibekõlbmatuks muutunud pangatähed hävitatakse, ringluskõlblikud suunatakse tagasi ringlusse. 2004. aastal kõrvaldati ringlusest 6,0 miljonit pangatähte kogusummas 832,6 miljonit krooni (vt tabel 7.6). Võrreldes eelnevate aastatega vähenes sularaha hävitamine – 2004. aastal hävitati sularaha summaliselt vaid 82,5% ja koguseliselt 42,9% 2003. aasta tasemest.

Tabel 7.6. Ringlusest kõrvaldatud käibekõlbmatud pangatähed aasta lõpu seisuga

Nimiväärtus	Summa (mln kr)				Arv (mln tk)			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
1 kroon	1,0	0,4	0,1	0,0	1,0	0,4	0,1	0,0
2 krooni	9,0	6,2	3,2	0,3	4,5	3,1	1,6	0,2
5 krooni	22,0	16,9	8,6	10,0	4,4	3,4	1,7	2,0
10 krooni	17,2	28,8	13,8	5,0	1,7	2,9	1,4	0,5
25 krooni	21,1	109,9	75,3	14,4	0,8	4,4	3,0	0,6
50 krooni	51,1	27,5	31,7	27,2	1,0	0,6	0,6	0,5
100 krooni	627,9	383,3	245,5	74,0	6,3	3,8	2,5	0,7
500 krooni	1 314,5	770,4	631,2	701,6	2,6	1,5	1,3	1,4
Kokku	**2 063,8**	**1 343,4**	**1 009,4**	**832,6**	**22,4**	**20,1**	**12,2**	**6,0**

Uute meenemüntide käibelelaskmine

2004. aastal laskis Eesti Pank käibele Eesti lipu 120. aastapäevale pühendatud 10kroonise nimiväärtusega hõbedast (Ag 999) meenemündi ja olümpiamängudele pühendatud kullast (Au 999,9) 100kroonise nimiväärtusega meenemündi. Mündid kavandas Tiit Jürna. Eesti lipu aastapäevale pühendatud mündid vermis Suomen Rahapaja, olümpiamängudele pühendatud mündid Lietuvos Monetu Kalykla (Leedu Rahapada).

Sularaha ekspertiis

Eesti Panga sularaha- ja turvaosakonna üks olulisi ülesandeid on **sularaha (eelkõige pangatähtede) ekspertiis**. Valdavalt on tegemist rikutud ja vigastatud Eesti pangatähtedega, mis kliendid on krediidiasutustesse toonud. Ekspertiisi ülesanne on kindlaks teha, kas on võimalik pangatähed või mündid kliendile asendada. Lisaks rahatähe ehtsusele on siinjuures tingimuseks, et ekspertiisi esitatud pangatähest on säilinud rohkem kui pool ning seeria ja number on tervikuna loetav; mündil peab olema loetav vähemalt nimiväärtus ja vermimisaeg.

2004. aastal tehti ekspertiis 15 238 Eesti pangatähele. Uurituist 99% moodustasid rikutud ja vigastatud rahatähed. Krediidiasutuste tellimusel kontrolliti ka välisvaluuta ehtsust ning koostati vastavad ekspertarvamused. Kokku uuriti 538 teiste riikide pangatähte, millest võltsituks osutus 445.

Euro sularahale ülemineku ettevalmistamine

2004. aastal toimus Eesti euromüntide rahvusliku külje kujunduskonkurss, kuhu laekus 134 võistlustööd. Laekunud kavandite hulgast valis Eesti Panga poolt kokkukutsutud žürii kümme paremat, mis pääsesid edasi rahvuslikku hindamisvooru. Rahvuslik hindamisvoor viidi läbi telefonihääletusega, mille võitjaks osutus kunstnik L. Lõhmuse kujundatud võistlustöö (vt ka ptk X, "Euroraha tutvustamine ja Eesti euromündi kavandi konkurss").

Sularahaalane koostöö Euroopa Liidus

Euro sularahaga seonduvaid küsimusi käsitletakse nii Euroopa Keskpanga kui Euroopa Komisjoni juures tegutsevates komiteedes ja töögruppides, kus osalevad ka Eesti Panga esindajad.

Olulisemaks euro pangatähtede alaseks koostööorganiks on Euroopa Keskpanga juures tegutsev pangatähtede komitee (BANCO), mille ülesandeks on kõikide euro pangatähtedega seotud probleemide käsitlemine ja kooskõlastamine. Nimetatud komitee juures võetakse osa ka turvaküsimustega tegeleva töögrupi tööst.

Euromüntide valdkonnas osaletakse majandus- ja rahanduskomitee euromüntide allkomitee[6] töös, mille koosolekute päevakorras on euromüntide väljaandmist puudutavad jooksvad küsimused ning valdkonda puudutavate ettepanekute arutamine enne otsuste tegemist kõrgemal tasemel. Euromüntidega seonduvaid tehnilisi küsimusi arutab rahapajade direktorite töögrupp[7].

Pärast Eesti liitumist Euroopa Liiduga on Eesti Pangale lisandunud mitmed sularaha võltsingutega seotud kohustused. Eesti Panga juurde on loodud **võltsingute seirekeskus**, 2004. aasta lõpust toimub pidev andmevahetus eurovõltsingute andmebaasiga. Eesti Pangal on oma esindaja ka võltsingute töögrupis.

---

[6] *Euro Coin Sub-Committee*.
[7] *Mint Directors Working Group* (MDWG).

VIII. RESERVIHALDUS

Eesti Panga välisvaluutareserv (VVR) on Eesti krooni kattevara ning selle abil tagatakse krooni stabiilsust. Eestis rakendatavate valuutakomitee põhimõtete kohaselt peab VVR täielikult katma kõik Eesti Panga kroonikohustused, sealhulgas emiteeritud sularaha ja kommertspankade arved keskpangas. VVRi investeerimisel lähtub Eesti Pank rangetest riskipiirangutest, mille olulisimad eesmärgid on **tagada vahendite säilivus ja likviidsus. Tulu suurus** on eesmärgina kolmandal kohal.

RESERVIHALDUSE KORRALDUS

Välisvaluutareservi struktuur

Välisvaluutareservi struktuuri osas 2004. aasta jooksul olulisi muudatusi ei toimunud. See jaguneb endiselt **likviidsuspuhvriks** ja **investeerimisportfelliks**. Väikese osa reservist moodustab ka kuld.

Likviidsuspuhver moodustab kogu VVRist umbes 5%, mida keskpank saab igal hetkel kasutada Eesti krooni ja välisvaluuta ostu-müügitehinguiks kodumaiste krediidiasutustega.

Teine, suurem osa VVRist ehk **investeerimisportfell** investeeritakse rahvusvahelistel finantsturgudel. Rahapaigutuse eesmärk on saavutada seatud piirangute raames üleilmse majandustsükli jooksul optimaalne, rahaturu intresse ületav keskmine tulukus. Investeerimisportfelli vahendeid paigutatakse peamiselt juhtivate tööstusriikide likviidsetel võlakirjaturgudel, jälgides ja juhtides pidevalt investeeringute intressi-, krediidi-, valuuta- ja likviidsusriske. Täpsema kirjelduse riskidest ja nende haldamisest võib leida Eesti Panga veebilehelt www.eestipank.info.

Investeerimisprotsess

Intressiriski juhitakse Eesti Pangas aktiivselt normportfelli kaudu. Sellega määratakse keskmine riskitase, mida pank on valmis võtma, ning ühtlasi VVRi juhtimise efektiivsuse tulemusetalon. Kehtestatud on limiidid, mille ulatuses võib tegelik investeerimisportfell normportfellist erineda.

Eesti Panga rahapoliitika komitee kaalub normportfelli muutmist siis, kui teoreetilise ja kehtiva normportfelli keskmine kestus erineb rohkem kui 10%. Normportfelli riskiastme vähendamine tähendab sisuliselt portfelli keskmise kestuse lühendamist – rohkem varasid paigutatakse väikese muutlikkusega kindlat intressi pakkuvaisse rahaturuinstrumentidesse. Tänu sellele kompenseerivad kogunenud intressid heitlikkusest tuleneva

võimaliku hinnakõikumise. Riskiastme suurendamisel toimitakse vastupidiselt – rohkem varasid paigutatakse pikema elueaga instrumentidesse ehk riiklikesse kupongvõlakirjadesse kestusega üle 1 aasta.

Kõrvuti tulu teenimisega suhteliselt stabiilse normportfelli abil üritatakse Eesti Pangas teenida sellele lisatulu ka aktiivse investeerimisega, võttes positsioone üleilmsetel finantsturgudel. Seda tüüpi investeerimisotsused põhinevad majandusanalüüsil, mitmesuguste turuseoste ja muude tegurite arvestamisel. Turgude ja väärtpaberite valikul lähtutakse investeeringu ideest, eeldatavast kestusest ja oodatavast efektiivsusest. Peamise investeerimisalase filosoofiana rakendatakse otsuste hajutatuse põhimõtet; eesmärk on riskide hajutamine ja turgudel tekkivate võimaluste parem kasutamine. Sellest eesmärgist lähtuvalt investeeritakse mitmetel turgudel, kasutatakse erinevaid instrumente, võetakse erineva kestusega positsioone ja tehakse ka üksteisest sõltumatuid otsuseid. Viimane on võimalik seetõttu, et üldine riskilimiit on jagatud osadeks ja iga osa kasutamine sõltub seda haldava portfellihalduri otsustest.

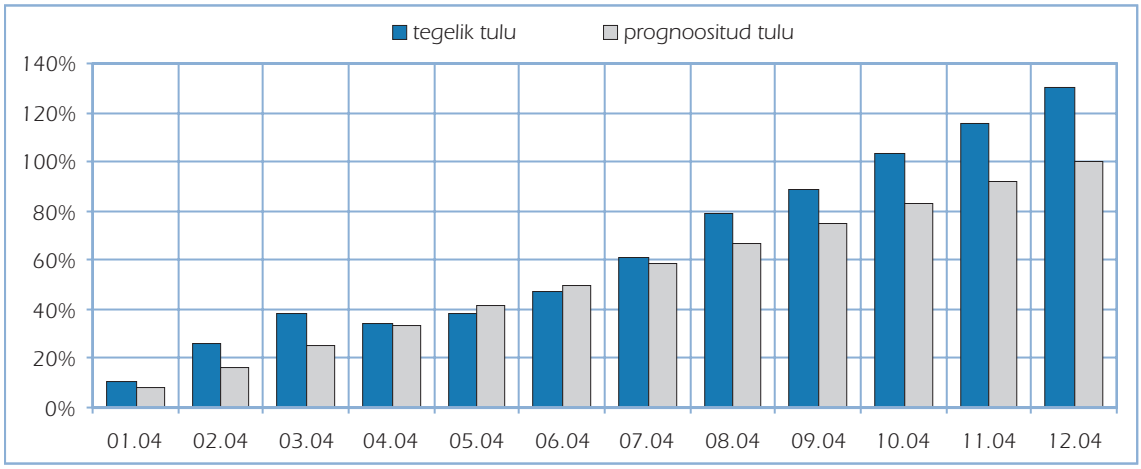
Eesti Pank üritab ajaga kaasas käia ning leida tänastel efektiivsetel turgudel oma nišši. **Investeerimisel kasutatakse kahte erinevat otsustamisviisi – subjektiivset ning mudelipõhist.** Esimene neist põhineb peamiselt majandusprotsesside kvalitatiivsel analüüsil, turupsühholoogia arvestamisel ja portfellihaldurite kogemusel, teine aga kvantitatiivsete turuseoste arvestamisel investeerimismudelite abil. Nende kahe lähenemise kombineerimisel üritatakse teha parimaid otsuseid raha-, kapitali- ning valuutaturgudel investeerimisel.

2004. aastal jätkus VVRi investeerimisel välishaldurite teenuste kasutamine. State Street Global Advisors investeerib Eesti Panga varasid alates 2002. aastast ja ABN Amro Asset Management alates 2003. aastast. Välishaldurite süsteemi arendamine ja laiendamine on Eesti Panga üks strateegilisi eesmärke.

Välishaldurite kasutuses on osa riskilimiidist, mis investeeritakse põhiliselt tuletisinstrumentidesse.

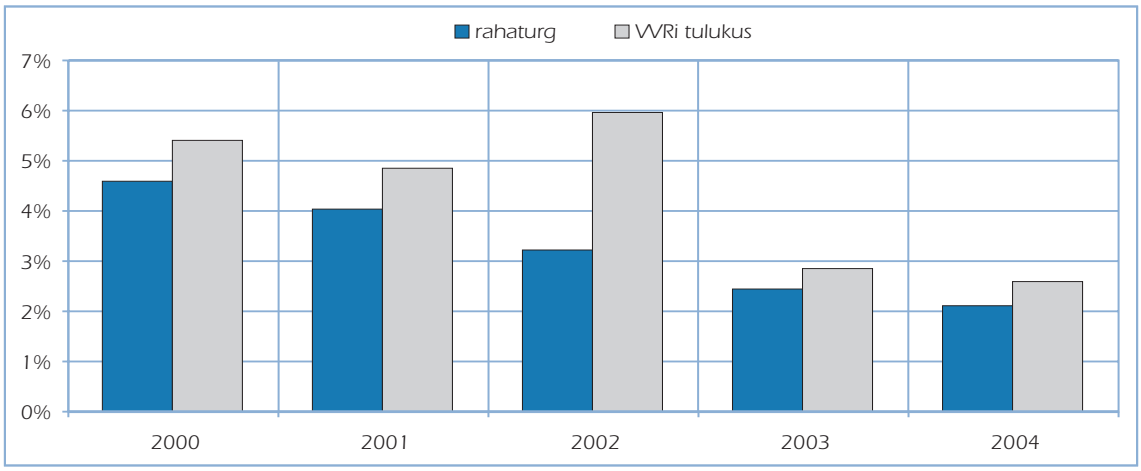
2004. AASTA INVESTEERIMISTULEMUSED JA NEID MÕJUTANUD TEGURID

Välisvaluutareservi suurus oli 2004. aasta lõpuks **20,1 miljardit krooni**. Aastaga kasvas see ligikaudu 26%. Kohustustevaba reserv moodustas sellest *ca* 17% ehk 3,4 miljardit krooni. **Välisvaluutareservi investeeringute tulukus oli 2004. aastal 2,69%, ületades prognoositud taseme 25 baaspunkti võrra.** Rahaline tulu ületas oodatava enam kui 30%. Selle oluliseks põhjuseks võib pidada erakordselt kiiret reservvara kasvu, kuid samas ka prognoositust mõnevõrra erinevat intresside liikumist. Nii euroalal kui USAs oodati 2003. aasta lõpus intresside tõusu ning tulukõverate lamenemist. Mõlemad tulukõverad küll lamenesid, kuid intresside tõusutsükkel euroalal on edasi lükkunud (vt ka ptk II, "Euroala").

Joonis 8.1. Välisvaluutareservi investeerimistulu kumulatiivne kujunemine 2004. aastal

Viimastel aastatel on välisvaluutareservi tulukus ületanud rahaturgu, eriti suur oli vahe 2002. aastal.

Joonis 8.2. Välisvaluutareservi tulukus võrreldes rahaturuga

Normportfelli muutused

2004. aasta esimese kvartali jooksul aset leidnud turuintresside kiire languse tõttu tekkis märtsi lõpuks olukord, kus kehtiva normportfelli keskmine kestus erines hetke optimaalsest normportfellist rohkem kui 10%, mistõttu tuli normportfelli riskiastet vähendada. Uues normportfellis lühenes Ameerika Ühendriikide portfelli keskmine kestus 5% – 0,81 aastalt 0,78 aastale, euroala portfelli oma aga 14% – 1,2-lt 1,04-le. Portfelli keskmiseks kestuseks kujunes 0,93 aastat. Uue normportfelli struktuuri, mis on toodud ka tabelis 8.1, jõustas Eesti Panga rahapoliitika komitee alates 1. aprillist 2004.

Tabel 8.1. Eesti Panga VVRi investeerimise normportfell

Majanduspiirkonna portfell	3 kuud	1–3 a	3–5 a	5–7 a	7–10 a	10+ a	Kestus
Euroopa	78,66%	9,34%	4,80%	3,35%	2,46%	1,39%	1,04
USA	83,08%	8,25%	3,80%	2,85%	2,02%		0,78

Varahaldusteenuse osutamine avalikule sektorile

Eesti Pank jätkab koostööd mitmete avaliku sektori institutsioonidega. Stabiliseerimisreservi riskide mõõtmise ja haldamise osas osutatakse teenust Rahandusministeeriumile. Investeerimisotsused selle raha paigutamiseks teeb endiselt Riigikassa. Täispaketina jätkas keskpank varahaldusteenuse osutamist Tagatisfondile.

KOOSTÖÖ, SUHTLUS JA ORGANISATSIOONI ARENG

IX. EESTI PANGA RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ

REGULAARNE KOOSTÖÖ EUROOPA LIIDU STRUKTUURIDE RAAMES

Eesti Panga esindajad osalevad ühtekokku ligikaudu 70 Euroopa Keskpankade Süsteemi, ministrite nõukogu ja Euroopa Komisjoni juures loodud komitee ja töögrupi tegevuses. 2004. aastal võtsid Eesti Panga juhid ja eksperdid osa ligikaudu 300st ELi komiteede ja töögruppide kohtumisest. Mahukas töö komiteedes ja töögruppides on vajalik ja, nagu senised kogemused on näidanud, tõhus viis kõigi liikmesmaade ekspert- ja poliitilise arvamuse arvessevõtmiseks.

Euroopa Keskpank

Euroopa Keskpank on Eesti Panga jaoks kõige olulisem koostööpartner Euroopa Liidus. Kui 2003. aastal oli Eesti Pangal Euroopa Keskpanga juures vaatlejastaatus, siis Eesti ühinemisel Euroopa Liiduga sai Eesti Pank Euroopa Keskpankade Süsteemi täieõiguslikuks liikmeks.

Eesti Panga president kuulub koos teiste ELi keskpankade presidentidega EKP üldnõukogusse. See organ koguneb neli korda aastas, arutamaks kõiki ELi liikmesriike puudutavaid majandus- ja finantspoliitilisi küsimusi: näiteks ELi liikmesriikide fiskaalpoliitikat, vahetuskursimehhanismi (ERM2) toimimist, EKP lähenemisaruannet, panganduspoliitilisi teemasid jne. Seevastu euroala rahapoliitilised otsused langetatakse EKP nõukogus.

Igapäevaseks koostöövormiks on EKP komiteed, kus valmistatakse ette EKP otsustusorganite tööd ja teisi EKP väljundeid. Eesti Panga töötajad osalevad 12 komitees ja nende arvukates töögruppides, kus toimus 2004. aasta jooksul kokku 207 kohtumist.

EKP kaudu on Eesti Pangal võimalus anda oma panus paljudes rahvusvahelistes majandus- ja finantspoliitilistes küsimustes, näiteks ELi stabiilsuse ja kasvu pakti ning Lissaboni protsessi osas. Samuti on kõikidel ELi liikmesriikidel ja institutsioonidel kohustus konsulteerida EKPga viimase pädevusse kuuluvates küsimustes; Eesti Pangal on omakorda võimalus panustada oma arvamusega. Lisaks õiguslikule raamistikule aitavad Eesti Panga spetsialistid kujundada ka raamistikku rahapoliitika ja panganduse toimeks vajalikule infrastruktuurile, alates makse- ja arveldussüsteemidest kuni statistika kogumiseni.

EESTI PANGA OSALEMINE EUROOPA KESKPANKADE SÜSTEEMI KOOSTÖÖORGANEIS

- *Euroopa Keskpanga üldnõukogu (General Council)*
- *Raamatupidamise ja rahatulu komitee (Accounting and Monetary Income Committee; AMICO), 2 töögruppi*
- *Pangajärelevalve komitee (Banking Supervisory Committee; BSC), 3 töögruppi*
- *Rahatähtede komitee (Banknote Committee; BANCO), 3 töögruppi*
- *Avalike suhete komitee (External Communications Committee; ECCO), 2 töögruppi*
- *Infotehnoloogia komitee (Information Technology Committee; ITC), 4 töögruppi*
- *Siseauditi komitee (Internal Auditors Committee; IAC)*
- *Rahvusvaheliste suhete komitee (International Relations Committee; IRC)*
- *Õiguskomitee (Legal Committee; LEGCO), 1 töögrupp*
- *Turutehingute komitee (Market Operations Committee; MOC), 2 töögruppi*
- *Rahapoliitika komitee (Monetary Policy Committee; MPC), 3 töögruppi*
- *Makse- ja arveldussüsteemide komitee (Payment and Settlement Systems Committee; PSSC), 6 töögruppi*
- *Statistikakomitee (Statistics Committee; STC), 8 töögruppi*

Ministrite nõukogu ja selle allstruktuurid

Nagu teiste keskpankade presidendid, osaleb ka Eesti Panga president kaks korda aastas **mitteametliku majandus- ja rahandusasjade nõukogu kohtumistel**. 2004. aastal arutati mitteametlikel ECOFINi kohtumisel maailmamajanduse arengu ja finantsstabiilsuse küsimusi, stabiilsuse ja kasvu pakti reformi, ELi administratiivse koormuse vähendamise võimalusi ning valmistuti RVFi aastakoosolekuks.

Olulisimaks ministrite nõukogu struktuuriks, mille tööst võtavad osa Eesti Panga esindajad, on **majandus- ja rahanduskomitee**[1] ning selle töögrupid rahvusvaheliste majandus- ja rahandusküsimuste ning müntide vallas. Keskpanga esindajad osalevad majandus- ja rahanduskomitee laiendatud koosseisu kohtumistel, mis toimuvad ligikaudu 4–6 korda aastas ning alates Euroopa vahetuskursimehanismiga ühinemisest ka ERM2 liikmete omavahelistel kohtumistel. 2004. aastal arutas majandus- ja rahanduskomitee makro- ja finantsstabiilsuse küsimusi, statistikaalast tegevusplaani, majanduspoliitilisi üldsuuniseid ning stabiilsus- ja lähenemisprogrammide ajakohastamist, stabiilsuse ja kasvu pakti ning ülemäärase eelarvedefitsiidiga seonduvat, Lissaboni strateegiat ning euro müntide vermimist uutes liikmesriikides. Lisaks osaleb Eesti Panga esindaja ministrite nõukogu juurde loodud finantsteenuseid käsitlevate töögruppide töös.

EESTI PANGA OSALEMINE EUROOPA LIIDU MINISTRITE NÕUKOGU KOOSTÖÖORGANEIS

- *Mitteametlik majandus- ja rahandusministrite nõukogu (Informal ECOFIN)*
- *Majandus- ja rahanduskomitee (Economic and Financial Committee; EFC), asetäitjate komitee ja 3 töögruppi*
- *Finantsnõunike töögrupp (Working Party of Financial Councellors)*
- *Finantsteenuste töögrupp (Working Party on Financial Services)*
- *Statistika töögrupp (Statistics Working Group)*

[1] *Economic and Financial Committee* (EFC).

Euroopa Komisjon

Eesti Panga esindajad osalevad komisjoni juures loodud statistikaalastes, majandusprognoose, maksesüsteeme, panganduskäsimusi, müntide emiteerimist ja nende võltsinguid käsitlevais ning rahapesu vastase tegevusega seotud komiteedes ja töögruppides. Kaks korda aastas toimuvad regulaarsed kohtumised komisjoni ekspertidega, et arutada Eesti majanduse väljavaateid ja kooskõlastada prognoosi eeldusi. Lisaks toimus 2004. aastal pidev infovahetus komisjoniga taustaanalüüsi osas, mida komisjoni eksperdid vajasid nii lähenemisaruannete koostamiseks kui ka Eesti ERM2 liitumise ettevalmistusteks (vt ka ptk IV "Rahapoliitilise stabiilsuse tagamine"). Eestit külastas ka Euroopa Komisjoni majanduse ja rahanduse volinik Joaquin Almunia.

Euroopa Komisjoni juurde on loodud ministeeriumide ja keskpanga esindajaid kaasav euro kasutuselevõtu praktilisi ettevalmistusi käsitlev töögrupp, mis on eelkõige info- ja kogemuste vahetamise foorumiks. Komisjon aitab ka riike nn *Prince*'i programmi raames nii kahe- kui mitmepoolsete euroteemaliste avaliku teavitamise projektide läbiviimisel, tihedam koostöö on planeeritud järgnevaks paariks aastaks.

EESTI PANGA OSALEMINE EUROOPA KOMISJONI KOOSTÖÖORGANEIS

- *Panganduseksperdid komitee (Banking Advisory Committee; BAC), 2 töögruppi*
- *Euroopa pangajärelevalve komitee (Committee of European Banking Supervisors; CEBS)*
- *Raha-, finants- ja maksebilansistatistika komitee (Committee on Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics; CMFB)*
- *Maksebilansistatistika komitee (Balance of Payments Committee, BOPCOM), 2 töögruppi*
- *Rahapaja juhatajate töögrupp (Mint Directors Working Group)*
- *Maksesüsteemide ekspertgrupp (Payment Systems Government Expert Group; PSGEG)*
- *Pettuste ennetamise ekspertgrupp (Fraud Prevention Expert Group; FPEG)*
- *Majandusprognoosimise ekspertgrupp (Expert Group on Economic Forecasting; EGEF)*
- *Rahapesu tõkestamise kontaktkomitee (Money Laundering Contact Committee; MLCC)*
- *Euro võltsingute ekspertgrupp (Euro Counterfeiting Experts Group; ECEG)*
- *Finantsindikaatorite ekspertgrupp (Expert Group on Financial Indicators)*

EUROOPA LIIDU SUUNALISE TEGEVUSE KOORDINATSIOON EESTIS

Eesti Pank on kaasatud mitme sellise töögrupi töösse, mille ülesandeks on Eesti ELi suunalise poliitika kooskõlastamine. 2004. aastal olid sellisteks töögruppideks nt finantsteenuste töörühm, Lissaboni töögrupp, rahapesu tõkestamise töögrupp, valitsustevahelise konverentsi töögrupp (ELi põhiseadusliku lepingu teemal), arenguabi töögrupp, ELi edasise laienemisega tegelev töögrupp ning töögrupp Eesti esindamiseks Euroopa Komisjonis, Euroopa Kohtus ja esimese astme kohtus vajalike Eesti seisukohtade väljatöötamiseks.

Kandidaatriigi seisuses tähendas Eesti dialoog ELiga eelkõige Eesti jälgimist ning liikmeks saamiseks vajalikku tegevust, liikmesriigina on Eestil aga võimalik ja vajalik kaasa rääkida ELi poliitikate kujundamisel. Piiratud ressurssidega väikeriigina tuleb Eestil koondada tähelepanu kõige olulisematele valdkondadele. Seetõttu koostati 2004. aasta algul strateegiadokument valitsuse Euroopa Liidu alasest poliitikast aastail 2004–2006, milles määratleti lähiaastate prioriteedid. Alates 2004. aasta teisest poolest hakati koostama iga uue ELi eesistuja perioodiks valitsuse strateegiadokumendi rakendusdokumenti.

ELi poliitikate tiheda omavahelise seotuse tõttu on varasemast veelgi olulisemaks muutunud riigisisene koostöö. Eesti on valinud ELi küsimustega tegelemiseks detsentraliseeritud mudeli, mille kohaselt riigisisese seisukoha kujundamise eest vastutab see ministeerium, kelle vastutusalasse küsimus kuulub. Üks vastutaja on ka Eesti Pank. Seisukohtade koordineerimiseks võivad keskasutused rakendada endi jaoks parimat võimalikku lahendust, kuid peamiselt toimub see alaliste või ajutiste töögruppide kaudu, mis vajadusel hõlmavad ka erasektorit või valitsusväliseid institutsioone.

Üldiselt püütakse probleemid lahendada töögruppides asjatundjate tasemel, kui aga neis ühisele seisukohale ei jõuta, läheb küsimus arutusele kõrgemate ametnike nõukokku (KAN), mille töös osalevad kõigi ministeeriumide, Riigikantselei ja Eesti Panga esindajad. Kui ka KANis kokkulepet ei saavutata, suunatakse sisulised küsimused arutamiseks valitsuse tasandile. Valitsus peab heaks kiitma kõik Eesti seisukohad, millega esinetakse ELi ministrite nõukogus. Riigisiseses koordinatsiooniskeemis on oluline osaline veel Välisministeerium kui keskne ühenduslüli valitsuse ja Eesti alalise esinduse vahel Brüsselis.

2005. aasta algupoolel moodustatakse Eesti Euroopa Liidu koordinatsioonikogu (KOK), mis sisuliselt asendab seni toiminud KANi. Viimane lõpetab tegevuse. KANi peamine ülesanne oli ELiga liitumiseks vajalike strateegiate ja tegevuskavade väljatöötamine. Eesti liitumisel ELiga on lisandunud uusi funktsioone ning seetõttu oli otstarbekas KANi töökorraldust ja õiguslikku alust muuta.

EESTI PANGA OSALEMINE EESTI-SISESES KOOSTÖÖS

- *Kõrgemate ametnike nõukogu (alates 14.03.05 tegutseb Euroopa Liidu Koordinatsiooni Kogu nime all)*
- *Lissaboni protsessi töögrupp*
- *Finantsteenuste seadusandluse töögrupp*
- *Rahapesu tõkestamise koordinatsioonikomisjon*
- *Valitsustevahelise konverentsi ametkondadevaheline tugirühm*
- *Arengukoostöö töörühm*
- *Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) Balti regionaalprogrammi töögrupp*
- *Töögrupp Bulgaaria ja Rumeenia ELga ühinemislepingu koostamise riigisiseseks koordineerimiseks*
- *Töögrupp Eesti esindamiseks Euroopa Komisjonis, Euroopa Kohtus ja esimese astme kohtus vajalike Eesti seisukohtade väljatöötamiseks*
- *Euroopa Liidu edasise laienemisega tegelev töörühm*

KOOSTÖÖ RAHVUSVAHELISE VALUUTAFONDIGA

Eesti Panga president, kes on RVFi kõrgeima otsustusorgani aktsionäride nõukogu liige, ning Rahandusministeeriumi kantsler, kes on nõukogu asendusliige, osalevad igal aastal RVFi aastakoosolekul. Kaks korda aastas koguneb aktsionäride nõukogu nõuandev organ **rahvusvaheline rahapoliitika ja finantskomitee**, kuhu kuulub 24 liikmesriikide poolt valitud esindajat. 2004. aastal olid nõukogu ja komitee peamisteks aruteluteemadeks maailmamajanduse tasakaalustamatused, vaeste riikide majandusarengu kiirendamine ja võlakoorma vähendamine, riigivõla restruktureerimise põhimõtete tõhustamine ning RVFi seiretegevuse ja krediidiliinide arendamine. Aastakoosoleku ning rahapoliitika ja finantskomitee istungi ajal (aprillis ja septembris) osalevad Eesti Panga ja ministeeriumide esindajad ka Põhja- ja Baltimaade valijaskonna koosolekul ning mitmetel kahepoolsetel kohtumistel teiste keskpankade ja rahvusvaheliste institutsioonide esindajatega.

Igapäevane koostöö RVFiga toimubki Eestit esindava Põhja- ja Baltimaade valijaskonna kaudu. See koondab kaheksa riiki (Eesti, Island, Leedu, Läti, Norra, Rootsi, Soome ja Taani), kes valivad oma esindaja RVFi direktorite nõukogusse. Valuutafondi otsustusprotsessis osalemiseks kooskõlastab valijaskond nimetatud kaheksa riigi seisukohad fondi direktorite nõukogus käsitletavais küsimustes. Täiendavalt igapäevasele seisukohtade kooskõlastamisele arutatakse olulisemaid probleeme ja strateegilisi teemasid kahel korral aastas valijaskonna rahandus- ja finantskomitees ning eelnevalt ka asetäitjate komitees. Rahandus- ja finantskomiteesse kuuluvad igast valijaskonna riigist valitsuse ja keskpanga esindaja, reeglina RVFi küsimustega tegeleva ministeeriumi kantsler ja keskpanga asepresident. Lisaks komiteedele toimuvad kord aastas Põhja- ja Baltimaade valijaskonna koordinaatorite kohtumised.

RVFi ja Eesti majanduspoliitilise koostöö raames toimusid 2004. aasta juunis tavapärased, kõigi liikmesriikidega peetavad RVFi põhikirja IV artiklist tulenevad konsultatsioonid. Aasta alguses külastas Eestit ka Maailmapanga missioon, mis hindas raamatupidamise ja auditeerimise regulatsiooni ja praktika vastavust rahvusvahelistele nõuetele ja headele tavadele. Eelnevatel aastatel on RVF ja Maailmapank hinnanud Eesti poliitika vastavust raha- ja finantssektori ning eelarvepoliitika läbipaistvuse, finantssektori järelevalve ning statistika headele tavadele. Valdavalt on hinnangud olnud väga positiivsed.[2]

EESTI PANGA OSALEMINE RAHVUSVAHELISE VALUUTAFONDI TÖÖS

- *Rahvusvahelise Valuutafondi aktsionäride nõukogu*
- *Põhja- ja Baltimaade valijaskonna rahandus- ja finantskomitee, sh asetäitjate komitee*
- *Põhja- ja Baltimaade valijaskonna koordinaatorite kohtumised*

KOOSTÖÖ MUUDE RAHVUSVAHELISTE ORGANISATSIOONIDEGA

Et Eesti Pank on Rahvusvahelise Arvelduspanga (BIS) aktsionär, kellele kuulub 200 hääleõigusega aktsiat, osales meie keskpanga president BISi aastakoosolekul ja keskmiselt kuus korda aastas toimuvail keskpangajuhtide kohtumistel. Keskpanga esindajad osalevad ka iga-aastasel BISi tehnilise abi koordinaatorite koosolekul.

Muude rahvusvaheliste organisatsioonidega nagu Maailmapank, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank, Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon, NATO jt suhtleb Eesti Pank riigisiseste töögruppide vahendusel. Kohtumistel nende institutsioonide esindajatega on keskpanga ülesandeks anda hinnang Eesti majandus- ja finantssektori arengule ning tutvustada oma rahapoliitika põhimõtteid.

EESTI PANGA OSALEMINE RAHVUSVAHELISE ARVELDUSPANGA (BIS) TÖÖS

- *BISi aktsionäride nõukogu*
- *BISi keskpankade presidentide töökohtumised*
- *BISi rahapoliitika koostööfoorum (Monetary Policy Working Party)*
- *BISi tehnilise abi koordinaatorite koosolekud*

[2] RVFi ja Maailmapanga koostöös valminud raportid, samuti uuendatud hinnangud rahvusvaheliste heade tavade ja standardite rakendamisele Eestis on avaldatud RVFi kodulehel http://www.imf.org.

KOOSTÖÖ TEISTE KESKPANKADEGA

Iga-aastane Balti riikide keskpankade ühisseminar toimus 2004. aastal Lätis. Aruteluteemadeks olid seekord keskpanga reservihaldus, EKP publikatsioonide tõlkimine ja avaldamine rahvuskeeltes, valmistumine osalemiseks Euroopa vahetuskursisüsteemis ERM2 ning euro kasutuselevõtuga seonduvad avaliku teavitamise küsimused. Keskpankade koostöö põhimõttelisemaid küsimusi arutatakse ühisseminari raames toimuval Balti keskpankade asepresidentide kohtumisel. Sügisesel koostööseminaril tutvustasid ökonomistid vastastikku huvitavamaid uurimisprojekte makromudelite kasutamise, fiskaalpoliitika, rahanõudluse ning vahetuskursi ja inflatsiooni seoste teemadel.

Endiselt on Eesti Pangal tihedad tööalased kontaktid Soome Pangaga. Ka 2004. aastal kohtuti mitmeid kordi nii juhatuse kui ekspertide tasemel. Traditsiooniline **Eesti Panga ja Soome Panga ühisseminar** toimus 2004. aastal Eestis. Põhiteemadeks olid lõimumine ELiga, Soome kogemused ja Eesti plaanid euroalaga liitumise praktiliste ettevalmistuste osas, Põhja- ja Baltimaade finantssüsteemide integratsioon ning koostöö ELi finantssektori poliitika alal. Eesti finantssektori seotus Rootsi ja Soomega on tinginud vajaduse laiema finantsstabiilsuse alase koostöö järele Põhjamaadega.

Põhja- ja Baltimaade kõrval olid 2004. aastal Eesti Panga olulisteks koostööpartneriteks Saksa, Austria ja Ühendkuningriik. Eesti Panga president ja juhatuse liikmed kohtusid tööalaselt nii eelmise kui praeguse Saksa keskpanga presidendiga, samuti kolleegidega Islandi, Jaapani, Kasahhi, Küprose ja Leedu keskpangast Vabariigi Presidendi riigivisiitide raames. 2004. aastal külastasid oma Eesti-visiitide raames Eesti Panka ka Saksamaa Liitvabariigi president Horst Köhler ning rahandusminister Hans Eichel.

Eesti Pank on omalt poolt olnud avatud kogemuste jagamisel teistele riikidele. 2004. aasta juunis oli Tallinnas visiidil Kirgiisi Keskpanga delegatsioon. Eesmärgiks oli lähemalt tutvuda Eesti pangandussektori infrastruktuuriga, eelkõige makse- ja arveldussüsteemi õigusliku raamistiku ja toimimispõhimõtetega. Septembris külastasid EL-Hiina koostööprojekti raames Eesti Panka Hiina keskpanga esindajad, keda huvitas Eesti rahapoliitika ning keskpanga iseseisvus ja toimimise läbipaistvus.

X. AVALIKE SUHETE JA KOMMUNIKATSIOONI PÕHIMÕTTED

Eesti Panga kommunikatsioonipoliitika lähtub järgmistest eesmärkidest:

- tagada avalikkuse arusaam keskpanga rahapoliitikast ja piisav toetus sellele;
- hoida ja väärtustada kuvandit Eesti Pangast kui pädevast, iseseisvast ja usaldusväärsest institutsioonist, kel on oluline roll riigi majanduspoliitika ja majanduse arengu suunamisel, kelle tegevus on läbipaistev ja kontrollitav ning kes on valmis kõigi ühiskonnagruppidega suhtlema;
- tagada majandusotsuseid toetava taustinfo võimalikult hea kättesaadavus majandusagentidele.

Keskpanga tegevusele esitatavate nõuete seas on tähtsal kohal tegevuse **läbipaistvus ja usaldusväärsus avalikkuse silmis**. Eesti Pank on välja töötanud majanduspoliitiliste väljundite koostamise ja levitamise põhimõtted, et tagada Eesti ühiskonna regulaarne, piisavalt põhjalik ja kvaliteetne teavitamine majanduspoliitika küsimustes. Keskpank on loonud paindliku ja tõhusa kommunikatsioonisüsteemi, mis peab tagama, et erinevad sihtgrupid majandusanalüütikutest laia avalikkuseni saavad vajaliku informatsiooni õigeaegselt ja minimaalsete ressursikuludega ning infosaajale on vajadusel tagatud võimalikult lihtne ligipääs täiendavale infole.

KESKPANGA AVALIKE SUHETE SEISUKOHAST OLULISED SIHTRÜHMAD

Nagu keskpankade puhul tavaks, kuulub Eesti Panga avalike suhete sihtgruppide hulka lisaks laiale avalikkusele ja meediale ka küllalt suurearvuline grupp kodu- ning välismaiseid finantsspetsialiste, samuti kohalikud ja rahvusvahelised äriringkonnad ning mitmesugused rahvusvahelised institutsioonid. Viimastel aastatel on suurenenud välismaiste meediaväljaannete huvi Eesti Panga vastu, seoses Eesti Euroopa Liidu liikmeks saamisega ning eelseisva majandus- ja rahaliidu täisliikmeks saamisega peaksid need kontaktid veelgi tihenema. Üle poole Eesti Panga kodulehe kasutajatest ja trükiste tellijatest on väljastpoolt Eestit.

Arvestades sihtrühmade paljusust ja eripalgelisust, on olulisel kohal uuringud, mille eesmärk on selgitada erinevate gruppide infohankimiseelistusi ja samuti hinnanguid Eesti Panga erinevatele publikatsioonidele. See aitab keskpangal kujundada oma väljundid enam sihtrühmade ootustele vastavateks. Info pakkumisel üritab pank võimalust mööda arvestada sihtgruppide huvisid ja taustteadmisi, mille väljaselgitamiseks korraldatakse mitmesuguseid kvantitatiivseid arvamusuuringuid ja kvalitatiivuuringuid. Lisaks uuringutulemustele arvestatakse keskpanga infoväljundite sisu ja vormi kujundamisel panka laekunud teabenõudeid, erinevate materjalide kasutamise statistikat ja muud tagasisidet.

EESTI PANKA LAEKUNUD INFOPÄRINGUD NING TEABENÕUDED

Eesti Panka laekuvatele infopäringutele vastamisel on esiplaanile seatud operatiivsus ja asjatundlikkus. 2004. aastal laekus Eesti Pangale 6379 infopäringut, neist 4850 infotelefoni vahendusel ning 1529 elektrooniliste kanalite kaudu. Kirjalikult ja suuliselt esitatud päringutest registreeriti teabenõudena 377 päringut.

Põhiliselt huvitasid infopäringute esitajaid 2004. aastal pangandus- ja makromajandusstatistika, Eesti Panga ajalugu ja funktsioonid, pangandust reguleerivad õigusaktid, numismaatiline informatsioon, Eesti Panga üllitised. Lisaks eelnimetatule tunti huvi Eesti pangandussüsteemi toimimise, riigi majandusolukorra ja rahapoliitika raamistiku vastu. Jätkuvalt küsitakse väga palju noteeritavaid ja mittenoteeritavaid valuutakursse, kuid seda tüüpi päringute osakaal päringute kogumahus kahaneb ja võib oletada, et inimesed kasutavad viidatud informatsiooni hankimiseks järjest enam muid Eesti Panga pakutavaid infokanaleid, eelkõige veebilehte. Statistilistest näitajatest pakuvad enam huvi Eesti Panga majandusprognoos, laenude kogumaht, tarbimislaenude- ja eluasemelaenude jäägid, otseinvesteeringud perioodide ja tegevusalade kaupa, sisemajanduse koguprodukt ning inflatsiooninäitajad.

Seoses Eesti euromündi kavandi konkursiga 2004. aasta detsembrikuus hoogustus eurotemaatiliste küsimuste esitamine nii Eesti Panga infotelefoni kui e-posti vahendusel. Kindlasti tõusis ühisraha euro kavandikonkursi käigus senisest enam inimeste teadvusesse ning tekitas laiemat huvi euroga seonduva suhtes. Küsimusi esitati euro pangatähtede ja müntide kohta, eurole ülemineku aja kohta, samuti taheti teada millistele tingimustele Eesti majandus peab vastama, et ühineda euroalaga, ning palju muud.

MEEDIASUHTLUS JA AVALIKUD ESINEMISED

Eesti Panga tegevust ja keskpanga majanduspoliitilisi seisukohti kajastavaid kirjutisi, uudisetekste, raadio- ja teleuudiseid jms ilmus Eesti meedias 2004. aastal ligikaudu 1900 korda; peamisteks teemadeks olid euro kasutuselevõtt, laenuturg ja intressimäärad, samuti mitmesugused majanduskommentaarid. Lisaks Eesti meediale anti 2004. aastal intervjuusid ligikaudu paarikümnele väliskanalile, sealhulgas Reutersile, Bloombergile, BBC-le, Handelsblatile, RAI1-le. Kokku saatis Eesti Pank 2004. aastal ajakirjandusele 66 pressiteadet ja kommentaari. Koostöös ajakirjaga "Akadeemia" anti välja rahateemaline eriväljaanne. Keskpanga esindajad esinesid ettekannetega mitmesugustel konverentsidel ja üritustel.

Eesti Panga juhatuse liikmetel oli üsna arvukalt avalikke esinemisi nii Eestis kui välismaal. Erinevat tüüpi esinemiste näidetena võib nimetada Eesti Panga presidendi Vahur Krafti ettekannet Tartu Ülikoolis Saksa-Eesti akadeemilise nädala raames toimunud konverentsil “Teadus ja teadmistepõhine ühiskond”, sõnavõttu Euroopa pangandus- ja finantsfoorumil Prahas, pidulikku kõnet Euroopa Keskpanga üldnõukogu kogunemisel, kus tähistati uute liikmesriikide ühinemist Euroopa Liiduga.

2004. aastal toimus Eesti Pangas kuus pressikonverentsi, mitmeid esitlusi ning näituseavamisi. 2004. aastal jätkas Eesti Pank lahtiste uste päevade traditsiooni: seekordsel lahtiste uste päeval 4. septembril külastas keskpanka 1200 inimest, mida on rohkem kui eelnenud aastatel.

Eesti Panga 85. aastapäeva tähistamine

Tähistamaks Eesti Panga 85. aastapäeva korraldas Eesti Pank 3. mail konverentsi, mis tõi Tallinna hulgaliselt külalisi Euroopa keskpankadest, Eesti ettevõtjaid, diplomaate, riigiametnikke ning rahvusvaheliste organisatsioonide ja ülikoolide esindajaid. Ligi 500 osalejaga “Eesti Panga eurokonverentsi 2004” avas

Eesti Vabariigi president Arnold Rüütel. Peaesinejateks olid Eesti Panga president Vahur Kraft, Euroopa Keskpanga juhatuse liige Tommaso Padoa-Schioppa ning Soome endine peaminister ning tänane Sitra-fondi juht Esko Aho. Ürituse lõpetas Eesti Vabariigi peaministri Juhan Partsi sõnavõtt. Konverentsi juhtis Eesti Panga asepresident Andres Sutt. Eesti Panga 85. aastapäevale pühendatud konverentsi kõned ja ettekanded on koondatud majandusajakirja "Kroon ja Majandus" eurokonverentsi erinumbrisse, mis ilmus nii eesti kui ka inglise keeles.

Euroraha tutvustamine ja Eesti euromündi kavandi konkurss

Üheks 2004. aastal enim rahva ning meedia tähelepanu köitnud sündmuseks kujunes Eesti euromündi kavandikonkurss, mis kuulutati pidulikult välja Eesti Panga traditsioonilisel Eesti krooni taaskäibeletuleku aastapäeva kõnekoosolekul 18. juunil Tammsaare pargis.

Eesti euromündi rahvusliku külje kavandi konkurss viidi läbi kahes etapis. Esimeses etapis valis Eesti Panga kokkukutsutud kümneliikmeline žürii 19. oktoobriks laekunud 134 kavandi hulgast välja kümme parimat. Žürii poolt välja valitud kümme parimat tööd pääsesid edasi rahvuslikku hindamisvooru. Rahvusliku hindamisvooru telefonihääletusest, mis toimus 4.–11. detsembrini, said osa võtta kõik Eesti elanikud. Eesti euromündi kavandi konkurss kulmineerus 15. detsembril korraldatud pressikonverentsiga, kus Eesti Panga president Vahur Kraft avalikustas Eesti euromündi rahvusliku külje kujundusvõistluse võitja, kelleks osutus Lembit Lõhmus võistlustööga Hara 2. Lembit Lõhmuse töö sai telefonihääletusel 12 482 häält ning oli ülekaalukalt rahva lemmikkavand. Võidutööl on kujutatud Eesti kontuur ja sõna "Eesti". "Euroopas on vähe maid, mille siluett moodustaks nii meeldejääva ja atraktiivse kujundi nagu seda on meie kodumaal. Selline kujund jääb kergesti meelde ning ei vaja mitte mingeid täiendavaid kommentaare," iseloomustas autor oma tööd.

NÄITUSE "EURO VALMIMINE: IDEEST TEOSTUSENI" AVAMINE ROTERMANNI SOOLALAOS

Koostöös Euroopa Keskpangaga avati 12. novembril 2004 Rotermanni soolalaos tunnustatud fotokunstniku Claudio Hilsi näitus "Euro valmimine: ideest teostuseni". Kunstnik jäädvustas aastatel 1999–2002 selleks kohandatud kunstiprojektis Euroopa Liidu 12 riigi üleminekut ühisrahale euro, alates kupüüride trükkimisest ja müntide vermimisest kuni vanade rahade ringlusest eemaldamise ja hävitamiseni.

Näituse raames tutvustati avalikkusele esmakordselt ka Eesti euroraha kujunduskonkursi kümmet parimat tööd.

NÄITUS "EUROMÜNTIDE SÜND" EESTI PANGA MUUSEUMIS

2004. aasta novembrikuust kuni uue aasta alguseni võis Eesti Panga muuseumis vaadata Eesti Panga ja Euroopa Komisjoni koostöös ettevalmistatud näitust "Euromüntide sünd", mis andis ülevaate, kuidas valiti euromündi ühise külje kujundus ning kuidas leidsid eri Euroopa riigid oma motiivid rahvusliku külje jaoks. See näitus oli populaarne eriti kooliõpilaste hulgas. Kokku külastas seda näitust üle 1500 inimese.

Eesti Panga muuseumi tegevus 2004. aastal

1996. aastal avatud Eesti Panga muuseumil on tähtis roll Eesti Panga avalike suhete süsteemis. Lisaks püsi- ja ühekordsetele ekspositsioonidele korraldatakse seal kohtumisi, esitlusi ja pressikonverentse. Muuseumis on müügil meenemündid ja sealt on huvilistel võimalik saada panga trükiseid. Regulaarselt külastavad väljapanekut koolid üle Eesti, saades ülevaate Eesti raha ja rahasüsteemi ajaloost. 2004. aastal oli muuseumil ligi 7000 külastajat.

2004. aasta oli muuseumile meenemüntide müügi rekordaasta – müüdi üle 6000 Eesti Panga poolt 2004. aastal emiteeritud Eesti lipu 120 aastapäeva tähistavat hõbemünti ning olümpiamängudele pühendatud kuldmünti.

XI. JUHTIMINE, ORGANISATSIOON JA PERSONALIPOLIITIKA

EESTI PANGA JUHTIMIS- JA OTSUSTUSORGANID NING OTSUSTUSPROTSESSID

Eesti Panga Nõukogu

Vastavalt Eesti Panga seadusele on Eesti Panga Nõukogu Eesti Panga kõrgeim organ, kes teostab järelevalvet Eesti Panga kogu tegevuse üle. Eesti Panga Nõukogu ainupädevusse kuulub: ettepaneku tegemine Vabariigi Presidendile Eesti Panga presidendi ametissenimetamiseks; Eesti Panga asepresidentide, juhatuse liikmete, pearaamatupidaja, Eesti Panga iseseisvate allasutuste ja esinduste juhtide ametissenimetamine ja vabastamine, samuti Finantsinspektsiooni nõukogu[1] kahe Eesti Panga poolt nimetatava liikme nimetamine ja tagasikutsumine Eesti Panga presidendi ettepanekul; Eesti Panga põhikirja ning Eesti Panga iseseisvate allasutuste ja esinduste põhikirjade kinnitamine; Eesti Panga eelarve täitmise järelevalve; Eesti Panga siseaudiitorite määramine, siseauditi tööplaani kinnitamine ja siseauditi tulemuste alusel otsuste tegemine; Eesti Panga sõltumatute audiitorite nimetamine; presidendi ettepanekul Eesti Panga aastaaruande kinnitamine; otsuste tegemine uute rahatähtede ja müntide nimiväärtuse ja kujunduse kohta; Eesti Panga iseseisvate allasutuste asutamise, reorganiseerimise ja likvideerimise otsustamine Eesti Panga presidendi ettepanekul; Eesti Panga nimel Riigikogule esitatavate kirjalike ettepanekute ja muude dokumentide läbivaatamine ja heakskiitmine.

Eesti Panga Nõukogu saab Eesti Panga presidendilt regulaarselt informatsiooni Eesti majanduse, rahapoliitika, finantssektori olukorra ja Eesti Panga eelarve täitmise kohta.

Eesti Panga Nõukogu praegune koosseis nimetati Riigikogu poolt ametisse 17. veebruaril 2004 ja sinna kuuluvad TÜ majandusteaduskonna professor **Mart Sõrg** (esimees), TÜ majandusteaduskonna professor **Raul Eamets**, panga president **Vahur Kraft** (ametikoha järgi), Riigikogu liige **Andres Lipstok**, TTÜ majandusteaduskonna professor **Enn Listra**, Riigikogu liige **Mart Opmann**, 2004. aasta oktoobrini Riigikogu liige ja alates oktoobrist Tallinna linnapea ametit pidav **Tõnis Palts**, TÜ majandusteaduskonna professor **Jüri Sepp** ja Riigikogu liige **Liina Tõnisson**.

---

[1] Finantsinspektsiooni nõukogu koosneb kuuest liikmest, kellest kaks – rahandusminister ja Eesti Panga president – on liikmed ametikoha järgi ja neli on nimetatavad liikmed. Nõukogu esimees on rahandusminister. Nõukogu nimetatavatest liikmetest pooled nimetab ja kutsub tagasi rahandusministri ettepanekul Eesti Vabariigi Valitsus ja pooled Eesti Panga presidendi ettepanekul Eesti Panga Nõukogu.

Eesti Panga juhatus

Eesti Panga seaduse kohaselt on juhatuse ülesandeks keskpanga töö kavandamine ja korraldamine. Juhatuse esimeheks on oma ametikoha järgi Eesti Panga president.

Eesti Panga juhatusse kuulusid 2004. aastal president **Vahur Kraft** ning asepresidendid **Rein Minka**, **Märten Ross** ja **Andres Sutt**.

Eesti Panga tegevuse **üldjuht on president Vahur Kraft.** Tema ainupädevusse kuulub raha- ja pangandus-poliitika kujundamise korraldamine ning Eesti Panga tegevuse üldjuhtimine, Eesti Panga Nõukogu otsuste täitmise korraldamine ning selleks vajalike meetmete rakendamine, Eesti Panga eelarve kinnitamine, samuti Euroopa Keskpankade Süsteemi ülesannete täitmise korraldamine.

Eesti Panga president annab keskpanga tegevusest aru Riigikogule ja vastab Riigikogus Eesti Panga tegevuse kohta esitatud arupärimistele. Eesti Panga president annab oma tegevusest regulaarselt aru Eesti Panga Nõukogule.

Vahur Kraft kontrollib asepresidentide tööd ning vastutab juhtimismehhanismide ülevaatamise eest.

Asepresident Rein Minka vastutab sularaharinglust korraldavate tegevuste kooskõlastamise ja töökeskkonna turvalisuse, Eesti Panga arveldussüsteemi töökindla, kuluefektiivse toimimise ja tervikliku arengu juhtimise, infotehnoloogilise töökeskkonna ja õiguskeskkonna kujundamise ning personalitöö eest.

Asepresident Andres Sutt vastutab Eesti Panga rahvusvaheliste ja avalike suhete, finantssektori poliitika koostamise ja elluviimise, finantssektorit käsitleva teabe kogumise, käitlemise ja avaldamise kooskõlastamise, makse- ja arveldussüsteemide ülevaatamise, samuti Eesti Panga finantsarvestuse ja -aruandluse ning sisemise asjaajamise ja füüsilise töökeskkonna eest.

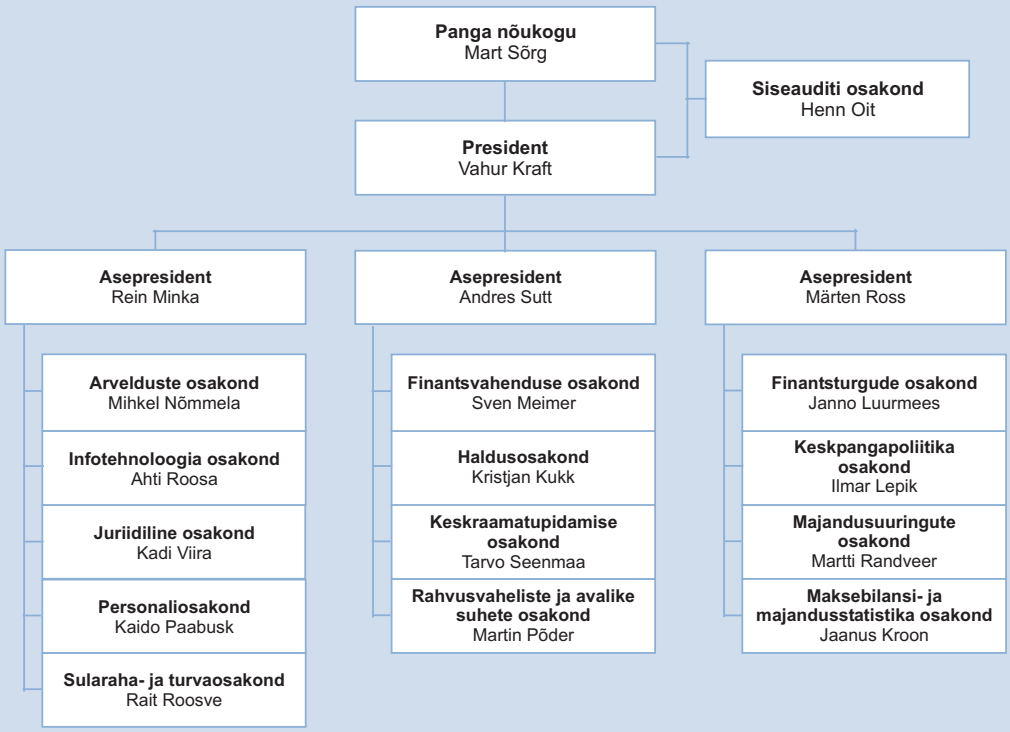
Asepresident Märten Ross vastutab rahapoliitiliste otsuste ettevalmistamise ja täideviimise, Eesti Panga finantsvarade juhtimise, riikliku statistika kogumise, koostamise ja avaldamise koordineerimise ning majandus-uuringute ja majandusalase täiendõppega seotud tegevuste kooskõlastamise eest.

Rahapoliitika komitee

Raha-, majandus- ja finantssektoripoliitika alaste seisukohtade väljatöötamiseks ja Eesti Panga tegevuse kooskõlastamiseks on keskpangas moodustatud alaline rahapoliitika komitee.

Eesti Panga rahapoliitika komitee koosseisu kuulusid 2004. aastal panga juhatuse liikmed president **Vahur Kraft** ning asepresidendid **Rein Minka**, **Märten Ross** ja **Andres Sutt** ning finantsturgude osakonna juhataja **Janno Luurmees**, keskpangapoliitika osakonna juhataja **Ilmar Lepik**, rahvusvaheliste ja avalike suhete osakonna juhataja **Martin Põder**, sularaha- ja turvaosakonna juhataja **Rait Roosve** ning finantsvahenduse osakonna juhataja **Sven Meimer**.

EESTI PANGA ORGANISATSIOONIKAART SEISUGA 1. APRILL 2005

Juhtimise üldine raamistik

Strateegiline juhtimine

Strateegilise juhtimise arendamisel jätkati Eesti Pangas 2001. aastal valitud teed – suund on võetud panga arendusprioriteetide ja tavapäraste tööde kindlaksmääramisele ning kirjeldamisele ning nende teostamiseks vajaliku inim- ja raharessursi plaanimisele **kolmeaastaseks perioodiks**. Kolme aasta vaate rakendamine plaanimisprotsessis aitab nii eelarvet kui ka sellega seotud ametikohtade kava senisest paremini läbi mõelda ja põhjendada. 2004. aastal otsustati muuta ametikohtade kavandamine ja eelarve plaanimine kolme aasta vaates iga-aastaseks rutiiniks.

Eesti Pangas 2004. aasta jooksul väljakujundatud protsessipõhise tööde ülevaatega loodi eedused protsessikeskse juhtimisarvestuse põhimõtete arendamiseks. Kolmandat aastat jätkati kogu pangas arenguvestlustega, mille eesmärk on üle vaadata juhtide ja töötajate vaheline koostöö ning plaanida töö- ja arenguülesandeid, samuti saada töötajatelt ettepanekuid panga strateegiliste suundade ja töökorralduse kohta.

Protsessijuhtimine

2004. aastal jätkati pangas juhtimissüsteemi täiustamist. Aasta esimesel poolel viidi lõpule kvaliteedijuhtimise põhimõtetele tuginevate juhtimissüsteemi elementide rakendamine osakondades ning **kirjeldati kõikide**

osakondade põhiprotsessid. Aasta teisel poolel määratles töögrupp **ülepangalised protsessid** ning panga juhatus kinnitas selle nimekirja.

Ülepangaliste protsesside korrapärane ülevaatamine ja parendamine muudeti panga aastase strateegilise juhtimise tsükli osaks. Ülepangaliste protsesside alusel jätkatakse panga juhtimissüsteemi arendamist – määratletakse protsesside omanikud, kes vastutavad protsesside arendamise ja kooskõlastatud toimimise, samuti juhtimisaruandluse ning riskijuhtimise eest.

Bureau Veritas Eesti OÜ kinnitas auditi käigus sularaha- ja turvaosakonnale 2002. aastal omistatud ISO 9001:2000 kvaliteedisertifikaadi kehtivuse. Kvaliteedisertifikaat kinnitab Eesti Panga sularaha menetlemise ja selle turvamise protsesside vastavust standardi nõuetele.

Juhtimiskompetentsid

Ühe juhtimisvaldkonna arendustegevusena viidi 2004. aastal läbi juhtimiskompetentside arendamise projekt, mis hõlmas kolme olulist etappi:

- panga jaoks oluliste juhtimiskompetentside väljaselgitamine ehk juhtide kompetentsimudeli loomine;
- juhtide 360 kraadi tagasiside meetodil hindamine vastavalt kompetentsimudelile ning personaalse tagasiside andmine;
- grupitulemuste kokkuvõte juhtimiskompetentside seminaril.

Projekti käivitamisega soovis Eesti Pank hõlbustada kahe eesmärgi saavutamist: ühelt poolt peetakse vajalikuks süsteemselt arendada panga juhitööd tegevate inimeste panga jaoks olulisi juhtimiskompetentse ja teisalt tahetakse pakkuda juhtidele nendest endist lähtuvat arenguvõimalust.

Riskijuhtimine

Ülepangalise riskijuhtimissüsteemi arendamise käigus valmistati 2004. aastal ette dokumendid, millega määratakse riskijuhtimisega seonduvate ülesannete jaotus Eesti Pangas, riskijuhtimise põhimõtted, aruandluse ahelad ja sagedus ning riskijuhtimise protsessi loogika. Kavandatavaid muudatusi riskijuhtimiskeskkonnas on tutvustatud Eesti Panga Nõukogule, kes saab ka regulaarseid aruandeid riskijuhtimissüsteemi rakendamise kohta Pangas.

Tuvastatud riskide hindamiseks moodustati alaline **riskide hindamise töögrupp**, mille eesmärk on saavutada parem võrreldavus riskide hindamisel ja vähendada subjektiivsust. Hinnatakse pangas tuvastatud riskide võimalike esinemissagedusi ja nende võimaliku realiseerumisega kaasnevaid mõjusid. Kõik Eesti Pangas tuvastatud ja hinnatud riskid on koondatud ühtsesse registrisse.

Kasutatavad skaalad võimaldavad hinnatud riske suhteliselt lihtsalt võrrelda, summeerida ja ühesugusele tõenäosusele (sagedusele) taandada. See annab Eesti Panga juhatusele võimaluse suunata oma peatähelepanu üksikutelt riskidelt panga kui terviku summaarsetele riskidele. Eraldi jälgimise alla jäävad eelkõige panga suurimad üksikriskid.

Üksikute riskide juhtimisega tegelevad enamasti Eesti Panga allüksused, keda toetab omapoolsete analüüsidega riskide hindamise töögrupp.

Selline kahetasandiline riskijuhtimine võimaldab piirata ühe juhi jälgitavate ja juhitavate riskide arvu 30–40 riskini.

Eesti Panga õigusliku tegevuse kooskõlastamine uueneva seadusandluse ja panga strateegiliste eesmärkidega

2004. aastal jätkus Eesti Panga õigusliku tegevuse kooskõlastamine uueneva seadusandluse ja panga strateegiliste eesmärkidega. Arengut iseloomustab suund Eesti ja Euroopa Liidu õiguskeskkondade lähendamisele. Selle töö esimene etapp, mille eesmärk oli panganduse ja finantsturgude õiguskeskkonna vastavusse viimine *acquis communautaire*'i nõudmistega, lõppes Eesti ühinemisel Euroopa Liiduga.

Euroopa Liiduga ühinemise järgselt kasvas järsult õiguskeskkonda puudutava rahvusvahelise teabevahetuse maht. Euroopa Keskpanga ja Euroopa Liidu komiteedes ning töögruppides on töö rõhuasetus nihkunud keskpanganduse ja finantsõiguse üleeuroopalist arengut puudutavate seisukohtade väljatöötamisele.

Keskpanga õigusliku tegevuse rahvusvaheline ulatus mõjutab tagasisidena panga positsiooni Eesti õigusaktide väljatöötamisel. Peamised siseriiklikud koostööpartnerid on sel alal Finantsinspektsioon ja Rahandusministeerium. Erinevate institutsioonaalsete huvide ühtlustamine ja praktiliste kogemuste lõimimine on aluseks parimate, Euroopa õigusruumi arvestavate lahenduste leidmisel. Koostöö laabumine on eriti oluline seetõttu, et Euroopa Ühenduse asutamisleping kohustab liikmesriike küsima iga Euroopa Keskpanga pädevusse kuuluva õigusakti eelnõu kohta Euroopa Keskpanga arvamust.

Oluline strateegiline ülesanne on juriidiliste eelduste kindlustamine euro kasutuselevõtuks. On vaja ette valmistada vajalikud lepingud ja määrused, hinnata Eesti õigusaktide sobivust ja teha vajadusel ettepanekuid nende muutmiseks. Samuti tuleb luua õiguslik alus neile rahapoliitilistele instrumentidele, mis osutuvad vajalikuks EMU täisliikmeks saamisel.

EESTI PANGA PERSONALIPOLIITIKA

Eesti Panga personalipoliitika eesmärk on tagada pangale tema peaeesmärkide täitmiseks vajalike töötajate värbamine, nende arendamine ja koolitus, motiveerimine ning õiglane tasustamine.

Panga töötajad

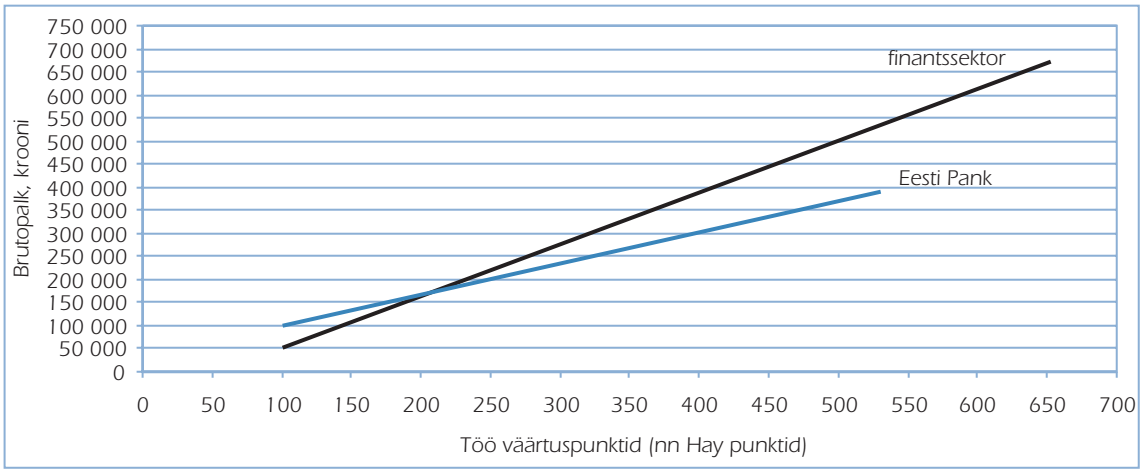
Töötajate värbamisel eelistatakse sisemist konkurssi, mille peamine eesmärk on töötajate motiveerimine pangasisese horisontaalse karjääri abil. Väliskonkurssi kasutatakse sisekonkursi ebaõnnestumisel või juhtudel, mil vajatakse keskpangast erineva kogemusega töötajat. Juhtide ja teiste vastutusrikaste ametikohtade täitmisel kasutatakse ametikoha kompetentsimudelit, mis on parim võimalus kandidaatide teadmiste ja oskuste ning isikuomaduste hindamiseks.

Eesti Panga kompenseerimispoliitika lähtub vajadusest värvata ja säilitada võimalikult kompetentseid töötajaid, motiveerida neid tulemuslikule tööle ning aidata kaasa panga kui tööandja hea maine kujundamisele. Kompensatsiooni keskmine suurus pangas peab olema konkurentsivõimeline tööturul, kus pank töötajate pärast konkureerib. Üldjuhul tähendab see finantssektori tööturgu Tallinnas (Harjumaal). Töötasude konkurentsivõimelisuse määramisel kõrvutatakse palgaturu möödunud perioodi näitajaid jooksva perioodi tegelike kehtivate töötasudega. 2004. aastal Eesti Panga palgatasemes olulisi korrektsioone ei toimunud, kuigi Harjumaa finantssektori palgamediaan oli veidi tõusnud.

Eesti Panga president Vahur Krafti põhitöötasu koos lisatasude ning preemiatega oli 2004. aastal 1 277 183 krooni, asepresident Rein Minkal 1 186 025 krooni, asepresident Märten Rossil 1 163 205 krooni, asepresident Andres Sutil 1 113 310 krooni. Eesti Panga Nõukogu liikmetele[2] tasuti 2004. aastal kokku 2 193 000 krooni.

[2] Sealhulgas nõukogu esimees ja 13 nõukogu liiget erinevatest koosseisudest.

Panga juhtkonda mittekuuluvate töötajate ametikohad on hinnatud Hay meetodil. Olenevalt hindamistulemustest jagunevad kõik ametikohad keskpanga ametikohtade klassifikatsioonis toodud palgagruppidesse. Eesti Pangas on kehtestatud kõiki palgagruppe läbiv palgaastmestik. Panga töötajad, välja arvatud juhatuse liikmed, saavad palgaastmetele vastavat töötasu, mida on võimalik tööperekondade kaupa kõrvutada nii pangas kui ka pangaväliselt.

Joonis 11.1. Aasta kogupalk; Harjumaa finantssektori ja Eesti Panga võrdlus

Allikas: Fontes

2004. aasta alguses oli pangal sõlmitud tööleping 252 töötajaga. Aasta jooksul lõpetati tööleping 23 töötajaga ja sõlmiti tööleping 30 töötajaga. 2004. aasta lõpul oli pangal tööleping sõlmitud 259 töötajaga, kellest oli reaalselt tööl 231 töötajat ning 28 töötaja tööleping oli peatatud (eelkõige lapsehoolduspuhkusele läinud ja EKPsse ajutiselt tööle asunud töötajad). Tööjõu voolavus (23 inimest) oli mõnevõrra suurem kui eelmisel aastal (19 inimest), ent jättes kõrvale söökla ülesannete delegeerimisega seotud koondamised (7 inimest), on voolavus väiksem kui 2003. aastal.

Töötajate keskmine vanus on viimastel aastatel jäänud stabiilseks, 2004. aastal oli see 40 aastat. Pangas töötas 110 meest (42%) ja 149 naist (58%). Suurenenud on just 20–40aastaste töötajate osakaal, vanemate töötajate osakaal on olnud suhteliselt stabiilne. Et keskpangas on tõusnud kõrgemat kvalifikatsiooni nõudvate ametikohtade osakaal, iseloomustas töötajaskonna struktuuri 2004. aastal jätkuv vanemametnike osakaalu suurenemine nooremametnike ja teenindajate arvelt. Kui 2002. aastal oli vanemametnike osakaal 55% töötajaskonnast, siis 2004. aasta lõpuks oli see 65%. See väljendub ka töötajate haridustaseme tõusus: 2004. aastal 10 bakalaureuse-, 5 magistri- ja 2 doktorikraadi.

Arendamine ja koolitus

2004. aastal osalesid panga töötajad enesearenduse eesmärgil täiendkoolituse raames **pangasisestes koolitusprojektides ja seminaridel**, tegelesid tõsiselt **tasemekoolitusega** ning kasutasid aktiivselt **Euroopa Keskpanga stažeerimisvõimalusi**.

Koolituseks plaaniti Eesti Pangas ligikaudu 4% palgakulust, aasta lõpuks moodustasid **koolituskulud palgakulust 3,5%**. Koolituse kulu ühe töötaja kohta oli 11 000 krooni. 2004. aastal registreeriti 194 töötaja ehk 83% osalemine koolitustel. Koolituste kogumaht oli 11 512 tundi, mis tähendab, et **keskmiselt viibis iga töötaja koolitusel kuus päeva aastas**.

2004. aasta peamised koolitusteemad määratleti panga sisekoolitusplaanis. Osakonnasisese koolitusvajaduse otsustasid osakonnad iseseisvalt.

Kokku oli orienteeruvalt **200 koolitusüritust**, millest kolmandiku moodustas väliskoolitus. **Sisekoolituskursusi toimus 25**, neist 20 kaasvaldkonnas (infotehnoloogia, õigusteaduse, juhtimise ja suhtlemise alal) ja 5 põhivaldkonnas (keskpanganduse, finantssektori järelevalve ning majandusteooria ja -poliitika teemal). Põhivaldkonnas andsid olulist kaalu **pangasiseste ja välislektorite abil peetud seminarid**. Neid toimus 2004. aasta jooksul kokku 19, millest 17 olid avalikud (st kolmandik kuulajatest on väljastpoolt Eesti Panka; sagedasemad külalised on Tallinna Tehnikaülikooli, Rahandusministeeriumi, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning kommertspankade töötajad).

Lisaks sisekoolitusprojektidele ning töötajate ametikohaspetsiifilisele täiendkoolitusele pakutakse panga töötajatele ka kursuseid, mille korraldab mõni teine keskpank või rahvusvaheline organisatsioon. Need on spetsiaalselt üleminekumajanduste keskpankadele suunatud kursused ja eelmisel aastal toimus neid 41. Tähtsamad koolituspartnerid olid endiselt **Rahvusvaheline Valuutafond** ja **Inglise Pank**.

Koolitusteemadest pöörati enim tähelepanu **juhtimise ja suhtlemise erinevatele aspektidele, infotehnoloogiale, majandusteooriale** ja **-poliitikale** ning **majandusstatistikale**. Jätkuvalt mahukas oli ka **keeleõpe**, kus inglise keele kõrval on päevakohaseks muutunud ka saksa, prantsuse ja muude Euroopa keelte oskuste-vilumuste omandamine.

Tasemekoolitusel osales 2004. aastal 47 töötajat, kellest ligi pooled omandasid magistrikraadi (22), doktori- ja bakalaureusekraadi taotlejaid oli kumbagi veerand. Aasta jooksul oli **Euroopa Keskpangas** 3–11 kuuks **stažeerimas 7 Eesti Panga töötajat**.

Rahvusvaheline koostöö

2004. aastal intensiivistus Eesti Panga osalemine Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) personalijuhtide koostöövõrgustikus. Pank oli esindatud kaks korda aastas toimuvatel EKPSi personalijuhtide konverentsil mais Frankfurdis ja oktoobris Brüsselis. Lisaks nendele regulaarsetele kohtumistele osales personaliosakond mitteametlikul Põhjamaade keskpankade personalijuhtide kokkusaamisel Kopenhaagenis.

Eesti Pank kutsuti osalema ajutisse rakkerühma, mille eesmärk oli kirjeldada ühtse organisatsioonikultuuri arendamisega seotud probleeme EKPSis. Taani, Austria, Soome, Poola ja Eesti keskpankade personaliosakondade koostöös valmistati Brüsseli kohtumiseks ette arutelu alusdokument pealkirjaga *"Common Corporate Culture within the ESCB – a common challenge?"*.

Jätkus ka koostöö EKPSi koolitusjuhtidega; Eesti Pank oli esindatud koolitusjuhtide septembrikuisel kohtumisel Vilniuses.

Eesti Panga töötajate harrastused ja traditsioonid

Spordiklubi

2004. aasta lõpuks oli Eesti Panga spordiklubis 206 liiget. Harrastajate arvu poolest on populaarseimad alad korvpall, aeroobika, ujumine, võrkpall ja *bowling*.

Rohke osavõtuga üritustest võib nimetada suvist perespordipäeva Mõedakul (47 osalejat) ning talvist suusatamist Nelijärvel (58 osalejat). Jalgrattamatkajad käisid 2004. aastal Rügeni saarel, suusatajad Tahkos, maletajad pidasid matši Prantsuse keskpanga esindajatega.

Kammerkoor

Eesti Panga ja Finantsinspektsiooni töötajatest koosnev koorimuusikasõprade ühendus tuli esmakordselt kokku 15. mail 1998. Tänaseks üle 30liikmelist koori juhatab dirigent Peeter Perens, kes on lõpetanud Eesti Muusikaakadeemia nii dirigendi kui ka lauljana. Koori tegevust koordineerib igaks uueks tegevusaastaks valitud juhatus.

Eesti Panga kammerkoori tegevus oli 2004. aastal küllaltki tihe. Kevadel võeti osa Euroopa keskpankade koorifestivalist Eurochoir 2004 ning suve hakul XXIV Üldlaulupeost. Lisaks esineti Eesti Panga eurokonverentsil ning Eesti Panga 85. aastapäeval. Teisel poolaastal said teoks kaks suuremat projekti – kontsert Viljandi Pauluse kirikus ning ühine jõulukontsert koos Eesti Raudtee segakooriga Tallinna Jaani kirikus.

EESTI PANGA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANNE

31. detsembril 2004 lõppenud majandusaasta kohta

JUHATUSE KINNITUS 31. DETSEMBRIL 2004 LÕPPENUD MAJANDUSAASTA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDELE

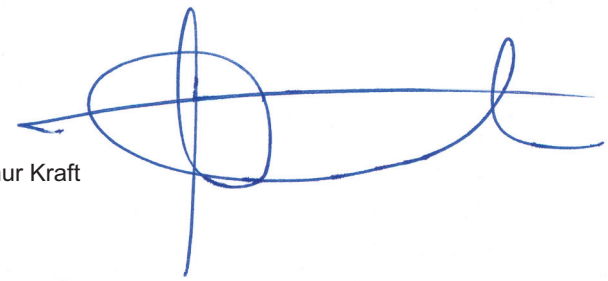
Juhatus on koostanud Eesti Panga raamatupidamise aastaaruande, mis koosneb bilansist, tulude-kulude aruandest, omakapitali liikumise aruandest ning nende aruannete lisadest. Juhatus on raamatupidamise aastaaruande koos audiitori järeldusotsusega esitanud kinnitamiseks Eesti Panga Nõukogule.

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on järgitud Eesti Panga seadust, Eesti Panga põhikirja ning Eesti Panga sisemisi raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtteid ning see kajastab õigesti ja õiglaselt Eesti Panga vara, kohustusi, omakapitali ja majandustegevuse tulemust.

Raamatupidamise aastaaruandele on 28. märtsil 2005 alla kirjutanud kõik sellel päeval juhatusse kuulunud liikmed.

Juhatuse esimees

Vahur Kraft

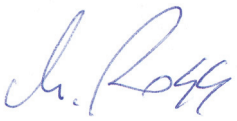

Juhatuse liikmed

Rein Minka

Märten Ross

Andres Sutt

BILANSID SEISUGA 31. DETSEMBER 2004 JA 2003 (TUHAT KROONI)

	Kirje	31.12.2004	31.12.2003
VARAD			
Välisvarad		**21 787 426**	**18 397 027**
Kuld	**1**	41 400	42 739
Konverteeritav välisvaluuta	**2**	20 562 047	17 139 726
SDRi konto RVFis	**3**	953	969
Osalus RVFis	**3**	1 161 271	1 202 326
Muud nõuded RVFile	**3**	10 882	11 267
Osalus Euroopa Keskpangas	**4**	10 873	–
Kodumaised varad		**284 890**	**300 366**
Laenud ja muud nõuded	**5**	53 520	56 973
Aktsiad	**6**	73	73
Muud varad	**7**	17 070	23 818
Põhivarad	**8**	214 227	219 502
Kokku varad		**22 072 316**	**18 697 393**
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL			
Väliskohustused		**1 672 277**	**1 687 372**
Välisvõlad	**2**	506 705	480 827
RVFi kroonikontod	**3**	1 161 184	1 202 237
Mitteresidentide kontod	**9**	4 388	4 308
Kodumaised kohustused		**16 713 513**	**13 505 761**
Sularaha ringluses		8 895 053	8 324 146
Krediidiasutuste kontod ja muud jooksvad kohustused	**10**	7 776 968	5 126 210
krediidiasutuste kontod		7 701 894	5 062 641
muud		75 074	63 569
Kohustused välisvaluutas	**3**	4 883	5 056
Muud kohustused	**11**	36 609	50 349
Omakapital		**3 686 526**	**3 504 260**
Kapital ja reservid	**12**	3 435 323	3 228 509
Kasum		251 203	275 751
Kokku kohustused ja omakapital		**22 072 316**	**18 697 393**

Selgitused lehekülgedel 101–115 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

2004. JA 2003. AASTA TULUDE-KULUDE ARUANDED (TUHAT KROONI)

	Kirje	2004	2003
Netointressid ja muu puhastulu välisvaradelt ja -kohustustelt	**13**	**477 501**	**440 374**
Netointressid ja muu puhaskulu kodumaistelt varadelt ja kohustustelt	**14**	**-56 801**	**-42 064**
Intressid ja muud tulud		11 829	12 565
Intressid ja muud kulud		-68 630	-54 629
Muud tegevustulud	**15**	**20 043**	**8 062**
Põhitegevuskulud	**16**	**-189 488**	**-178 601**
Personalikulu		-78 805	-76 945
Rahatähtede ja müntide valmistamine		-15 405	-10 018
Haldus- ja majanduskulu		-69 546	-65 787
Põhivara kulum		-25 733	-25 851
Kasum enne erakorralisi tulusid ja allahindluseid		**251 255**	**227 771**
Erakorralised tulud		–	**47 766**
Kulud ja tulud allahindlustest		-52	214
Erakorralised tulud ja allahindluste netomuutus	**17**	**-52**	**47 980**
Kasum	**18**	**251 203**	**275 751**

Selgitused lehekülgedel 101–115 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

OMAKAPITALI MUUTUSTE ARUANNE (TUHAT KROONI)

	Põhikapital	Reservkapital	Erireserv	Ümberhindlus-reservid	Kasum	Kokku
Jääk 2002. aasta lõpul	**100 000**	**500 000**	**2 168 911**	**3 219**	**601 379**	**3 373 509**
Ülekanded	–	–	3 219	-3 219	–	–
2002. aasta kasumi jaotus	–	–	456 379	–	-456 379	–
Eraldised riigieelarvesse	–	–	–	–	-145 000	-145 000
2003. aasta kasum	–	–	–	–	275 751	275 751
Jääk 2003. aasta lõpul	**100 000**	**500 000**	**2 628 509**	**–**	**275 751**	**3 504 260**
2003. aasta kasumi jaotus	–	–	206 813	–	-206 813	–
Eraldised riigieelarvesse	–	–	–	–	-68 938	-68 938
2004. aasta kasum	–	–	–	–	251 203	251 203
Jääk 2004. aasta lõpul	**100 000**	**500 000**	**2 835 323**	**–**	**251 203**	**3 686 526**

Selgitused lehekülgedel 101–115 on raamatupidamise aastaaruande lahutamatu osa.

EESTI PANGA RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE LISAD

RAAMATUPIDAMISE AASTAARUANDE KOOSTAMISEL KASUTATUD ARVESTUSPÕHIMÕTTED

Üldpõhimõtted

Raamatupidamise aastaaruande koostamisel on lähtutud Eesti Panga seadusest, Eesti Panga põhikirjast, Eesti raamatupidamise seadusest, Euroopa Keskpanga raamatupidamisjuhenditest ning Eesti Panga sisestest raamatupidamise aastaaruande koostamise üldpõhimõtetest. Eesti Panga raamatupidamise aruande koostamisel kasutatavad arvestuspõhimõtted ning teabe esitusviis määratakse Eesti Panga presidendi poolt kooskõlas Euroopa Keskpanga raamatupidamisjuhenditega, küsimustes aga, mida need ei reguleeri, tuginetakse rahvusvahelistele finantsaruandluse standarditele.

Majandustehingud on kirjendatud soetusmaksumuse printsiipi järgides nende toimumise momendil, välja arvatud juhtudel, mida on lähemalt selgitatud seoses vastavate kirjetega.

Vastavalt Eesti Panga seaduse § 30 (7) ei maksa Eesti Pank tulumaksu ega muid majandustegevusega seotud makse riigieelarvesse ega kohalikesse eelarvetesse, välja arvatud füüsiliste isikutega seotud maksud. 1. maist 2004 kehtima hakanud käibemaksuseaduse § 21 tulenevalt on Eesti Pank alates 14. maist 2004 registreeritud piiratud käibemaksukohustuslaseks ja arvestab tasumisele kuuluva käibemaksu Euroopa Ühenduse siseselt soetatud või imporditud kaupade ja teenuste käibelt.

Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud tuhandetes Eesti kroonides (tuhat krooni), kui ei ole eraldi viidatud mõnele teisele mõõtühikule.

Peamised arvestuspõhimõtted, mida kasutati Eesti Panga raamatupidamise aastaaruande koostamisel, on toodud allpool.

Välisvaluutas toimunud tehingute kajastamine

Välisvaluutapõhiste majandustehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Eesti Panga valuutakursid. Välisvaluutas antud nimiväärtusega varad ja kohustused on ümber hinnatud Eesti kroonidesse bilansipäeval ametlikult kehtinud Eesti Panga välisvaluutakursside alusel. Kõik ümberhindamise tulemusena tekkinud kursikasumid ja -kahjumid on kajastatud tulude-kulude aruandes perioodi tulu või kuluna.

2004. ja 2003. aasta 31. detsembril kasutati järgmisi valuutakursse:

	2004	2003
USD	11,4711	12,40960
SDR	17,8109	18,44059
EUR	15,6466	15,64664

Finantsvarad ja -kohustused

Eesti Panga bilanss on esitatud kujul, mis eraldab varad ja kohustused ning nendega seotud tulud ja kulud residentsuse lõikes (kodumaised ja välismaised). Selline esitlus võimaldab jälgida Eesti krooni tagatust kulla ja konverteeritava välisvaluutaga. Välisvaluutatehingud on seotud eelkõige välisvaluutareservi haldamisega. Tehingud Eesti kroonides on seotud peamiselt raharingluse, turuoperatsioonide ning Eesti Panga igapäevase tegevusega.

Õiglase väärtuse all mõistetakse summat, mille eest informeeritud, mitteseotud ning huvitatud osapooled vahetavad varasid või likvideerivad kohustusi. Kui finantsvarade ja -kohustuste õiglane väärtus erineb märkimisväärselt nende bilansilisest väärtusest, siis on need erinevused raamatupidamise aastaaruande lisades eraldi välja toodud.

Eesti Panga finantsvarade ja -kohustuste õiglase väärtuse ning bilansilise väärtuse vahel ei esinenud seisuga 31.12.2004 ja 31.12.2003 olulisi erinevusi.

Kuld

Kulla kogus on hinnatud aasta lõpu turuväärtuses, mis on võrdne Eesti Panga poolt määratud Eesti krooni ja kulla vahelise päevakursiga. Kulla turuväärtuse muutus aruandeperioodi lõpul võrreldes selle algusega on kajastatud tulude-kulude aruandes real “Netointressid ja muu puhastulu välisvaradelt ja -kohustustelt”.

Investeeringud konverteeritavas välisvaluutas

Välisriikide võlakirjad ja muud noteeritavad väärtpaberid konverteeritavas välisvaluutas on kajastatud aasta lõpu õiglases väärtuses. Tulud ja kulud võlakirjade ümberhindamisest seoses nende õiglase väärtuse muutumisega on kajastatud tulude-kulude aruandes real “Netointressid ja muu puhastulu välisvaradelt ja -kohustustelt”.

Repotehingud ehk väärtpaberite müügi- ja tagasiostutehingud on kajastatud väärtpaberite tagatisel võetud laenuna nende õiglases väärtuses, st väärtpaberid kajastatakse Eesti Panga bilansis varadena ning tagasiostusumma kohustusena. Õiglane väärtus on leitud diskonteeritud rahavoogude meetodil. Õiglase väärtuse muutus on kajastatud tulude-kulude aruandes tekkepõhiselt real “Netointressid ja muu puhastulu välisvaradelt ja -kohustustelt”.

Pöördrepotehingud ehk väärtpaberite ostu- ja tagasimüügitehingud on kajastatud väärtpaberite tagatisel antud laenuna nende õiglases väärtuses. Õiglane väärtus on leitud diskonteeritud rahavoogude meetodil. Õiglase väärtuse muutus on kajastatud tulude-kulude aruandes tekkepõhiselt real “Netointressid ja muu puhastulu välisvaradelt ja -kohustustelt”. Pöördrepotehingute tagatiseks olevaid väärtpabereid ei kajastata Eesti Panga bilansis.

Tuletistehingud

Tuletistehinguid kasutatakse valuutakursi- ja intressiriski juhtimisel ja need hõlmavad välisvaluuta *forward*-lepinguid, vahetuslepinguid (*swap*’id) ja futuurlepinguid. Tuletistehingud kajastatakse bilansis nende õiglases

väärtuses tehingupäevapõhiselt ridadel “Konverteeritav välisvaluuta” (positiivse väärtusega lepingud) ning “Välisvõlad” (negatiivse väärtusega lepingud). Õiglase väärtuse muutus on kajastatud tulude-kulude aruandes real “Netointressid ja muu puhastulu välisvaradelt ja -kohustustelt”. Eesti Pank ei kasuta tuletisinstrumentide puhul riskimaandamisinstrumentide arvestuse (*hedge accounting*) põhimõtteid.

Investeeringud aktsiatesse

Investeeringud aktsiatesse on kajastatud õiglase väärtuse meetodil, kui õiglane väärtus on usaldusväärselt hinnatav. Aktsiate õiglane väärtus ei ole usaldusväärselt hinnatav juhul, kui nendega ei toimu aktiivset kauplemist ning puuduvad alternatiivsed meetodid nende väärtuse usaldusväärseks hindamiseks. Sellisel juhul kajastatakse aktsiad korrigeeritud soetusmaksumuses (algne soetusmaksumus, mida on vähendatud aktsiate väärtuse püsiva languse korral alla bilansilise väärtuse). Aktsiate müügitulud ja -kulud on kirjendatud tulude-kulude aruandes pärast seda, kui kõik müügitingimused on täidetud. Dividenditulu on kajastatud perioodi tuluna.

Põhivarad

Põhivaraks loetakse varasid kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 5000 kroonist. Põhivara võetakse arvele soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast ja muudest põhivara kasutuselevõtmisega otseselt seotud väljaminekutest. Põhivarana on bilansis kajastatud maa, hooned, infotehnoloogia riistvara, tarkvara ja muud pikaajalise kasutuseaga varad. Samuti kajastatakse põhivara hulgas ettemaksed põhivara eest.

Maa ja kunsti- ning kultuurivarade soetusmaksumust ei amortiseerita. Ülejäänud põhivaralt arvestatakse kulumit lineaarse meetodi alusel järgmiste määrade järgi, lähtudes varade eeldatavast kasutuseast:

	2004	2003
Hooned ja ehitised	3%	3%
Hoonete tehnosüsteemid	20%	20%
Riistvara	33%	33%
Tarkvara	20–50%	20–50%
Muu põhivara	20%	20%

Tarkvara kuluminormide eristamise vajadus tuleneb kõrge soetusmaksumuse ja erineva kasuliku tööeaga rakendustarkvara kasutuselevõtmisest.

Rekonstrueeritud põhivarade soetusmaksumust on suurendatud rekonstrueerimiskulude võrra, kui on suurendatud hoonete ja ehitiste välismõõtmeid või muudetud olemasolevate hoonete ja ehitiste otstarvet. Jooksvad remonditööd on kajastatud perioodi kuluna. Juhul kui on teada või on tõenäoline, et varade reaalväärtus on püsivalt madalam raamatupidamises kajastatud väärtusest, on põhivara alla hinnatud.

Arenguväljaminekud kajastatakse nende tekkimise perioodil tulude-kulude aruandes kuluna.

Laenude ja muude nõuete allahindlus

Ebatõenäoliselt laekuvad laenud ning muud nõuded on alla hinnatud. Allahindluse tulemusel tekkinud aruandeperioodi kulu on kajastatud tulude-kulude aruandes. Bilansis on samal ajal vähendatud vastavat vara.

Laenuportfellis sisalduvate laenukahjumite katteks on teostatud laenuportfelli üldine allahindlus, katmaks laenuportfellis sisalduvaid võimalikke, otseselt identifitseerimata kahjumeid. Üldkorras allahindlust

rakendatakse vaid madala riskiklassiga laenude puhul. Üldine allahindlus peegeldab Eesti Panga juhatuse hinnangut võimalike kahjumite suuruse kohta, arvestades laenude riskiklassi ning senist kogemust.

Laenude ja muude nõuete arvestus jätkub kuni laenude ja muude nõuete laekumiseni või nende lõpliku bilansist mahakandmiseni. Laenude ja muude nõuete mahakandmine toimub vaid juhul, kui on kasutatud kõiki õigusaktides ettenähtud meetmeid vara sissenõudmiseks või kui vara sissenõudmine ei ole majanduslikult otstarbekas. Aruandeperioodil laekunud, kuid eelnevalt kuludesse kantud nõuded on kajastatud samal kulukirjel vastukandena.

Kohustused

Kõik teadaolevad kohustused ja eraldised kajastatakse bilansis, kui nende suurust on võimalik usaldusväärselt hinnata ning nende realiseerumine on tõenäoline. Potentsiaalseid kohustusi, käendusi ja garantiisid arvestatakse bilansiväliselt. Juhul kui potentsiaalse kohustuse realiseerumine on ebatõenäoline, ei kirjeldata sellega seotud asjaolusid raamatupidamise aastaaruande lisades.

Sularaha ringluses

Sularaha ringluses hõlmab Eesti Panga poolt emiteeritud rahatähti ja münte nimiväärtuses, mis on kajastatud bilansis kohustusena sularaha hoidja suhtes. Sularaha valmistamise kulud kajastatakse tulude-kulude aruandes maksekohustuse tekkimisel tarnija ees.

Tulud ja kulud

Tulud ja kulud on kajastatud tulude-kulude aruandes arvestusperioodi jooksul tekkepõhiselt, sõltumata raha laekumisest või tasumisest.

Hinnangud

Raamatupidamise aastaaruande koostamine vastavalt hea raamatupidamistava nõuetele eeldab juhatuselt hinnangu andmist Eesti Panga varasid ja kohustusi ning aruandeperioodi tulusid ja kulusid mõjutavate asjaolude kohta bilansikuupäeva seisuga. Need hinnangud põhinevad raamatupidamise aastaaruande koostamispäeva seisuga saadaoleval informatsioonil Eesti Panga seisundi ning kavatsuste ja riskide kohta.

Bilansipäevajärgsed sündmused

Eesti Panga raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised varade ja kohustuste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmnesid ajavahemikul bilansipäevast kuni juhatuse poolt aruande allkirjastamise päevani.

KIRJE 1 – KULD

Eesti Panga kullareservide väärtuse muutusest annab ülevaate alltoodud tabel:

	Kogus (untsides)	Untsi turuhind (kroonides)	Turuväärtus (tuhat krooni)
Jääk 2003. aasta lõpul	8 250,171	5 180,3880	42 739
Ümberhindlus	–	–	-1 339
Jääk 2004. aasta lõpul	**8 250,171**	**5 018,0400**	**41 400**

KIRJE 2 – KONVERTEERITAV VÄLISVALUUTA, VÄLISVÕLAD

Konverteeritava välisvaluuta ning välisvõlgade kirjetel kajastuvad Eesti Panga välisvaluutareservid ning nende reservide haldamisega seotud kohustused konverteeritavas välisvaluutas. Reservide juhtimiseks kasutatakse järgmisi finantsinstrumente: nõudmiseni ja tähtajalised hoiused, võlakirjad, välisvaluuta hetke- ja tulevikutehingud (*spot*'id, futuurid, *forward*'id, *swap*'id) ning repo- ja pöördrepotehingud.

tuhat krooni

	Jääk 2003. aasta lõpul	Järelejäänud tähtaja struktuur				
		kuni 3 kuud	3–12 kuud	1–3 aastat	3–5 aastat	üle 5 aasta
Konverteeritav välisvaluuta	**17 139 726**	**4 307 985**	**7 952 153**	**3 241 949**	**658 722**	**978 917**
Sularaha ja jooksevkontod	348 506	348 506	–	–	–	–
Tähtajalised deposiidid	2 117 811	2 117 811	–	–	–	–
Võlakirjad	12 831 741	–	7 952 153	3 241 949	658 722	978 917
Pöördrepotehingud	1 742 145	1 742 145	–	–	–	–
Tuletistehingute õiglane väärtus	99 523	99 523	–	–	–	–
	Jääk 2004. aasta lõpul	**kuni 3 kuud**	**3–12 kuud**	**1–3 aastat**	**3–5 aastat**	**üle 5 aasta**
Konverteeritav välisvaluuta	**20 562 047**	**14 272 032**	**2 543 989**	**1 913 911**	**752 223**	**1 079 892**
Sularaha ja jooksevkontod	391 732	391 732	–	–	–	–
Tähtajalised deposiidid	–	–	–	–	–	–
Võlakirjad	17 191 651	10 902 096	2 543 901	1 913 911	751 852	1 079 892
Pöördrepotehingud	2 926 978	2 926 978	–	–	–	–
Tuletistehingute õiglane väärtus	51 686	51 226	89	–	371	–

	Jääk 2003. aasta lõpul	Järelejäänud tähtaja struktuur				
		kuni 3 kuud	3–12 kuud	1–3 aastat	3–5 aastat	üle 5 aasta
Välisvõlad	**480 827**	**480 827**	**–**	**–**	**–**	**–**
Repotehingud	448 091	448 091	–	–	–	–
Tuletistehingute õiglane väärtus	32 736	32 736	–	–	–	–
	Jääk 2004. aasta lõpul	**kuni 3 kuud**	**3–12 kuud**	**1–3 aastat**	**3–5 aastat**	**üle 5 aasta**
Välisvõlad	**506 705**	**506 705**	**–**	**–**	**–**	**–**
Repotehingud	489 728	489 728	–	–	–	–
Tuletistehingute õiglane väärtus	12 630	12 630	–	–	–	–
Muud kohustused	4 347	4 347	–	–	–	–

2004. aastal suurenesid Eesti Panga neto-välisvaluutareservid 3,4 miljardit krooni, moodustades aasta lõpul 20,1 miljardit krooni. Eesti Pangalt osteti 2004. aasta jooksul välisvaluuta eest Eesti kroone 38,3 miljardi krooni ulatuses ja Eesti Pangale müüdi Eesti kroone välisvaluuta eest 35,4 miljardi krooni ulatuses. Valuutakomitee põhimõtte kohaste tehingute netotulemina suunati täiendavalt ringlusesse 2,9 miljardit krooni. Välisvaluutareserve suurendas ringluses olevate Eesti kroonide mahu kasv ning reservide õiglase väärtuse kasv.

Eesti Panga välisvaluutareservid peavad tagama ringluses oleva sularaha, raha krediidiasutuste kontodel Eesti Pangas ning muud Eesti Panga bilansilised kohustused. Seetõttu lähtutakse nende investeerimisel Eesti krooni kattevarale kehtestatud konservatiivsetest riskipiirangutest, mis seavad investeerimistulu teenimisel prioriteetideks vahendite säilivuse ja likviidsuse.

2004. aasta lõpul moodustasid eurodes antud nimiväärtusega finantsinstrumendid välisvaluutareservidest 92%. Kui siia lisada välisvaluuta vahetustehingutest (*swap*'id) lisanduvad valuutapositsioonid, siis oli euro osakaal Eesti Panga välisvaluutareservides *ca* 100%.

tuhat krooni

	Jääk 2004. aasta lõpul		Jääk 2003. aasta lõpul	
	Konverteeritav välisvaluuta (tuhat krooni)	Struktuur	Konverteeritav välisvaluuta (tuhat krooni)	Struktuur
Kokku	**20 562 047**	**100%**	**17 139 726**	**100%**
EUR	18 862 308	92%	15 665 203	92%
USD	1 678 725	8%	1 437 889	8%
Muud valuutad	21 014	0%	36 634	0%

	Jääk 2004. a lõpul		Jääk 2003. a lõpul	
	Välisvõlad (tuhat krooni)	Struktuur	Välisvõlad (tuhat krooni)	Struktuur
Kokku	**-506 705**	**100%**	**-480 827**	**100%**
EUR	-4 241	1%	-333	0%
USD	-495 010	98%	-449 654	94%
Muud valuutad	-7 454	1%	-30 840	6%

Bilansiväline netopositsioon

Kokku	**-1 202 368**	**100%**	**-850 661**	**100%**
USD	-1 393 670	116%	-1 172 786	138%
Muud valuutad	191 302	-16%	322 125	-38%

Eesti Panga välisvaluutareservide juhtimise reeglid lubavad tehinguid sooritada üksnes kõrge rahvusvahelise krediidireitinguga pankade ja finantsinstitutsioonidega ning limiteerivad krediidiriski, mida Eesti Pank oma välisvarade juhtimisel võtta saab. Emitendirisk on lubatud rahvusvaheliste reitinguagentuuride (S&P/Moody's) järgmiste minimaalsete krediidireitingute puhul – kuni üheaastase kestusega võlakirjade puhul A-1 või P-1, üle üheaastase kestusega võlakirjade puhul AA- või Aa3. Eesti Panga välisvaluutareservid olid 2004. aastal paigutatud peamiselt euroala juhtivate tööstusriikide ja Ameerika Ühendriikide madala riskiastmega võlakirjadesse keskmise tähtajaga veidi üle ühe aasta.

KIRJE 3 – SUHTED RAHVUSVAHELISE VALUUTAFONDIGA (RVF)

SDRi konto RVFis

Igale RVFi liikmesriigile avatakse SDRi konto, mida kasutatakse laenutehingute ja mitmesuguste muude samalaadsete operatsioonide läbiviimiseks liikmesriigi ja RVFi vahel. Järgnev tabel kajastab liikumisi Eesti Vabariigi SDRi kontol RVFis.

tuhat krooni

SDRi konto RVFis	2004	2003
Jääk aasta algul	969	1 013
Intressi- ja muud tulud	35	68
Kursivahed	-51	-112
Jääk aasta lõpul	**953**	**969**

Osalus RVFis

Suhetes Eesti Vabariigi ja RVFi vahel tegutseb Eesti Pank fiskaalagendina ning RVFi kroonihoiuste ja võlakohustuste depositaarina. Igale RVFi liikmesriigile on kehtestatud kvoot, mis määrab tema osaluse (liikmemaksu) suuruse ja hääleõiguse RVFis. RVFi liikmeksolek on kajastatud varades ja see võrdub liikmesriigi kvoodiga. 2004. aasta lõpul oli Eesti Vabariigi kvoot Rahvusvahelises Valuutafondis 65 200 000 SDRi.

Eesti Vabariik on tasunud oma liikmemaksu valitsuse võlakohustustega, mis on deponeeritud Eesti Pangas ja kajastuvad kirjel "RVFi kroonikontod". Nimetatud võlakohustused ei kanna intressi.

tuhat krooni

Osalus RVFis (aktiva)	**2004**	**2003**
Jääk aasta algul	1 202 326	1 323 081
Kursivahed	-41 055	-120 755
Jääk aasta lõpul	**1 161 271**	**1 202 326**
RVFi kroonikontod (passiva)		
Jääk aasta algul	1 202 237	1 322 983
Kursivahed	-41 053	-120 746
Jääk aasta lõpul	**1 161 184**	**1 202 237**

Muud nõuded RVFile

Alates 1997. aasta märtsist kajastatakse sellel kirjel summasid, mida RVF on reserveerinud oma finantsseisundi tugevdamiseks ning mille allikaks on valmisolekulaenu (*Stand-by Arrangement*; SBA) ja majandusarengu soodustamise sihtlaenu (*Systemic Transformation Facility*; STF) intressimäärale lisatud protsendimäär.

tuhat krooni

Muud nõuded RVFile	**2004**	**2003**
Jääk aasta algul	11 267	12 399
Kursivahed	-385	-1 132
Jääk aasta lõpul	**10 882**	**11 267**
Eesti Pank, SBA laenuga seotud nõue	5 999	6 211
Valitsus, STF laenuga seotud nõue	4 883	5 056
Kokku	**10 882**	**11 267**

Kohustused välisvaluutas

Kirjel kajastatakse Eesti Vabariigi Valitsuse nõuet Rahvusvahelise Valuutafondi vastu, mis kajastatakse Eesti Panga bilansis kohustusena Eesti Vabariigi Valitsuse ees. Nõue on seotud Eesti Vabariigi osalemisega RVFi finantsseisundi tugevdamises majandusarengu soodustamise sihtlaenu (STF) pealt arvestatud lisaintresside kaudu.

Eelnevatel perioodidel kajastati sellel kirjel ka Eesti Vabariigi Valitsuse nõudmiseni hoiuseid Eesti Pangas.

tuhat krooni

Kohustused välisvaluutas	**2004**	**2003**
Jääk aasta algul	**5 056**	**5 564**
Kursivahed	-173	-508
Jääk aasta lõpul	**4 883**	**5 056**

KIRJE 4 – OSALUS EUROOPA KESKPANGAS

Kirjel kajastatakse Eesti Panga osalust Euroopa Keskpangas (EKP).

2004. aasta 1. mail liitus Eesti Vabariik Euroopa Liiduga, mille tulemusena sai Eesti Pank Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) liikmeks. Vastavalt EKPSi ja EKP põhikirja artiklile 28 sai Eesti Pangast EKP kapitali märkija. Märgitava kapitali arvutamisel on aluseks kapitaliosaluse määr, mis on kehtestatud vastavalt EKPSi põhikirja artiklile 29.3 ning mida korrigeeritakse iga viie aasta järel. Eesti Vabariigi osalus EKP kapitalis on 0,1784%, mis arvutati vastavalt EKPSi põhikirja artiklile 29 Euroopa Komisjonilt saadud andmete põhjal, võttes arvesse elanikkonna arvu ja sisemajanduse koguprodukti. Kuna Eesti Vabariik ei kuulu euroalasse, kohaldus talle põhikirja artikli 48 üleminekusäte, mille järgi kohustus Eesti Pank liitumisel EKPSiga maksma EKP-le 7% märgitud kapitalist summas 694 916 eurot (10,9 miljonit krooni). Ülejäänud 93% märgitud kapitalist tuleb Eesti Pangal tasuda Eesti Vabariigi liitumisel eurosüsteemiga.

KIRJE 5 – LAENUD JA MUUD NÕUDED

Alljärgnevalt on toodud laenude ja muude nõuete detailsem liikumine 2004. aastal koos täiendavate selgitustega:

tuhat krooni

	Jääk 2004. aasta lõpul	Suurene-mine	Vähene-mine	Allahindluse muutus	Jääk 2003. aasta lõpul
Kokku	**53 520**	**10 219**	**-13 621**	**-52**	**56 973**
Tagatisfond	**147**	**147**	**-124**	**–**	**124**
Laenud	**53 373**	**10 072**	**-13 497**	**-52**	**56 849**
Eesti Panga töötajatele	53 191	8 144	-11 581	-52	56 679
Kogunenud intressid	182	1 928	-1 916	–	170

Tagatisfond

Eesti Pank sõlmis 2002. aastal Tagatisfondiga varahalduslepingu, mille kohaselt Tagatisfond maksab Eesti Pangale teenustasu Tagatisfondi vahendite paigutamise eest. Kirjel kajastatakse 2004. aasta IV kvartali teenustasu nõue, mille Tagatisfond on tasunud 2005. aastal.

Laenud Eesti Panga töötajatele

Eesti Panga töötajatele on antud kinnisvaraga tagatud eluasemelaene maksimaalselt 25 aastaks ja tarbimislaene tähtajaga kuni 2 aastat. Eluaseme- ja tarbimislaenu intressimäära kehtestab oma otsusega Eesti Panga Nõukogu. Eluasemelaenu intressimäära aluseks on Eesti Panga poolt krediidiasutustele makstav reserviintressimäär, millele lisandub riskimarginaal. Reserviintressimäär oli ekvivalentne Euroopa Keskpanga deposiidi intressimääraga, mis 2004. aasta jooksul oli 1,0%. Tarbimislaenu intressimäär on võrreldav Eesti krediidiasutuste poolt samasugustel tingimustel väljastatavate laenude intressimääraga. Peale selle on antud õppelaene tähtajaga kuni 10 aastat. Vastavalt Eesti Panga seadusele oli kuni 2002. aastani Eesti Panga töötajatel ja nõukogu liikmetel keelatud võtta laenu mis tahes krediidiasutusest peale Eesti Panga.

Laenude allahindluse kohta on täiendav teave esitatud kirjel 17.

KIRJE 6 – AKTSIAD

Eesti Panga omanduses olevad aktsiad:

	Jääk 2004. aasta lõpul		Jääk 2003. aasta lõpul	
	Osalus (%)	Tuhat krooni	Osalus (%)	Tuhat krooni
KOKKU		**73**		**73**
Rahvusvaheline Arvelduspank (BIS)				
200 hääleõigusega aktsiat	M/A	2	M/A	2
Tallinna Börs (TB)				
8 aktsiat nimiväärtusega à 10 000 krooni	1,1	71	1,1	71

M/A - mitte arvestatud

Tallinna Börs

Eesti Panga omanduses on 8 aktsiat ja 1,1%ne osalus Tallinna Börsis.

Rahvusvaheline Arvelduspank (BIS)

Eesti Pank omab 200 hääleõiguslikku aktsiat Rahvusvahelises Arvelduspangas.

KIRJE 7 – MUUD VARAD

Sellel kirjel on kajastatud mitmesuguseid ettemakseid teenuste ja kaupade eest, mille kättesaamise tähtajad langevad 2005. aastasse, samuti Finantsinspektsiooni kohustust Eesti Panga ees seoses ostetud teenustega, laovarusid ning muid käibevarasid.

KIRJE 8 – PÕHIVARAD

Põhivara liikumise aruanne 2004. aastal:

tuhat krooni

	Hooned	Riistvara	Inventar	Tarkvara	Transpordi-vahendid	Kokku
Soetusmaksumus						
Jääk 2003. aasta lõpul	197 020	63 515	79 789	43 824	553	384 701
Soetatud	8 433	4 344	4 957	3 153	0	20 887
Maha kantud, müüdud	0	-899	-1 970	-479	-553	-3 901
Jääk 2004. aasta lõpul	**205 453**	**66 960**	**82 776**	**46 498**	**0**	**401 687**
Akumuleeritud kulum						
Jääk 2003. aasta lõpul	26 720	47 925	64 871	26 669	543	166 728
Arvestatud	6 811	9 691	4 835	6 376	10	27 723
Maha kantud, müüdud	0	-870	-1 909	-479	-553	-3 811
Jääk 2004. aasta lõpul	**33 531**	**56 746**	**67 797**	**32 566**	**0**	**190 640**
Jääkväärtus						
2003. aasta lõpul	170 300	15 590	14 918	17 155	10	217 973
2004. aasta lõpul	**171 922**	**10 214**	**14 979**	**13 932**	**0**	**211 047**
Ettemaksed põhivara eest						
Jääk 2003. aasta lõpul	372	0	262	895	0	1 529
Jääk 2004. aasta lõpul	**3 180**	**0**	**0**	**0**	**0**	**3 180**
Kokku põhivara						
2003. aasta lõpul	170 672	15 590	15 180	18 050	10	219 502
2004. aasta lõpul	**175 102**	**10 214**	**14 979**	**13 932**	**0**	**214 227**

Põhivarasid soetati 2004. aastal 20,9 miljoni krooni eest. Hoonete hankest peamise osa moodustasid Sakala 4/6, Tallinn vaheehitusele lisandunud ühendusgalerii, mis võeti kasutusele novembris, ning Estonia pst 13, Tallinn hoone parendustööd. Riistvarahanked sisaldavad arvuteid, servereid, printereid ja mitmesuguseid tarvikuid. Inventarihangetest moodustasid enamiku turvaseadmed ning mitmesugused büroomasinad. Tarkvarahangetest olid olulisemad kulutused süsteemitarkvarale ning olemasoleva tarkvara täiendavate kasutajalitsentside soetamine.
2004. aasta lõpu seisuga oli ettemakseid põhivarade eest tehtud peamiselt riistvara, turvaseadmete ning Sakala 6, Tallinn hoone projekteerimistööde eest.

KIRJE 9 – MITTERESIDENTIDE KONTOD

Sellel kirjel on kajastatud Maailmapanga ja Põhjamaade Investeerimispanga intressita nõudmiseni hoiuste kontod, mille kaudu on toimunud nimetatud organisatsioonidelt Eesti Vabariigile antud välislaenude vahendus.

KIRJE 10 – KREDIIDIASUTUSTE KONTOD JA MUUD JOOKSVAD KOHUSTUSED

Sellel kirjel on kajastatud Eesti krediidiasutuste arvelduskontod Eesti Pangas. Krediidiasutuste hoiused kasvasid 2004. aasta jooksul 2,6 miljardi krooni võrra. Krediidiasutuste arvelduskontodel hoitava raha eest makstavaks intressimääraks on Eesti Pank kehtestanud aruandekuu viimasel pangapäeval kehtinud Euroopa Keskpanga deposiidiintressimäära, mis 2004. aasta jooksul oli 1,0% (vt kirje 14). Intressi arvestatakse arvelduskonto kuu keskmiselt jäägilt.

Alates 2002. aastast kajastuvad sellel kirjel ka Finantsinspektsiooni Eesti Pangas avatud arvelduskontol olevad vahendid, mida finantsjärelevalve subjektid tasuvad järelevalvetasuna. Finantsinspektsiooni arvelduskontol olevatele vahenditele arvestatakse intresse alates 2004. aasta jaanuarist.

KIRJE 11 – MUUD KOHUSTUSED

Sellel kirjel kajastatakse Eesti Panga võlgnevusi mitmesuguste 2004. aasta majandustegevusega seotud arvelduste eest, mille maksetähtajad langesid 2005. aastasse.

Lisaks on käesoleval kirjel kajastatud 1998. aasta 1. juunist kehtivuse kaotanud Eesti ühekroonised mündid, mille väljalaskeaasta oli 1992, 1993 või 1995.

KIRJE 12 – KAPITAL JA RESERVID

Kapitali ja reservide liikumine 2004. aastal:

tuhat krooni

	Jääk 2004. aasta lõpul	**2003. aasta kasumi jaotus**	**Jääk 2003. aasta lõpul**
Kokku	**3 435 323**	**206 813**	**3 228 509**
Põhikapital	100 000	–	100 000
Reservkapital	500 000	–	500 000
Erireserv	2 835 322	206 813	2 628 509

Vastavalt Eesti Panga seaduse paragrahvile 30 suunatakse vähemalt 25% aastakasumist nii põhikapitali kui ka reservkapitali suurendamiseks. Pärast nimetatud eraldiste tegemist võidakse osa kasumist Eesti Panga Nõukogu otsusel suunata sihtkapitalide ja -fondide moodustamiseks ja täiendamiseks. Kasumi ülejäänud osa kantakse riigieelarvesse.

KIRJE 13 – NETOINTRESSID JA MUU PUHASTULU VÄLISVARADELT JA -KOHUSTUSTELT

tuhat krooni

	2004	2003
Kokku	**477 501**	**440 374**
Tulud		
Tähtajalised deposiidid	5 257	8 491
Võlakirjad	401 060	302 311
Pöördrepotehingud	57 557	91 389
Dividendid (BISi aktsiad)	849	807
Välisvaluuta tuletistehingud	7 266	14 114
Kursikasumid	–	18 647
Muud tulud	13 706	6 898
Kulud		
Repotehingud	-3 673	-2 269
Kursikahjumid	-4 519	–
Muud kulud	-2	-14

Käesolev kirje sisaldab netotulusid Eesti Panga välisvaluutareservide haldamisel sooritatud tehingutelt riiklike võlakirjadega, sh pöördrepotehinguid, kursikasumeid koos kulla hinnavahedega, intressitulusid tähtajalistelt hoiustelt, tulusid valuutavahetustehingutelt ja dividende.

2004. aasta neto-välisvaluutareservide tootlus oli 2,69%, mis ületas mõnevõrra prognoositut (2,44%). Selle peamiseks põhjuseks oli euroalal oodatud intresside tõusutsükli edasilükkumine. Kaheaastaste ja pikemate võlakirjade intressid langesid, lühemad tõusid ainult mõne baaspunkti võrra.

Erakordseks võib pidada reservide kasvu 2004. aasta jooksul, mis andis märkimisväärse panuse (umbes 65 miljonit krooni) prognoositust kõrgemasse puhastulusse.

KIRJE 14 – NETOINTRESSID JA MUU PUHASKULU KODUMAISTELT VARADELT JA KOHUSTUSTELT

Suure osa sellel kirjel kajastatavatest summadest moodustavad krediidiasutuste arvelduskontodel hoitavate vahendite eest makstud intressid ning krediidiasutuste arvelduskontode teenindamisega seotud tulud. Lisaks sellele on kirjel kajastatud intressitulud Eesti Panga töötajatele antud laenudelt.

tuhat krooni

	2004	2003
Kokku	**-56 801**	**-42 064**
Intressitulud	1 916	2 831
Intressikulud	-468	-1
Krediidiasutuste hoiuste tasustamine ja teenustasud		
Intressikulud	-67 924	-54 303
Tulud arveldusteenustest	8 941	8 401
Muud tulud	971	1 333
Muud kulud	-237	-325

Netointressid ja muu puhaskulu on 2004. aastal võrreldes 2003. aastaga kasvanud 14,7 miljonit krooni. Selle peamiseks põhjuseks on krediidiasutuste arvelduskontodel hoitavatele vahenditele makstud intresside kasv, mis tuleneb krediidiasutuste hoiuste kasvust (vt kirje 10). Tulud arveldusteenustest on võrreldes 2003. aastaga samal tasemel.

KIRJE 15 – MUUD TEGEVUSTULUD

tuhat krooni

	2004	2003
Tegevustulud	**20 043**	**8 062**
Finantsjärelevalve hüvitatavad kulud	7 956	4 520
Müntide ning numismaatilis-bonistiliste toodete müügitulu	10 465	1 080
Renditulu	700	620
Tulu vara müügist	304	368
Muud tulud	618	1 474

Suure osa muudest tegevustuludest moodustavad laekumised Finantsinspektsioonile osutatud teenuste eest summas 8,0 miljonit krooni. Vastavalt Finantsinspektsiooni ja Eesti Panga vahel sõlmitud koostööprotokollile tasus Finantsinspektsioon 2004. aastal igakuiste maksete näol Eesti Pangale osutatud tugiteenuste eest 100% nende tugiteenuste maksumusest. 2003. aastal kattis Eesti Pank Finantsinspektsiooni teenindamisega seotud tugiteenuste kulu 50% ulatuses. 2005. aastal kehtiv kokkulepe on sarnane 2004. aasta omale.

Numismaatilis-bonistiliste toodete müügituludena laekus 2004. aastal 10,5 miljonit krooni, millest 8,4 miljonit krooni moodustasid tulud 2004. aastal valmistatud ning 2,1 miljonit krooni varasematel aastatel valminud toodetelt.

Rendituludes kajastatakse Eesti Panga koolituskeskuste renditulusid. Vara müügituludes sisaldub Eesti Pangale mittevajaliku põhivara ning laovarude müügitulu.

Muudest tuludest moodustavad 2004. aastal enamiku Eesti Panga söökla müügitulud ning panga trükiste müügitulud. Muud tulud vähenesid seoses söökla üleandmisega operaatorile alates 1. maist 2004.

KIRJE 16 – PÕHITEGEVUSKULUD

2004. aasta põhitegevuskulud suurenesid 2003. aastaga võrreldes 6,1%. Võrreldes 2003. aastaga tõusid kinnisvara remondi- ja halduskulu, infotehnoloogia hoolduskulu ning avalike suhete ja trükiste tootmise kulu.

2002. aasta 1. jaanuarist alustas tööd iseseisva eelarvega Finantsinspektsioon. Finantsinspektsiooni ja Eesti Panga vahel on sõlmitud koostööprotokoll, millega määratakse kindlaks Eesti Panga poolt Finantsinspektsioonile osutatavad teenused ja nende hinna kujunemise põhimõtted. Eesti Pank osutab Finantsinspektsioonile järgmisi teenuseid: infotehnoloogiateenus, raamatupidamisteenus ning kinnisvara- ja haldusteenus.

Eesti Panga poolt Finantsinspektsioonile 2004. aastal osutatavate teenuste maksumus oli 8,0 miljonit krooni. Finantsinspektsioon kompenseeris Eesti Pangale 2004. aasta teenuste- ja amortisatsioonikulu täies ulatuses.

2004. aastal kasvas personalikulu võrreldes 2003. aastaga 2,4%. Personalikulud sisaldavad peamiselt palgakulu koos maksudega. Palgakulu kasv tulenes ametikohtade struktuuri muutustest ning töötajate individuaalsest arengust.

tuhat krooni

	2004	2003
Personalikulu	**-78 805**	**-76 945**
Palgad	-57 589	-56 181
Hüvitised ja soodustused	-1 694	-1 723
Sotsiaalmaks	-19 245	-18 771
Töötuskindlustusmaks	-277	-270

Hüvitiste ja soodustuste kulu moodustavad Eesti Panga töötajaile makstavad ühekordsed toetused, osaluspensioni hüvitised ning eluasemelaenu intressimääraga seotud erisoodustuste maksukulu. Hüvitiste ja soodustuste kulu oli 2004. aastal võrreldes eelmise aastaga väiksem, kuna rahandusministri poolt kehtestatava intressimäära langetamisega kaasnes töötajate laenudelt arvutatud erisoodustuse ja sellelt tasutud maksude vähenemine.[1]

2003. aasta lõpul oli Eesti Pangas täidetud 233 ametikohta, 2004. aasta lõpul 231.

2004. aastal osales Eesti Pank oma töötajate ja Eesti Panga Nõukogu liikmete investeeringutes vabatahtlikku pensionikindlustusse kokku 0,6 miljoni krooni ulatuses. Eesti Pank maksab kahele isikule ka teenetepensioni tunnustusena Eesti raha- ja pangasüsteemi arendamisel osutatud eriliste teenete eest. Teenetepensioni suurus on 1,6kordne Eesti keskmine palk. 2004. aastal moodustas teenetepensioni kulu pangale 0,3 miljonit krooni.

Rahatähtede ja müntide valmistamise kulud on 2004. aastal võrreldes 2003. aastaga suurenenud 5,4 miljonit krooni. Sularaha valmistamise kuludes sisaldusid käibemüntide ja pangatähtede valmistamise kulud 5,3 miljonit krooni ning numismaatilis-bonistiliste toodete valmistamise kulud 8,9 miljonit krooni. 2004. aastal vermiti 50sendiseid ja ühekrooniseid käibemünte. Samuti vermiti 2004. aastal olümpiamängudele pühendatud kuldmünte ja Eesti lipule pühendatud hõbemünte. Pangatähti 2004. aastal ei valmistatud.

Haldus- ja majanduskulu on võrreldes 2003. aastaga kasvanud 3,8 miljoni krooni võrra, eelkõige infotehnoloogia hoolduskulude suurenemise tõttu.

Tulenevalt andmesidekulude ja tarkvara hoolduskulude kasvust on infotehnoloogia hoolduskulud võrreldes 2003. aastaga suuremad *ca* 3,8 miljoni krooni võrra. Tarkvara hoolduskulude suurenemise põhjustasid uute soetatud tarkvaramoodulite lisandunud hoolduskulud ja hoolduskulude hinnatõus. Andmesidekulud kasvasid tulenevalt Euroopa Keskpanga Nõukogu otsusest tuumvõrgu hoolduskulude katmise kohta. Eesti Pank tasus Euroopa Keskpangale 2004. aastal tuumvõrgu hoolduskulusid 1,5 miljoni krooni ulatuses.

Avalike suhete ja trükiste kulu kasvas 2004. aastal 1,4 miljoni krooni võrra. Kasvu põhjusteks on eelkõige suuremad eurotemaatikaga seotud reklaami- ja uuringute kulud ning Euroopa Liidu publikatsioonide kulud.

Kinnisvara remondi- ja halduskulu on võrreldes 2003. aastaga suurenenud 1,2 miljoni krooni võrra. Kasv on tingitud elektrienergiakulude ja jooksvate remondikulude suurenemisest.

Koolitus- ja lähetuskulud on võrreldes 2003. aastaga samal tasemel. Koolituskulud vähenesid 0,2 miljoni krooni võrra ja lähetuskulud kasvasid 0,3 miljoni krooni võrra.

Töölähetuskuluna käsitletakse lähetatu reisi- ja majutuskulusid, päevarahasid ning konverentside või seminaride osavõtutasusid. Kasvanud on välislähetuste arv, mis on tingitud Euroopa Keskpankade Süsteemi ning Euroopa Liidu erinevates komiteedes ning töögruppides osalemise suurenemisest. Kui 2003. aastal käis ELiga seotud 164 töölähetuses kokku 66 panga töötajat, siis 2004. aastal käis ELiga seotud 326 töölähetuses kokku 92 panga töötajat. ELiga seotud lähetuste kulud kasvasid 2004. aastal võrreldes 2003. aastaga 1,5 miljoni krooni võrra.

[1] Intressimäär oli 2004. aastal 4%.

Muude kulude hulgas moodustas peamise osa bürookulu summas 4,2 miljonit krooni ning panga poolt korraldatavate seminaride ja ürituste kulu summas 3 miljonit krooni.

tuhat krooni

	2004	2003
Haldus- ja majanduskulu	**-69 546**	**-65 787**
Kinnisvara remondi- ja halduskulu	-13 875	-12 610
Infotehnoloogia hoolduskulu	-13 406	-9 572
Side- ja transpordikulu	-2 826	-3 468
Avalikud suhted ja trükised	-6 597	-5 177
Õigusteeninduse, -ekspertiisi ja kohtukulu	-954	-1 413
Koolitus- ja lähetuskulu	-10 052	-9 942
Finantsvara halduskulu	-10 157	-12 761
Muud kulud	-11 679	-10 844

KIRJE 17 – ERAKORRALISED TULUD JA ALLAHINDLUSTE NETOMUUTUS

Sellel kirjel kajastatakse erakorralisi tulusid ja kulusid ning kulusid ja tulusid, mis on seotud eraldiste moodustamisega ja laenuportfelli allahindluste läbiviimisega.

tuhat krooni

	2004	2003
Erakorralised tulud ja allahindluste netomuutus	**-52**	**47 980**
Erakorralised tulud	**–**	**47 766**
Tulu BISi aktsiate müügist	–	45 741
Tulu lootusetute laenude laekumisest deposiidile Eesti Ühispangas	–	1 819
Tulu muudest lootusetute nõuete laekumistest	–	206
Netomuutus laenuportfelli allahindlustest	**-52**	**214**
Eesti Panga laenuportfelli allahindluse tulu	63	284
Eesti Panga laenuportfelli allahindluse kulu	-115	-70

Lähtudes heast raamatupidamistavast ning kajastamaks võimalikult õiglaselt ja objektiivselt Eesti Panga poolt välja antud laene, on Eesti Panga laenuportfellile teostatud allahindlust alates 2002. aastast. Lähtudes eluaseme- ning tarbimislaenude laenuportfelli riskimäärade vähenemisest 2004. aastal, tekkis allahindluse tulu 63 tuhat krooni. Õppelaenude mahu suurenemise tõttu tekkis allahindluse kulu 115 tuhat krooni. Laenuportfelli allahindlusest tulenev netokulu 2004. aastal oli 52 tuhat krooni.

KIRJE 18 – KASUMI JAOTUS

Eesti Panga kasumijaotuse strateegia aluspõhimõte on vältida Eesti Panga omakapitali ja kohustustevaba välisvaluutareservi liiga kiiret vähenemist kesksete majandusnäitajate suhtes enne Eesti ühinemist Euroopa Majandus- ja Rahaliiduga.

Hinnanud 2004. aasta aprillis kasumijaotuse strateegiat, otsustas Eesti Panga Nõukogu jätkata eelnimetatud kasumijaotuse strateegiat ning kanda 2003. aasta kasumist riigieelarvesse 68,9 miljonit krooni ja erireservi 206,8 miljonit krooni.

KIRJE 19 – TULETISTEHINGUD

tuhat krooni

Tuletistehingud	Lepinguline väärtus	Turuväärtus	
		Varad	Kohustused
Seisuga 31.12.2003 kokku	**4 298 407**	**99 523**	**-32 736**
Välisvaluuta *forward*-tehingud	677 157	25 604	-22 422
Välisvaluuta *swap*-tehingud	3 326 350	72 203	-10 075
Futuurtehingud	294 900	1 716	-239
Seisuga 31.12.2004 kokku	**4 145 056**	**51 686**	**-12 630**
Välisvaluuta *forward*-tehingud	675 972	19 041	-11 978
Välisvaluuta *swap*-tehingud	3 460 919	30 988	-413
Futuurtehingud	8 165	1 657	-239

Välisvaluutareservide juhtimisel riskide maandamise eesmärgil kasutatavate lõpetamata välisvaluuta vahetustehingute (*swap*-tehingud) lepinguline väärtus ulatus 2004. aasta lõpus 3,5 miljardi kroonini. Nende lõpptähtajad langevad 2005. aasta algusesse. *Forward*-tehingute lepinguline väärtus 2004. aasta lõpus ulatus 676 miljoni kroonini ning nende tähtajad langevad 2005. aasta algusesse. Futuurtehingute lepinguline väärtus 2004. aasta lõpus ulatus 8,2 miljoni kroonini ning nende tähtajad langevad samuti 2005. aasta algusesse.

KIRJE 20 – POTENTSIAALSED KOHUSTUSED

tuhat krooni

	Jääk 2004. aasta lõpul	Jääk 2003. aasta lõpul
Potentsiaalsed kohustused	**154 408**	**10 598**
BISi aktsiate 75%line sissemaksmata osa	8 352	9 035
EKP osalus 93%line sissemaksmata osa	144 456	–
Lepingulised kohustused sularaha valmistamiseks	1 600	1 563

Rahvusvaheline Arvelduspank

Alates 1930. aastast eksisteerib tinglik kohustus Rahvusvahelise Arvelduspanga suhtes. See tinglik kohustus kujutab endast 75%list sissemaksmata osa Šveitsi kuldfrankides nomineeritud Rahvusvahelise Arvelduspanga aktsiate eest, mille summa bilansipäeval oli 8,4 miljonit krooni (vt kirje 6).

Euroopa Keskpank

Tulenevalt Eesti Vabariigi ühinemisest Euroopa Liiduga ja Eesti Panga saamisest Euroopa Keskpankade Süsteemi liikmeks sai Eesti Pangast Euroopa Keskpanga kapitali märkija. Eesti Pank on tasunud 7% märgitud kapitalist summas 694 916 eurot (10,9 miljonit krooni; vt kirje 4). Eesti Pangal lasub kohustus tasuda ülejäänud 93% märgitud kapitalist summas 9,2 miljonit eurot (144 miljonit krooni) Eesti Vabariigi liitumisel eurosüsteemiga.

Rahatähtede ja müntide valmistamine

2004. aasta lõpul ulatusid Eesti Panga lepingulised kohustused sularaha valmistamiseks 2005. aastal 1,6 miljoni kroonini.

Deloitte.

AS Deloitte Audit Eesti
Roosikrantsi 2
10119 Tallinn
Estonia
Tel: +372 640 6500
Fax: +372 640 6503
www.deloitte.com
Reg. kood 10687819

AUDIITORI JÄRELDUSOTSUS

Eesti Panga nõukogule:

Oleme auditeerinud Eesti Panga (edaspidi "Pank") 31. detsembril 2004 lõppenud majandusaasta kohta koostatud raamatupidamise aastaaruannet. Selle aruande õigsuse eest vastutab Panga juhatus. Meie vastutame arvamuse eest, mida avaldame raamatupidamise aastaaruande kohta meie auditi põhjal.

Meie audit on läbi viidud vastavalt Rahvusvahelistele Auditeerimise Standarditele. Nimetatud standardite kohaselt planeerime ja viime oma auditi läbi saamaks piisavat kinnitust asjaolule, et raamatupidamise aastaaruanne ei sisalda olulisi vigu ning valeandmeid. Audit hõlmab tõendusmaterjalide, millel põhinevad raamatupidamise aastaaruandes esitatud näitajad, väljavõttelist kontrolli. Audit hõlmab ka hinnangu andmist kasutatud arvestuspõhimõtetele ja juhtkonna poolt tehtud olulisematele raamatupidamislikele hinnangutele ning seisukoha võtmist raamatupidamise aastaaruande üldise esitusviisi suhtes. Usume, et meie poolt läbiviidud audit annab piisava aluse arvamuse avaldamiseks.

Oleme seisukohal, et raamatupidamise aastaaruanne kajastab olulises osas õigesti ja õiglaselt Panga finantsolukorda seisuga 31. detsember 2004 ja aruandeaasta majandustegevuse tulemust kooskõlas Eesti Panga seadusega ja põhikirjaga ning Pangas rakendatud arvestuspõhimõtetega.

Veiko Hintsov
Vannutatud audiitor

Villu Vaino
Vannutatud audiitor

Deloitte

AS Deloitte Audit Eesti
28. märts 2005

LISAD

EESTI PANGA STRATEEGILINE ARENGUKAVA AASTAIKS 2005–2007

Oma põhiülesannete täitmisel on Eesti Panga põhitegevused:

I. Rahapoliitika

1. 2006. aasta teiseks poolaastaks tagatakse panga valmisolek Euroopa Majandus- ja Rahaliidu täisliikmelisuse saavutamiseks (ning euroalaga liitumiseks).
2. Valuutakomitee säilitatakse Eesti täisliikmelisuse saavutamiseni Euroopa Majandus- ja Rahaliidus.
3. Eesti majanduse seirel pööratakse põhitähelepanu majanduse tasakaalustamatusega kaasnevatele ohtudele ning majanduspoliitilisele koostööle valitsusega nendest ohtudest tulenevate võimalike tagasilöökide vältimiseks.
4. Eesti rahapoliitiline keskkond ja turuoperatsioonid ühtlustatakse Euroopa Majandus- ja Rahaliiduga Eesti eripäradest lähtuvalt.
5. Arendatakse majandusprognoosi ja liigutakse Euroopa Keskpankade Süsteemi majandusprognoosi korraldusega sisulise ja protseduurilise ühtlustamise suunas.

II. Finantsstabiilsus

6. Toetatakse finantssektori rahvusvahelist konkurentsivõimet ning soodustatakse riigisisest pangandus-konkurentsi.
7. Tegutsetakse arveldussüsteemide järelevaatajana ja korraliselt avaldatakse oma sellealased hinnangud.
8. Koostöös Rahandusministeeriumi ja Finantsinspektsiooniga täiustatakse finantssektori turvameetmete süsteemi, aktiivselt osaletakse finantssektori kriisihalduse alases rahvusvahelises koostöös.
9. Tagatakse finantssektori regulatsiooni ajakohasus ja vastavus rahvusvahelistele tavadele.

III. Sularahanõudluse rahuldamine

10. Raharingluses vähendatakse sularaha osatähtsust ja soodustatakse kaasaegsete maksevahendite kasutamist.
11. Tagatakse sularahahalduse tehnoloogiline valmisolek üleminekuks eurosularahale.
12. Eesti tähtsündmusi väärtustatakse numismaatilis-bonistiliste toodete emiteerimisega.

IV. Eesti täisliikmelisuse saavutamine Euroopa Majandus- ja Rahaliidus

13. Lähtuvalt oma eesmärkidest ja arvestades ressursipiiranguid, osaletakse Euroopa Keskpankade Süsteemi ja teiste Euroopa Liidu komiteede ja töögruppide töös.
14. Eesti Panga finantsarvestus ja -aruandlus viiakse kooskõlla Euroopa Keskpankade Süsteemi normidega.
15. Tagatakse Euroopa Liidu standarditele vastava maksebilansi- ja finantssektoristatistika koostamise järjepidevus ja väljundite kvaliteet.
16. Tagatakse valmisolek asjatundlikuks osalemiseks Euroopa ühise rahapoliitika otsustus- ja koostöömehhanismis.
17. Luuakse vajalik infotehnoloogiline infrastruktuur Eesti Panga infosüsteemi ühendamiseks Euroopa Keskpankade Süsteemi tuumvõrgu- ja infosüsteemiga.
18. Avalikkust ja koostööpartnereid teavitatakse Eesti ja Euroopa Liidu majandus-, raha- ja finantspoliitika olukorrast ning prioriteetidest ühetaoliselt, selgesõnaliselt ja tähtaegselt.

V. Organisatsioon ja koostöö

19. Osaletakse Rahvusvahelise Valuutafondi Põhja- ja Baltimaade valijaskonna töös.
20. Parandatakse finantsriskide üldist juhtimist välishaldurite ja krediidiriski haldamise süsteemi arendamise kaudu välisvaluutareservide valitsemisel.
21. Arendatakse Eesti Panga juhtimissüsteemi, sealhulgas kvaliteedi- ja riskijuhtimist.
22. Tõhustatakse Eesti Panga asjaajamist dokumendihalduse eEP rakendamise kaudu.

2004. AASTAL VASTU VÕETUD EESTI PANGA NÕUKOGU OTSUSED JA EESTI PANGA PRESIDENDI MÄÄRUSED

OTSUSED

11. juuni	Eesti Panga põhikirja muutmine
12. oktoober	Eesti Panga põhikirja muutmine

MÄÄRUSED

Nr 1, 29. jaanuar	Kohustusliku reservi nõude arvestuse ja täitmise kord
Nr 2, 2. veebruar	Investeerimisfondi osakuomanike residentsuse aruanne
Nr 3, 4. veebruar	Eesti Panga presidendi 19. oktoobri 1999. a määruse nr 25 “Krediidiasutuste avalikud aruanded” muutmine
Nr 4, 10. veebruar	Välissularaha ostu-müügipunktide avamise ja tegevuse eeskirjade kehtetuks tunnistamine
Nr 5, 10. veebruar	Valuuta ostu-müügi aruanne
Nr 6, 26. veebruar	Eesti Panga presidendi 13. detsembri 2002. a määruse nr 20 “Eesti krooni päevakursside fikseerimise kord” täiendamine
Nr 7, 7. aprill	Eesti Panga presidendi 2. juuli 2002. a määruse nr 12 “Krediidiasutuste usaldatavusnormatiivid” muutmine
Nr 8, 6. mai	Eesti Panga presidendi 18. novembri 2002. a määruse nr 18 “Krediidiasutuste bilansi täiendav aruandlus” muutmine
Nr 9, 13. mai	Eesti Panga presidendi 10. jaanuari 2002. a määruse nr 1 “Eesti Panga maksesüsteemide alusdokumentatsiooni kinnitamine” muutmine

Nr 10, 13. mai	Kontohalduse üldtingimuste ja hinnakirja kehtestamine
Nr 11, 20. mai	Meenemüntide käibelelaskmine
Nr 12, 21. mai	Eesti Panga presidendi 18. juuni 2002. a määruse nr 8 “Krediidiasutuste aruanded Tagatisfondi tagatavate hoiuste ja Tagatisfondi kvartaliosamaksete kohta” muutmine
Nr 13, 30. juuni	Eesti Panga presidendi 16. detsembri 2002. a määruse nr 21 “Rahvusvaheliste maksete deklareerimise ja maksebilansistatistika koostamiseks vajalike andmete esitamise kord” muutmine
Nr 14, 17. november	Eesti Panga presidendi 13. detsembri 2002. a määruse nr 20 “Eesti krooni päevakursside fikseerimise kord” täiendamine
Nr 15, 22. november	Krediidiasutuste bilansi täiendava aruandluse muutmine
Nr 16, 27. detsember	Eesti Panga presidendi 13. detsembri 2002. a määruse nr 20 “Eesti krooni päevakursside fikseerimise kord” muutmine
Nr 17, 30. detsember	Eesti Panga presidendi 3. detsembri 2003. a määruse nr 13 “Krediidiasutuse bilanss ja kasumiaruanne ning krediidiasutuse konsolideerimisgrupi bilanss, kasumiaruanne ja bilansivälised kohustused” muutmine

2004. AASTA KROONIKA

26. VEEBRUAR

Eesti Panga Nõukogu V koosseis kiitis oma esimesel istungil heaks **Eesti lipu 120. aastapäevale pühendatud 10kroonise nimiväärtusega hõbedast meenemündi ning olümpiamängudele pühendatud 100kroonise nimiväärtusega kullast meenemündi** vermimise.

9. MÄRTS

Eesti Panga Nõukogu võttis teadmiseks **Eesti Panga strateegilise arengukava aastaiks 2004–2006**. Arengukava põhirõhk on sujuva liitumise tagamisel Euroopa Keskpankade Süsteemiga 1. maist 2004 ning ühinemisel Euroopa Majandus- ja Rahaliiduga. Tehniline valmisolek liitumiseks euroalaga tahetakse saavutada 2006. aastaks.

15. MÄRTS

Eesti Panga poolt fikseeritavate valuutakursside nimistusse lisandusid **Islandi kroon (lühend ISK), Korea won (KRW), Tai baht (THB) ja Horvaatia kuna (HRK)**.

25. MÄRTS

Eesti Panga Nõukogu ja juhatus leidsid ühisel arutelul eurole ülemineku küsimuses, et ühisraha kasutuselevõtt Eestis sularahana on loogiline samm, mis järgneb riigi ühinemisele Euroopa Liiduga ja vahetuskursimehhanismiga ERM2. Euro kasutuselevõtt toimub koostöös Euroopa Keskpanga, Euroopa Komisjoni ning Euroopa Liidu liikmesmaadega niipea, kui Eesti majandus vastab Maastrichti kriteeriumidele. Rahapoliitika seisukohalt tähendab see üleminekut ühisrahale esimesel võimalusel.

1. MAI

Eesti Pank sai Euroopa Keskpankade Süsteemi (EKPS) liikmeks. Jõustusid Eesti Panga seaduse muudatused: täiendati keskpanga eesmärki ja statistika kogumist reguleerivaid sätteid, samuti kaasajastati keskpanga iseseisvuse sätteid, eesmärgiga võimaldada Eesti Pangal osaleda Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanga töös.

3. MAI

Tallinnas, Estonia teatri- ja kontserdihoones toimus konverents, mis oli pühendatud Eesti Panga 85. aastapäevale ning Eesti Euroopa Liitu astumisele.

13. MAI

Eesti Panga Nõukogu kinnitas **keskpanga 2003. aasta aruande** ning võttis teadmiseks **eelmise aasta eelarve täitmise**. Eesti Panga 2003. aasta kasum oli 275,751 miljonit krooni, millest 206,813 miljonit krooni suunati nõukogu otsusega Eesti Panga erireservi ning riigieelarvesse kanti 68,938 miljonit krooni ehk 25 protsenti kasumist.

28. MAI

Eesti Panga teaduspreemia suurusega 30 000 krooni omistati 2004. aastal Tartu Ülikooli doktorandile Jaanika Meriküllile töö "**Makroökonomeetriline modelleerimine Eesti majanduse näitel**" eest. Teaduspreemia eesmärk on väärtustada noorte õpinguid teaduskraadi omandamiseks, ergutada teadustegevust majandusteaduse valdkonnas ning avaldada tunnustust silmapaistva uurimistöö eest.

31. MAI

Eesti Pank emiteeris **Eesti lipu 120. aastapäeva puhul 10kroonise nimiväärtusega hõbedast meenemündi**.

* * * * *

Ilmus uus **Eesti käibemüntide voldik**, mis sisaldab ringlemata **10-, 20-, 50sendist ning 1- ja 5kroonist münti**.

18. JUUNI

Eesti Pank kuulutas välja **Eesti euromüntide rahvusliku külje kujunduskonkursi**.

28. JUUNI

Eesti sai **vahetuskursimehhanismi ERM2 liikmeks**. Eesti krooni keskkurss fikseeriti tasemel 1 euro = 15,6466 krooni.

5. JUULI

Eesti Pank emiteeris **olümpiamängudele pühendatud 100kroonise nimiväärtusega kullast meenemündi**.

4. SEPTEMBER

Toimus Eesti Panga järjekordne **lahtiste uste päev**, mille läbivaks teemaks oli Eesti euromündi kujunduskonkurss.

7. SEPTEMBER

Toimus Eesti Panga Nõukogu istung. Nõukogu sai **ülevaate keskpanga 2004. aasta eelarve täitmisest kuue kuu seisuga**. Samuti kuulati ära Eesti Panga siseauditi osakonna esimese poolaasta töö aruanne. Nõukogu sai ka ülevaate riskide juhtimise protsessist keskpangas.

12. OKTOOBER

Toimus Eesti Panga Nõukogu istung. Nõukogu sai **ülevaate Eesti majanduse hetkeolukorrast ja väljavaadetest**. Lisaks otsustas Eesti Panga Nõukogu viia sisse **muutusi keskpanga põhikirja ning kinnitas Eesti Panga siseauditi osakonna uue põhimääruse**.

19. OKTOOBER

Eesti euromüntide rahvusliku külje kujunduskonkursile esitati **134 võistlustööd**.

20. OKTOOBER

Euroopa Keskpank ja Euroopa Komisjon avaldasid lähenemisaruande euroalaga mitteliitunud Euroopa Liidu liikmesriikide kohta. Mõlemad aruanded hindasid positiivselt Eesti võimet täita Maastrichti kriteeriumide nõudeid.

5. NOVEMBER

Toimus **Eesti Panga Nõukogu ja Finantsinspektsiooni nõukogu ühisseminar**, mille teemaks oli Eesti finantssektor.

9. NOVEMBER

Eesti euromündi rahvusliku külje kavandikonkursi žürii valis 134 laekunud võistlustööst välja **kümme finaaltööd**.

11. NOVEMBER

Rahvusvaheline Valuutafond (RVF) avaldas oma iga-aastase **raporti Eesti majandusolukorra ja -poliitika kohta**.

12. NOVEMBER

Rotermanni soolalaos avati tunnustatud fotokunstniku Claudio Hilsi näitus “Euro valmimine: ideest teostuseni”, mis on fotodokumentatsioon Euroopa ühisraha sünnist. Näituse raames **tutvustati esmakordselt Eesti euroraha kujundus-konkursi kümmet parimat tööd**.

23. NOVEMBER

Toimus Eesti Panga Nõukogu istung. Nõukogu sai ülevaate keskpanga 2004. aasta eelarve täitmisest üheksa kuu seisuga. Lisaks tutvustati nõukogule Eesti finantssektori arenguid kajastavat finants-stabiilsuse ülevaadet. Nõukogule esitati kokkuvõte ka Euroopa Keskpanga ja Euroopa Komisjoni poolt avaldatud lähenemisaruannetest.

4.–11. DETSEMBER

Ekspertide žürii poolt väljavalitud **kümme Eesti euromündi kujundusvõistluse finaaltööd osalesid telefonihääletusel**.

17. DETSEMBER

Selgus Eesti euromündi rahvusliku külje kujundusvõistluse võitja, kelleks on Lembit Lõhmus võistlustööga Hara 2 (nr 4). Võidutööl on kujutatud Eesti kontuur ja sõna “Eesti”. Lõhmuse töö sai telefonihääletusel 12 482 häält (kokku 45 453 häält).

21. DETSEMBER

Toimus Eesti Panga Nõukogu istung. Nõukogu võttis teadmiseks **keskpanga strateegilise arengukava aastateks 2005–2007**. Selles on põhirõhk tagada 2006. aasta teiseks pooleks panga valmisolek Euroopa Majandus- ja Rahaliidu (EMU) täisliikmelisuse saavutamiseks ning euroalaga liitumiseks.

Lähtudes Eesti Panga seadusest, sai nõukogu ülevaate keskpanga 2005. aasta eelarveprojektist mahus 217,5 miljonit krooni.

Nõukogu sai istungil ka regulaarse ülevaate Eesti majanduse olukorrast ning kinnitas **siseauditi osakonna 2005. aasta tööplaani**.

EESTI PANGA INFOVÄLJUNDID

Eesti Panga veebilehe aadress on www.eestipank.info.

Veebilehel on info **Eesti Panga** ja tema tegevuse kohta, samuti **Eesti rahasüsteemi, majanduse ja finantskeskkonna** kohta. Veebilehel on avaldatud **pangandusalased õigusaktid**, info **Eesti rahatähtede ja müntide** kohta (k.a soovitused kollektsionääridele) ning **Eesti Panga publikatsioonid ja pressiteated**, info **Euroopa Liidu** ning ühisraha **euro** kohta, **sõnastik** jpm. Samalt aadressilt on võimalik kasutada mahukat **statistika andmebaasi**, vaadata ja maha laadida **valuutade päevakursse**. Veebilehel paikneb ka **virtuaalraamatukogu**, mille kaudu pääseb paljudesse teistesse majandusala raamatukogudesse.

Eesti Panga kvartalikommentaar

Kvartalikommentaaris väljendab keskpank operatiivselt ja kokkuvõtlikult oma seisukohti tähtsamates majandus- ja pangapoliitilistes küsimustes. Kvartalikommentaari saab operatiivselt lugeda veebilehelt, kuid selle kohta avaldatakse ka pressiteade ning sageli kaasneb kommentaari avaldamisega pressikonverents.

Aastaaruanne

Sisaldab konkreetse kalendriaasta raha- ja majanduspoliitilise keskkonna analüüsi, ülevaadet toimunud muutustest reaalmajanduses, finantssektoris ja keskpangas endas, kokkuvõtet panga rahvusvahelisest koostööst, keskpanga raamatupidamise aastaaruannet jm.

Rahapoliitiline ülevaade (RPÜ)

Eesti Panga perioodiline trükis, milles analüüsitakse Eesti reaalmajanduses ja finantssektoris toimunud muutusi.

Finantsstabiilsuse ülevaade (FSÜ)

Eesti Panga perioodiline trükis, milles käsitletakse finantsstabiilsuse erinevaid aspekte.

Eesti maksebilansi aastaraamat[1]

Annab ülevaate Eesti välismajandustegevusest, sealhulgas riigi rahvusvahelisest investeerimispositsioonist ja välisvõlast. Sisaldab palju statistilist materjali. Maksebilansi aastaraamat avaldatakse ainult elektroonsel kujul. Kõige käepärasem on seda kasutada veebilehelt, kuid vajadusel saab tellija paluda, et üllitis edastatakse tema meiliaadressile.

Kvartali esialgse maksebilansi kommentaarid avaldatakse nii veebilehel kui eraldi trükiväljaandena, kuu maksebilansid üksnes veebilehel.

Ajakiri Kroon ja Majandus

Ilmub kord kvartalis. Sisaldab ülevaateid ja analüüse majanduse aktuaalsetel teemadel, kommentaare, tõlkeartikleid, majandussündmuste ja õigusaktide kronoloogiat, statistikat jm.

Eesti Panga toimetised

Iga toimetis kujutab endast konkreetse majandusuuringu lühikokkuvõtet ning ilmub kas eesti või inglise keeles (*Working Papers of Eesti Pank*). 2004. aastal ilmusid järgmised toimetised:

No 1 – Tairi Rõõm, *Search Intensity and Wage Differences.*
Nr 2 – Rasmus Kattai, "Ülevaade valitsemissektori plokist Eesti majanduse makromudelis".
No 3 – Märten Kress, *Lending Cycles in Estonia.*
No 4 – Rasmus Kattai, John Lewis, *Hooverism, Hyperstabilisation or Halfway-House? Describing Fiscal Policy in Estonia 1996–2003.*
No 5 – Marit Hinnosaar, *Estonian Labor Market Institutions within a General Equilibrium Framework.*
No 6 – Reimo Juks, *The Importance of the Bank-Lending Channel in Estonia: Evidence from Micro-Economic Data.*
No 7 – Hannes Kaadu, Lenno Uusküla, *Liquidity Constraints and Ricardian Equivalence in Estonia.*

Kõik Eesti Panga publikatsioonid ilmuvad eesti ja inglise keeles, v.a Eesti Panga toimetised, mis üldjuhul ilmuvad selles keeles, milles uuringu kokkuvõte on koostatud.

Ühekordset infot saab:

1. **Eesti Panga infotelefonil** 6680 719
2. **e-posti aadressil** info@epbe.ee

Infot Eesti Panga publikatsioonide tellimise kohta saab:

e-posti aadressil trykis@epbe.ee
telefonil 6680 998

[1] Maksebilansi aastaraamat ilmub augustis pärast seda, kui lõplikud andmed eelmise aasta kohta on selgunud.

STATISTIKA

Tabel 1. Eesti majandusnäitajaid aastate lõikes

	Ühik	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1. Sisemajanduse koguprodukt							
1.1. Jooksevhindades	mln kr	81 639,7	92 717,1	104 337,7	116 869,0	125 832,1	139 149,9
1.2. Muutus püsihindades	%	-0,1	7,8	6,4	7,2	5,1	6,2
2. Tootmine							
2.1. Tööstustoodangu mahuindeks (eelmise aastaga võrreldes)	%	-3,4	14,6	8,9	8,2[1]	11,0[1]	7,9[1]
3. Ehitus							
3.1. Ehitusettevõtete ehitustööd (jooksevhindades)	mln kr	12 785,0	14 442,0	16 694,0	23 622,0	24 224[1]	28 594[1]
3.2. Valminud eluruumide kasulik pind	tuh m^2	87,1	78,9	70,7	112,7	217,0	280,7
3.3. Valminud mitteeluhoonete kasulik pind	tuh m^2	303,9	324,2	309,1	400,0	639,2	944,1
4. Tarbimine							
4.1. Jaekaubandusettevõtete jaemüük[2]	mln kr	21 819,0	26 167,0	26 962,0	31 005,0	33 963,0	39 218,0
4.2. Sõiduautode esmane arvelevõtmine	tk	24 242,0	22 125,0	25 725,0	28 859,0	41 922,0	47 538,0
5. Hinnad							
5.1. Tarbijahinnaindeks	%	3,3	4,0	5,8	3,6	1,3	3,0
5.2. Tootjahinnaindeks	%	-1,2	4,9	4,4	0,4	0,2	2,9
5.3. Ekspordihinnaindeks	%	-0,4	7,8	32,9	-0,6	6,6	2,2
5.4. Impordihinnaindeks	%	0,4	6,1	0,6	-0,4	-1,7	1,2
5.5. Ehitushinnaindeks	%	2,0	2,5	5,7	4,0	3,7	6,5
5.6. Eesti krooni reaalse efektiivse vahetuskursi (REER) indeks	%	7,3	-3,8	2,0	1,9	1,7	1,3
6. Tööturg ja palk							
6.1. Tööhõive määr (15–74aastased)	%	55,3	54,7	55,2	55,9	56,7	56,8
6.2. Töötuse määr (15–74aastased)	%	12,2	13,6	12,6	10,3	10,0	9,7
6.3. Keskmine brutopalk kuus[3]	kr	4 440,0	4 907,0	5 510,0	6 144,0	6 723,0	–
7. Valitsemissektori eelarve							
7.1. Tulud	mln kr	27 829,9	32 786,4	36 665,7	42 786,1	48 412,6	55 123,2
7.2. Kulud	mln kr	31 326,9	33 692,1	36 332,3	41 634,0	45 346,4	52 799,7
7.3. Ülejääk/puudujääk[4]	mln kr	-3 497,0	-905,7	333,4	1 152,1	3 066,2	2 323,5
8. Transport							
8.1. Sõitjatevedu	mln sõitjat	248,9	280,5	249,2	252,3	244,7	224,9
8.2. Kaubavedu	mln t	75,0	79,2	80,3	90,5	94,0	95,5
9. Turism ja majutus							
9.1. Eesti reisifirmade poolt teenindatud väliskülastajad	tuh in	1 350,4	1 369,2	1 231,6	1 203,7	1 126,9	1 702,9
9.2. Eesti reisifirmade poolt välismaale lähetatud	tuh in	292,6	359,2	264,2	293,8	348,8	387,2
10. Väliskaubandus (põhikaubandus)							
10.1. Eksport	mln kr	36 774,3	55 836,8	57 856,5	56 990,6	62 531,4	73 592,9
10.2. Import	mln kr	50 494,7	72 217,1	75 076,3	79 471,7	89 709,9	105 255,7
10.3. Saldo	mln kr	-13 720,4	-16 380,3	-17 219,8	-22 481,0	-27 178,5	-31 662,8
10.4. Saldo suhe eksporti	%	-37,3	-29,3	-29,8	-39,4	-43,5	-43,0
11. Maksebilanss							
11.1. Jooksevkonto	mln kr	-3 607,7	-5 093,4	-5 889,5	-11 882,9	-16 563,1	-17 484,5
11.2. Jooksevkonto suhe SKPsse	%	-4,4	-5,5	-5,6	-10,2	-13,2	-12,7
11.3. Otseinvesteeringute sissevool	mln kr	4 448,0	6 644,5	9 429,6	4 800,2	12 470,7	11 612,7
11.4. Otseinvesteeringute väljavool	mln kr	-1 239,8	-1 043,1	-3 528,3	-2 188,4	-2 038,5	-3 259,5
12. Rahvusvaheline investeerimispositsioon							
12.1. Rahvusvaheline netoinvesteerimispositsioon	mln kr	-42 717,2	-46 683,3	-54 559,8	-65 866,8	-86 129,3	-126 153,3
12.2. Otseinvesteeringud Eestis	mln kr	37 992,3	44 483,9	55 905,3	63 127,3	80 792,3	109 314,6
12.3. Koguvälisvõlg	mln kr	44 806,0	50 577,8	58 006,8	70 257,4	88 523,5	117 011,2
12.3.1. Valitsemissektor	mln kr	3 711,1	3 249,9	2 985,6	3 383,2	3 718,2	3 969,0
13. Eesti krooni keskmine vahetuskurss Ameerika Ühendriikide dollari suhtes (EEK/USD)	kr	14,695	16,981	17,479	16,606	13,855	12,590
14. Aasta keskmine rahvaarv	tuh in	1375,7	1369,5	1364,1	1358,6	1353,6	–

[1] Lühiajastatistika.
[2] Alates 2001. aastast lühiajastatistika.
[3] Alates 1999. aastast ei sisalda keskmine brutokuupalk ravikindlustushüvitist.
[4] Ülejäägi/puudujäägi arvestuses ei sisaldu netolaenamine (antud laenud miinus antud laenude tagasimaksed).
– Andmed puuduvad.

Allikad: Statistikaamet, Eesti Riiklik Autoregistrikeskus, Eesti Pank, Rahandusministeerium.

Tabel 2. Hinnaindeksid võrreldes eelmise aastaga (%)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Tarbijahinnaindeks	**3,3**	**4,0**	**5,8**	**3,6**	**1,3**	**3,0**
Avatud sektoris	0,7	3,8	3,5	2,2	0,5	3,4
Suletud sektoris	10,1	4,4	8,1	6,7	3,6	3,6
sh reguleeritud hinnad	10,7	4,0	9,7	8,7	3,2	3,8
mittereguleeritud hinnad	8,4	5,5	4,1	3,5	4,3	3,3
Eesti krooni reaalse efektiivse vahetuskursi indeks (REER)	**7,3**	**-3,8**	**2,0**	**1,9**	**1,7**	**1,3**
sh tööstusriikide valuutade suhtes	2,2	-0,2	4,9	1,7	0,4	2,6
siirdemajandusriikide valuutade suhtes	18,6	-13,3	-6,6	1,9	5,1	-1,9
sh Vene rubla suhtes	34,4	-15,5	-12,9	1,1	4,3	-4,1
Läti lati suhtes	-3,4	-9,7	3,4	5,4	8,5	0,7
Leedu liti suhtes	-1,6	-10,9	1,0	-0,4	2,3	1,0
Tootjahinnaindeks	**-1,2**	**4,9**	**4,4**	**0,4**	**0,2**	**2,9**
sh töötlevas tööstuses	-2,5	6,1	3,5	-1,1	-0,2	2,8
energeetikas	2,7	0,0	10,6	13,2	2,8	3,5
mäetööstuses	6,9	1,7	-0,5	-0,1	2,2	1,6
Ekspordihinnaindeks	**-0,4**	**7,8**	**32,9**	**-0,6**	**6,6**	**2,2**
Impordihinnaindeks	**0,4**	**6,1**	**0,6**	**-0,4**	**-1,7**	**1,2**
Ehitushinnaindeks	**2,0**	**2,5**	**5,7**	**4,0**	**3,7**	**6,5**

Tabel 3. Eesti maksebilanss (mln kr)[1]

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Jooksevkonto	**-7 810,2**	**-6 760,2**	**-3 607,7**	**-5 093,4**	**-5 889,5**	**-11 882,9**	**-16 563,1**	**-17 484,5**
Kaubad ja teenused	-7 420,1	-7 676,2	-3 755,4	-3 569,0	-3 623,7	-8 318,2	-10 101,2	-10 317,9
Kaubad[2]	-15 652,8	-15 725,5	-12 096,9	-13 143,6	-13 783,9	-17 995,6	-21 850,9	-24 659,0
kreedit (FOB)	31 846,5	37 786,3	36 995,2	56 345,9	58 667,1	58 333,6	63 533,7	75 059,0
deebet (FOB)	-47 499,3	-53 511,8	-49 092,1	-69 489,5	-72 451,0	-76 329,2	-85 384,7	-99 717,8
Teenused	8 232,7	8 049,3	8 341,5	9 574,6	10 160,2	9 677,4	11 749,8	14 341,1
kreedit	18 366,7	20 804,0	21 951,9	25 485,8	28 866,5	28 279,7	30 814,6	35 817,6
deebet	-10 134,0	-12 754,7	-13 610,4	-15 911,2	-18 706,3	-18 602,3	-19 064,6	-21 476,5
Tulu	-2 010,5	-1 164,0	-1 505,8	-3 483,4	-4 926,1	-5 423,1	-7 936,7	-9 130,7
kreedit	1 594,1	1 871,8	1 964,3	2 008,0	2 994,7	3 339,3	3 386,0	4 932,2
deebet	-3 604,6	-3 035,8	-3 470,1	-5 491,4	-7 920,8	-8 762,4	-11 322,7	-14 062,8
Jooksevülekanded	1 620,4	2 080,0	1 653,5	1 959,0	2 660,3	1 858,4	1 474,7	1 964,0
kreedit	1 877,7	2 424,2	2 257,5	2 454,8	3 174,1	2 876,3	2 874,8	5 403,5
deebet	-257,3	-344,2	-604,0	-495,8	-513,8	-1 017,9	-1 400,0	-3 439,5
Kapitali- ja finantskonto (reservvarata)	**10 953,3**	**6 869,8**	**5 916,6**	**7 273,2**	**4 863,1**	**12 739,6**	**18 979,8**	**20 633,0**
Kapitalikonto	-2,0	25,2	17,8	278,5	90,0	320,7	549,0	1 054,7
Finantskonto	10 955,3	6 844,6	5 898,8	6 994,7	4 773,1	12 418,9	18 430,7	19 578,3
Otseinvesteeringud	1 781,2	7 989,7	3 208,2	5 601,4	5 901,3	2 611,8	10 432,3	8 353,2
Välismaal	-1 912,9	-81,7	-1 239,8	-1 043,1	-3 528,3	-2 188,4	-2 038,5	-3 259,5
Eestis	3 694,1	8 071,4	4 448,0	6 644,5	9 429,6	4 800,2	12 470,8	11 612,7
Portfelliinvesteeringud	3 655,1	-23,4	156,0	1 435,0	-699,7	2 378,7	2 391,3	8 892,2
Nõuded	-2 319,3	-127,9	-1 894,9	153,1	-2 100,2	-3 182,9	-5 351,5	-4 505,7
Omandiväärtpaberid	-1 238,5	500,8	187,0	53,3	236,5	9,1	-1 028,9	-2 919,5
Võlaväärtpaberid	-1 080,8	-628,7	-2 081,9	99,8	-2 336,7	-3 192,0	-4 322,7	-1 586,3
Kohustused	5 974,4	104,5	2 050,9	1 281,9	1 400,5	5 561,6	7 742,9	13 398,0
Omandiväärtpaberid	1 763,6	401,1	3 292,3	-538,8	568,4	912,2	1 486,5	1 644,4
Võlaväärtpaberid	4 210,8	-296,6	-1 241,4	1 820,7	832,1	4 649,4	6 256,4	11 753,4
Tuletisinstrumendid							-19,3	-8,4
Nõuded							-139,1	-35,3
Kohustused							119,9	27,0
Muud investeeringud	5 519,0	-1 121,7	2 534,6	-41,7	-428,5	7 428,4	5 626,4	2 341,2
Nõuded	-4 635,5	-2 480,2	-1 651,2	-2 638,3	-3 716,7	695,1	-1 897,2	-11 567,7
Pikaajalised	-1 063,0	-786,5	421,8	-1 108,7	-322,7	-1 083,0	-561,2	-6 008,7
Lühiajalised	-3 572,5	-1 693,7	-2 073,0	-1 529,6	-3 394,0	1 778,1	-1 335,9	-5 559,0
Kohustused	10 154,5	1 358,5	4 185,8	2 596,6	3 288,2	6 733,3	7 523,6	13 908,9
Pikaajalised	4 604,9	1 258,4	1 691,5	-549,9	1 814,4	1 829,0	4 227,1	2 864,8
Lühiajalised	5 549,6	100,1	2 494,3	3 146,5	1 473,8	4 904,3	3 296,4	11 044,0
Vead ja täpsustused	-371,8	16,8	-511,3	90,7	296,2	70,1	-104,4	276,8
Üldbilanss	**2 771,3**	**126,4**	**1 797,6**	**2 270,5**	**-730,2**	**926,8**	**2 312,0**	**3 425,4**
Reservvara	**-2 771,3**	**-126,4**	**-1 797,6**	**-2 270,5**	**730,2**	**-926,8**	**-2 312,0**	**-3 425,4**

[1] Vastavalt täiendava teabe laekumisele on korrigeeritud eelnevate perioodide andmeid.
[2] Seoses ühinemisega Euroopa Liiduga 1. mail 2004 muutus põhjalikult kaupade liikumise arvestuse süsteem Eesti ja teiste liikmesriikide vahel, mistõttu väliskaubanduse aegread enne ja pärast liitumist ei ole otseselt võrreldavad.

Tabel 4. Panganduslik ülevaade (mln kr)

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
VARAD							
Välisvarad (neto)	**5 112,1**	**8 021,9**	**9 098,3**	**12 284,9**	**7 755,6**	**-1 071,5**	**-11 426,8**
Välisvarad	**17 389,6**	**22 106,1**	**25 898,8**	**30 048,6**	**31 498,6**	**34 268,2**	**48 014,9**
Eesti Pank	10 908,7	13 334,2	15 539,9	14 573,2	14 995,0	17 194,7	20 625,9
Teised rahaasutused[1]	6 480,9	8 771,9	10 358,9	15 475,5	16 503,7	17 073,6	27 389,0
Väliskohustused	**-12 277,6**	**-14 084,2**	**-16 800,5**	**-17 763,7**	**-23 743,1**	**-35 339,8**	**-59 441,7**
Eesti Pank	-415,4	-402,3	-373,3	-253,9	-104,9	-485,3	-507,6
Teised rahaasutused	-11 862,2	-13 682,0	-16 427,2	-17 509,9	-23 638,1	-34 854,5	-58 934,1
Kodumaised nõuded	**24 222,7**	**26 541,6**	**33 758,4**	**41 994,3**	**53 567,5**	**68 933,1**	**89 048,0**
Nõuded keskvalitsusele[2] (neto)	**-1 581,4**	**-964,9**	**-1 901,1**	**-1 872,4**	**-2 793,4**	**-2 473,4**	**-3 986,4**
Eesti Panga nõuded keskvalitsusele	3,0	3,1	3,2	1,3	0,2	0,2	–
Keskvalitsuse hoiused Eesti Pangas	-6,4	-27,1	-7,2	-7,8	-5,6	-5,1	-4,9
Teiste rahaasutuste nõuded keskvalitsusele	303,6	404,5	445,4	445,5	480,2	538,1	475,4
Keskvalitsuse hoiused teistes rahaasutustes	-1 881,5	-1 345,4	-2 342,5	-2 311,4	-3 268,3	-3 006,8	-4 457,0
Nõuded kohalikele omavalitsustele	**651,5**	**767,6**	**822,9**	**1 296,9**	**1 959,1**	**2 311,9**	**2 380,8**
Nõuded teistele finantsasutustele	**6 337,1**	**6 489,5**	**12 370,5**	**16 106,7**	**22 644,3**	**27 104,5**	**30 004,7**
Nõuded riiklikele ettevõtetele	**225,8**	**372,5**	**262,7**	**141,8**	**245,0**	**221,4**	**651,5**
Nõuded erasektorile	**18 589,7**	**19 876,9**	**22 203,5**	**26 321,2**	**31 512,5**	**41 768,7**	**59 997,4**
KOHUSTUSED							
Raha	**13 119,8**	**17 335,5**	**20 869,3**	**24 948,2**	**27 274,5**	**30 806,6**	**36 177,5**
Sularaha majanduses	4 538,6	5 711,3	6 201,3	6 951,9	6 994,9	7 139,7	7 714,2
Nõudmiseni hoiused	8 581,2	11 624,2	14 668,0	17 996,3	20 279,6	23 666,8	28 463,4
Poolraha	**8 208,1**	**9 054,3**	**12 292,5**	**15 855,1**	**18 099,7**	**19 497,4**	**22 073,3**
Tähtajalised ja säästuhoiused	4 859,0	5 232,9	5 887,5	8 831,0	10 551,5	11 523,4	13 073,2
Välisvaluutahoiused	3 349,1	3 821,5	6 405,0	7 024,1	7 548,1	7 974,0	9 000,1
Lühiajalised võlakirjad	**85,9**	**266,3**	**296,5**	**508,9**	**999,2**	**280,7**	**276,4**
Pikaajalised võlakirjad	**65,6**	**113,0**	**41,5**	**14,1**	**310,2**	**612,9**	**1 055,7**
Keskvalitsuse laenufondid ja välisabifondid	**555,2**	**540,7**	**450,9**	**306,4**	**240,4**	**222,4**	**149,3**
Kapital	**10 121,8**	**10 600,8**	**10 759,2**	**13 322,2**	**14 617,2**	**15 707,2**	**17 431,2**
Muud näitajad (neto)	**-2 821,6**	**-3 347,1**	**-1 853,2**	**-675,6**	**-218,1**	**734,3**	**458,2**

[1] Teised rahaasutused – krediidiasutused ning hoiu-laenuühistud (alates 2003. a maist sisaldab 9 hoiu-laenuühistu andmeid, kuni aprillini 2003 hõlmas 2 hoiu-laenuühistu andmeid).
[2] Keskvalitsus – keskvalitsus ja eelarvevälised fondid.
– Andmed puuduvad.

Tabel 5. Krediidiasutuste auditeerimata koondbilanss aasta lõpu seisuga (mln kr)[1]

	31.12.01	Osa-tähtsus bilansis	31.12.02	Osa-tähtsus bilansis	31.12.03	Osa-tähtsus bilansis	31.12.04	Osa-tähtsus bilansis
VARAD								
Sularaha	1 596,40	2,30%	1 394,10	1,70%	1 426,60	1,40%	1 447,70	1,10%
Nõuded keskpangale	3 781,90	5,50%	3 559,90	4,40%	5 058,60	5,10%	7 694,90	5,80%
Nõuded krediidiasutustele	9 040,90	13,20%	10 109,80	12,40%	11 537,30	11,70%	19 192,60	14,40%
sh välisriikide krediidiasutustele	8 801,10	12,90%	9 946,30	12,20%	11 444,00	11,60%	18 880,90	14,10%
Nõuded klientidele	40 714,90	59,50%	49 976,40	61,20%	69 174,60	70,00%	92 558,70	69,30%
Nõuded valitsusele	1 397,70	2,00%	2 187,50	2,70%	2 701,90	2,70%	2 820,50	2,10%
sh keskvalitsusele	247,2	0,40%	265,1	0,30%	345,4	0,30%	406,5	0,30%
sh kohalikele omavalitsustele	1 150,50	1,70%	1 896,50	2,30%	2 292,30	2,30%	2 346,70	1,80%
Nõuded finantseerimisasutustele	12 345,40	18,00%	15 393,30	18,80%	23 913,70	24,20%	27 798,90	20,80%
Laenud riigi- ja kohaliku omavalitsuse äriühingutele	149,6	0,20%	257,3	0,30%	212,3	0,20%	720,3	0,50%
Laenud muudele äriühingutele	17 584,90	25,70%	19 140,40	23,40%	23 107,80	23,40%	31 917,50	23,90%
Laenud mittetulundusühingutele	109,5	0,20%	135,2	0,20%	178,2	0,20%	450,8	0,30%
Laenud eraisikutele	9 127,80	13,30%	12 862,70	15,70%	19 060,60	19,30%	28 850,70	21,60%
Ebatõenäoliselt laekuvad nõuded	-598,6	-0,90%	-522,2	-0,60%	-552,3	-0,60%	-666,4	-0,50%
Väärtpaberid	10 828,00	15,80%	14 105,90	17,30%	9 256,90	9,40%	10 704,90	8,00%
Võlakirjad ja fikseeritud tulumääraga väärtpaberid	7 198,30	10,50%	10 274,90	12,60%	4 877,40	4,90%	4 424,40	3,30%
Aktsiad ja osad	3 629,70	5,30%	3 831,00	4,70%	4 379,50	4,40%	5 840,20	4,40%
Tütarettevõtjate aktsiad	3 259,20	4,80%	3 462,40	4,20%	4 128,70	4,20%	5 468,00	4,10%
Sidusettevõtjate aktsiad	72,6	0,10%	47,6	0,10%	47,4	0,00%	56,7	0,00%
Tuletisväärtpaberid						–	440,3	0,30%
Immateriaalne põhivara	632,7	0,90%	478,1	0,60%	436,1	0,40%	390,2	0,30%
Materiaalne põhivara	1 064,50	1,60%	1 040,40	1,30%	926,7	0,90%	784,1	0,60%
Kinnisvarainvesteeringud						–	85,6	0,10%
Muu vara	1 350,20	2,00%	1 543,90	1,90%	1 532,70	1,60%	1 388,20	1,00%
Varad kokku	**68 411,00**	**100,00%**	**81 686,20**	**100,00%**	**98 797,10**	**100,00%**	**133 580,50**	**100,00%**
KOHUSTUSED JA OMAKAPITAL								
Võlgnevus krediidiasutustele ja keskpangale	6 449,00	9,40%	11 878,60	14,50%	16 631,30	16,80%	27 088,00	20,30%
sh välisriikide krediidiasutustele	6 052,80	8,80%	11 672,60	14,30%	16 500,40	16,70%	26 768,10	20,00%
Võlgnevus klientidele	42 698,50	62,40%	48 802,20	59,70%	53 512,50	54,20%	64 816,60	48,50%
sh nõudmiseni hoiused	26 762,20	39,10%	30 356,40	37,20%	35 843,90	36,30%	42 040,80	31,50%
tähtajalised ja säästuhoiused	15 382,30	22,50%	17 808,40	21,80%	16 879,60	17,10%	22 016,40	16,50%
Võlgnevus valitsusele	2 915,30	4,30%	3 898,50	4,80%	3 624,70	3,70%	5 104,50	3,80%
sh keskvalitsusle	1 737,60	2,50%	2 234,20	2,70%	2 247,10	2,30%	3 275,20	2,50%
sh kohalikud omavalitsused	563,3	0,80%	593,4	0,70%	585,6	0,60%	602,8	0,50%
Võlgnevus finantseerimisasutustele	2 973,20	4,30%	2 762,60	3,40%	3 025,90	3,10%	3 631,50	2,70%
Võlgnevused riigi- ja kohaliku omavalitsuse äriühingutele	434,2	0,60%	1 321,00	1,60%	1 271,00	1,30%	1 540,90	1,20%
Võlgnevused muudele äriühingutele	17 060,00	24,90%	19 295,10	23,60%	22 082,60	22,40%	27 257,80	20,40%
Võlgnevused mittetulundusühingutele	1 012,50	1,50%	928,9	1,10%	1 058,10	1,10%	1 242,20	0,90%
Võlgnevus eraisikutele	18 303,40	26,80%	20 596,10	25,20%	22 450,10	22,70%	26 039,70	19,50%
Valitsuse laenufondid ja välisabifondid	306,4	0,40%	239,3	0,30%	205,7	0,20%	126,9	0,10%
Väärtpaberikohustused	5 861,40	8,60%	6 920,40	8,50%	13 399,90	13,60%	25 353,90	19,00%
sh emiteeritud võlakirjad	5 861,40	8,60%	6 920,40	8,50%	13 399,90	13,60%	24 996,90	18,70%
Muud kohustused	2 649,20	3,90%	2 602,60	3,20%	2 625,00	2,70%	2 421,20	1,80%
Allutatud kohustused	1 320,70	1,90%	1 261,80	1,50%	1 179,70	1,20%	574,3	0,40%
Eraldised	46,4	0,10%	62	0,10%	75,7	0,10%	92,2	0,10%
Aktsiakapital	6 149,80	9,00%	6 237,50	7,60%	6 268,40	6,30%	6 412,70	4,80%
Reservid	731,7	1,10%	734,3	0,90%	726	0,70%	731,2	0,50%
Kasum/kahjum	2 197,90	3,20%	2 947,60	3,60%	4 173,10	4,20%	5 963,60	4,50%
Kohustused ja omakapital kokku	**68 411,00**	**100,00%**	**81 686,20**	**100,00%**	**98 797,10**	**100,00%**	**133 580,50**	**100,00%**

[1] Esialgsed auditeerimata andmed.
– Andmed puuduvad.